

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1910. Andra Kammaren. Nr 54.

Tisdagen den 24 maj.

Kl. $\frac{1}{2}$ 4 e. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 18 innevarande maj förda protokollen.

§ 2.

Föredrogs herr *Anderssons* i Grimbo vid näst föregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa spörsmål.

Herr talmannen gaf propositioner först på bifall till herr *Anderssons* i Grimbo ifrågavarande begäran och vidare på afslag å densamma; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering emellertid begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren afslår herr *Anderssons* i Grimbo anhållan att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa spörsmål, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit berörda anhållan.

Omröstningen utföll med 110 ja mot 79 nej; och hade kammaren alltså afslagit herr Anderssons i Grimbo ifrågavarande anhållan.

Härefter begärdes ordet af

Herr Branting, som yttrade: Jag ber att till protokollet anteckna min protest mot detta undertryckande af den framlagda interpellationen.

De skäl, man hört anföras under hand, synas mig på intet sätt bärande, ty det är uppenbart, att det bör ligga i herr statsrådets skön att så afväga sitt svar, att af detsamma icke någon som helst våda för statens intressen bör kunna framgå. Interpellationsrätten är enligt min uppfattning ett alldeles för dyrbart institut för att på det sätt, som här åter skett, göras till en lekboll för allahanda privata agitationer, och jag ber att få för min del nedlägga min bestämda protest mot det fattade beslutet.

I detta anförande instämde herrar *Persson* i Stockholm, *Blomberg*, *Lindqvist*, *Tengdahl*, *Lindley*, *Åberg*, *Wallin*, *Borg*, *Haselquist*, *Svensson* i Nyköping, *Kropp*, *Leksell*, *Forssell*, *Berg* i Munkfors, *Rundgren*, *Larsson* i Västerås och *Söderberg* i Stockholm.

Vidare yttrade

Friherre Bonde: Herr talman, mina herrar! Jag skall endast anmäla min reservation mot det beslut, som nu fattats. Jag anser det olämpligt, hvilket jag redan förut en gång uttalat, att på detta sätt inskränka eller undertrycka interpellationsrätten inom denna kammare.

Med friherre Bonde förenade sig herrar *Berg Palme*, *Kobb*, *Fürst*, *Wavrinsky*, *Cervin*, *Hagberg*, *Edén*, *Forssling*, *Rune*, *Pålsson*, greve *R. Hamilton*, *Larsson* i Klagstorp, *Thylander*, *Larsson* i Säby, *Beckman*, friherre *Palmstierna*, *Pettersson* i Södertälje, *Jönsson* i Refvinge, *Bogren*, *Jansson* i Edsbäcken, *Schotte*, *Gibson*, *Thor*, *Kvarnzelius*, *Rehn* och *Byström*.

Herr Andersson i Grimbo: Herr talman! Kammaren har nu afslagit min anhållan att få framställa ifrågavarande interpellation, och det är således ingenting att göra åt den saken.

Jag skall likväl bedja att få reservera mig mot beslutet. Såsom vi veta, har det under de senaste åren varit svårt att få statens budget att gå ihop. Det har framkommit ytterligare skatter i form af stämpelskatt, båda nya och ökade sådana, och likaså inkomstskatt af olika slag. Jag vill nu icke säga något

om detta. Men det har varit så, att sedan det utfärdats bestämmelser om afgifvande af själfdeklaration i ena eller andra hänseendet, har allmänheten nätt och jämt lärt sig att sätta sig in i detsamma, förrän nya bestämmelser i taxeringsförordningen utkommit, hvilket skett nästan hvartannat år. Det är detta, som jag tycker icke är såsom det borde vara.

Vidare är det ofta kraf, som i form af motioner framställt här i kammaren och som varit behöfliga, ja, man kan t. o. m. många gånger säga nödvändiga, men som blifvit afslagna därför, att det icke varit tillräckligt med pengar i statskassan.

Därjämte hafva vi flera stora frågor, som vi hoppas skola blifva lösta under den närmast kommande tiden. Utaf dessa frågor äro väl ålderdoms- och invaliditetsförsäkringsfrågorna bland de största.

När under sådana förhållanden åren få gå och därmed äfven de många miljoner kronor, som vi ju alla enstämmigt anse, att vi skulle kunna taga ut på tobaken, på detta sätt få försvinna, kan åtminstone icke jag för min del anse detta vara i öfverensstämmelse med god och klok statshushållning.

Jag har icke något mer att tillägga, herr talman, utan jag skall endast be att få uttala förhoppning om, att denna fråga icke onödigt fördröjes, utan så fort som möjligt kommer fram på Riksdagens bord.

Herr *Olausson* instämde häruti.

§ 3.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda lagutskottets utlåtande nr 50, jordbruksutskottets utlåtande nr 110 och första särskilda utskottets memorial nr 5.

§ 4.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr vice talmannen, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig härmed hemställa, att kammaren måtte besluta, att å morgondagens föredragningslista måtte bland två gånger bordlagda ärenden näst efter statsutskottets utlåtande nr 83, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna järnvägsstationer m. m., uppföras jordbruksutskottets utlåtande nr 110, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till landtmäteriundervisningens ordnande.

Härpå anförde

Herr Lindhagen: Jag ber att få yrka afslag å herr vice talmannens hemställan.

Vidare yttrades ej. Efter af herr talmannen framställda propositioner i ämnet biföll kammaren den af herr vice talmannen gjorda hemställan.

§ 5.

Interpellation.

Herr talmannen gaf härefter på begäran ordet till

Herr Broström, som yttrade: Herr talman! Ut i Posttidningens bilaga, Tidning för leveranser till staten, har nyligen införts en kungörelse af kungl. marinförvaltningen angående fraktning af stenkol från hamnar i Wales till Karlskrona och Stockholm. Anledningen till denna säregna annons är, enligt hvad mig under hand blifvit upplyst, att marinförvaltningen innevarande år inköpt c:a 20,000 tons waleska ångkol direkt från grufägarna och icke, såsom förut varit brukligt, köpt kolen fritt levererade uti Karlskrona resp. Stockholm genom förmedling af svensk stenkolsimportör. I och för sig finner jag intet oriktigt uti att kolen köpts direkt från utlandet, n. b. om det kunde faktiskt påvisas, att statsverket därigenom skulle tillskyndas en mera afsevärd besparing, än om köpet förmedlats af svensk firma.

Men hvad som påkallat min uppmärksamhet och föranlett mig att framställa denna interpellation är, att, enligt hvad mig från tillförlitligt håll upplysts, svensk firma, fullt kompetent att utföra ifrågavarande leverans, förvägrats att lämna anbud, enär svenska firmor ej komme att tillfrågas, då marinförvaltningen skulle vända sig direkt till ett flertal grufägare i och för anbuds erhållande.

Nu är förhållandet det, att uti vårt land finnes ett flertal betydande kolfirmor och sannolikt ett tiotal, hvars årliga import öfverstiger 100,000 tons, och maximum på en firma torde ligga vid omkring 500,000 tons. Då åberopade inköp gäller en 20,000 tons, ligger det i öppen dag, att det ej hade varit någon som helst svårighet för marinförvaltningen att få konkurrerande anbud från svenska firmor. Att köpa direkt från grufva innebär för öfrigt ingen som helst garanti för att billigaste pris erhålles, ty en kolfirma kan såväl genom spekulation som genom att den rör sig med större kvantiteter än exempelvis statens föreliggande behof lämna ett billigare pris än grufvans.

Jag ber att härvid få erinra, hurusom statens järnvägar, som äro vårt lands största kolimportörer, alltid inbjuder såväl

svenska som utländska kolköpmän att afgifva anbud, hvarvid icke någon som helst fördel tillskyndas svenska firmor, med undantag af att vid lika anbud den svenska firman lär få företrädet. Då statens järnvägar år 1909 köpte 315,000 tons ångkol af svenska firmor och 140,000 tons af utländska firmor samt innevarande år köpte 207,000 tons af svenska och 250,000 tons af utländska firmor, visar detta — hvilket är både känt och erkänt — att de svenska stenkolsimportörerna äro både konkurrenskraftiga och kompetenta uti sitt fack.

Hvad särskildt järnvägarnes köp af waleska stenkol beträffar — en relativt liten kvantitet, då deras hufvudsakliga inköp gäller engelska och skottska kol — är det af stort intresse för den föreliggande frågans belysning, att svensk firma i konkurrens med såväl andra svenska firmor som 12 à 13 framstående utländska firmor likväl tog leveransen för Stockholm, Norrköping och Örnsköldsvik, sammanlagdt 13,500 tons, under det att engelsk firma tog leveransen för Göteborg, som dock var endast 2,000 tons. Ifrågavarande svenska firma har erbjudit marinförvaltningen att köpa sitt behof af waleska kol till samma pris som järnvägens, eller $\frac{20}{7.5}$ fritt i svensk hamn för af flottan känd och godkänd kolsort. Jag ber att få betona, hurusom järnvägen alltid köper cif, d. v. s. kolen levereras fritt i svensk hamn. Detta torde också medföra den största garantien för staten som köpare. Flottans ifrågavarande köp har däremot skett f. o. b., då kolgrufägarna icke äro benägna att sälja kolen fritt levererade i svensk hamn, hvilket däremot kolköpmännen äro beredda att göra. Den betydande utveckling, som vår kolimport tagit sedan 10 à 15 år tillbaka, och dess förmedling i allt större grad utaf svenska kolimportfirmor har medfört, att genom samarbetet emellan svenska redare och kolimportörer svenska fartyg alltmer nyttjas för vår kolimport.

Nu inbjuder visserligen marinförvaltningen till anbuds afgifvande för fraktning af dess stenkolsinköp, men det tror jag mig kunna försäkra, att på de villkor, som marinförvaltningen bestämt, kommer ingen redare att reflektera, och de uppställda villkoren äro i öfrigt så litet affärsmässiga, att det helt visst kommer, i trots af den dåliga fraktkonjunktur, som nu råder, att blifva väsentligen dyrare för statsverket, än om kolen köpts fritt levererade i Sverige. Det fordras en stor erfarenhet för att inlåta sig på befraktningsaffärer, och jag spår, att det kommer att blifva för statsverket kännbart, om det skall utgöra experimentalfält därför.

Emellertid har frågan en stor principiell betydelse. Ju mer leveranserna till staten ökas, och det kommer ju att ske i allt större grad, särskildt med hänsyn till utvecklingen af statens

Interpellation. affärsdrifvande verksamhet, är det af vikt, att svenska firmor få företräde och deras verksamhet på allt sätt skyddas. Men att, som här skett, förvägra svenska firmor att lämna anbud för leverans till staten, synes mig ytterst betänkligt.

(Forts.)

På grund af hvad jag här ofvan anfört tillåter jag mig anhålla om kammarens tillstånd att till hans excellens herr statsministern framställa följande fråga:

Är det regeringen bekant och har det skett med dess gillande, att marinförvaltningen nyligen företagit inköp af betydande kvantiteter waleska ångkol för svenska flottans räkning direkt från utländska firmor, utan att svenska stenkolsimportörer lämnats tillfälle att därå afgifva anbud?

Om ifrågavarande stenkolsinköp skett utan regeringens gillande, är det att förvänta, att, till förebyggande af nu skedd missförhållande, regeringen ämnar vidtaga åtgärd i syfte att, äfven då det för statsverket gäller inköp af varor, som ej tillverkas eller förefinnas i vårt land, svenska firmor, som därmed drifva handel, likväl alltid lämnas tillfälle att afgifva anbud?

Herr Broströms ifrågavarande anhållan blef på begäran bordlagd.

§ 6.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser:

dels till Konungen:

nr 121, angående ersättning till vissa lägenhetsinnehafvare för förlust vid bortförande af byggnader från det till statens järnvägar upplåtna området af kronans öfverloppsmark omkring Gellivare malmberg;

nr 122, i anledning af väckta motioner om beviljande af anslag till låneunderstöd åt enskilda järnvägar;

nr 123, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande af ett hospital å Frösön invid Östersund;

nr 124, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel för år 1910 för fortsatt utveckling af statens telefonväsende; och

nr 126, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till uppförande af bostad för direktorn och öfverläkaren vid allmänna barnbördshuset i Stockholm;

dels till fullmäktige i riksgäldskontoret:

nr 125, angående beredande af lånemedel för år 1910 för fortsatt utveckling af statens telefonväsende.

Vidare anmäldes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 127, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser om styrkande af hinderlöshet till äktenskap; och

nr 128, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående upphäfvande af lagen den 1 juli 1898 om anteckning i kyrkbok af utrikes slutna äktenskap.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial och utlåtande:

nr 84, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor;

nr 85, med anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande vissa i Kungl. Maj:ts statsverksproposition gjorda framställningar om anslag för statens järnvägar; och

nr 86, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande af tullverkets utgiftsstater för år 1911 m. m.;

bevillningsutskottets memorial, nr 24, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande vissa delar af bevillningsutskottets betänkande, nr 23, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med tulltaxa för inkommande varor, dels ock i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets memorial, nr 19, om användande af riksbankens vinst för år 1909;

jordbruksutskottets utlåtande och memorial:

nr 33, i anledning af väckt motion om styckning i egna hemslägenheter af förra majorsbostället 2 mantal Hammar nr 1 i Värmlands län m. m.; och

nr 111, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut angående väckta motioner om höjning af det i årets statsverksproposition äskade förslagsanslaget för bidrag till vägunderhållet å landet och om ändrad lydelse af 60 § i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet;

andra särskilda utskottets åtlåtanden:

nr 6, i anledning af dels de i Kungl. Maj:ts proposition nr 96 innefattade förslagen till lag om kollektivaftal mellan ar-

betsgifvare och arbetare, lag om särskild domstol i vissa arbetstvister, lag om vissa arbetsaftal, lag angående ändring af 17 kap. 4 § handelsbalken, lag om ändring af 2 § lagen angående medling i arbetstvister den 31 december 1906, lag angående ändring af 158 § utsökningslagen samt lag angående ändring af 10 § lagen om hvad iakttagas skall i afseende å införande af lagen om nyttjanderätt till fast egendom den 14 juni 1907, dels åtskilliga med föranledande af nämnda förslag väckta motioner;

nr 7, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande af kostnaderna för arbetsdomstolen under år 1911, dels en af friherre Palmstierna med föranledande af nämnda proposition väckt motion; och

nr 8, i anledning af dels det i Kungl. Maj:ts proposition nr 96 innefattade förslaget till lag om ändrad lydelse af 19 kap. 22 § samt 25 kap. 15 och 22 §§ strafflagen, dels åtskilliga med nämnda förslag sammanhängande motioner; samt

Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 52, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande vissa åtgärder af de administrativa myndigheterna under pågående arbetskonflikter m. m.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Vahlquist* under den 26 maj.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,12 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 25 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogs herr *Broströms* nästlidne gårdag framställda, men då bordlagda anhållan att till hans excellens herr statsministern få framställa spörsmål; och blef ifrågavarande anhållan af kammaren bifallen.

§ 2.

Efter föredragning härpå af statsutskottets memorial, nr 84, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor, biföll kammaren hvad utskottet hemställt.

§ 3.

Vidare föredrogs statsutskottets memorial, nr 85, med anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande vissa i Kungl. Maj:ts statsverksproposition gjorda framställningar om anslag för statens järnvägar.

De uti detta memorial föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

§ 4.

Statsutskottets utlåtande nr 86, som nu föredrogs, bordlades åter.

§ 5.

Härpå föredrogs bevillningsutskottets memorial, nr 24, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande vissa delar af bevillningsutskottets betänkande, nr 23, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med tulltaxa för inkommande varor, dels ock i ämnet väckta motioner; och blefvo de föreslagna voteringspropositionerna af kammaren godkända.

§ 6.

Föredrogos, men blefvo ånyo lagda på bordet bankoutsrottets memorial nr 19, jordbruksutskottets utlåtande nr 33 och memorial nr 111, andra särskilda utskottets utlåtanden nr 6—8 samt Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 52.

§ 7.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr vice talmannen, som anförde: Herr talman! Jag tillåter mig härmed hemställa, det kammaren måtte besluta att å föredragningslistan för det plenum, som är ämnadt att hållas nästkommande måndag den 30 maj, måtte bland två gånger bordlagda ärenden främst uppföras andra särskilda utskottets utlåtande, nr 6, i anledning af dels i Kungl. Maj:ts proposition nr 96 innefattade förslag, dels åtskilliga med föranledande af nämnda förslag väckta motioner, näst därefter samma särskilda utskotts utlåtande, nr 7, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande af kostnaderna för arbetsdomstolen under år 1911, dels en af friherre Palmstierna med föranledande af nämnda proposition väckt motion, samt näst därefter samma särskilda utskotts utlåtande, nr 8, i anledning af dels det i Kungl. Maj:ts proposition nr 96 innefattade förslaget till lag om ändrad lydelse af 19 kap. 22 § samt 25 kap. 15 och 22 §§ strafflagen, dels åtskilliga med nämnda förslag sammanhängande motioner.

Denna hemställan bifölls af kammaren.

§ 8.

Herr talmannen tillkännagaf, att enligt öfverenskommelse mellan kamrarnas talmän gemensamma voteringar komme att anställas nästkommande torsdag den 2 juni angående de voteringspropositioner, som då vore af båda kamrarna godkända.

§ 9.

*Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Rönninge och
Järna.*

Till afgörande förelåg nu statsutskottets utlåtande, nr 83, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna järnvägsstationer m. m.

I en till Riksdagen den 15 februari innevarande år aflåten, till statsutskottet för förberedande behandling öfverlämnad proposition, nr 74, hade Kungl. Maj:t, under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att, under förbehåll af kostnadsfri upplåtelse af mark och kontant bidrag af staden Södertälje, Södertälje kanal-

och slussverks aktiebolag och C. F. Liljewalchs stärbhus enligt afgifna förbindelser, besluta *dels* utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer å västra stambanan, *dels* banans framdragande i ändrad sträckning från Rönninge på fast bro å segelfri höjd öfver Södertälje kanal norr om slussen därstädes och vidare genom staden Södertälje, *dels* anordnande af ett för godstrafik afsedt sidospår mellan Klastorp och Igelsta, *dels ock* af ifrågavarande arbeten föranledda stationsanordningars utförande, allt för en beräknad kostnad af 6,280,000 kronor; samt att för påbörjande af berörda anläggningar för år 1911 till utgående från riksgäldskontoret anvisa ett belopp af 500,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att däraf låta förskottsvis under innevarande år af tillgängliga medel utanordna 200,000 kronor.

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Rönninge och
Järna.
(Forts.)

Utskottet hemställde, att Riksdagen med anledning af Kungl. Maj:ts föreliggande proposition måtte

a) under förbehåll af kostnadsfri upplåtelse af mark och kontant bidrag af staden Södertälje, Södertälje kanal- och slussverks aktiebolag och C. F. Liljewalchs stärbhus enligt afgifna förbindelser, besluta *dels* utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna stationer å västra stambanan, *dels* banans framdragande i ändrad sträckning från Rönninge på fast bro å segelfri höjd öfver Södertälje kanal norr om slussen därstädes och vidare genom staden Södertälje, *dels ock* af ifrågavarande arbeten föranledda stationsanordningars utförande, allt för en beräknad kostnad af 6,200,000 kronor; samt

b) för påbörjande af berörda anläggningar för år 1911 till utgående från riksgäldskontoret anvisa ett belopp af 500,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att däraf låta förskottsvis under innevarande år af tillgängliga medel utanordna 200,000 kronor.

Reservationer hade emellertid afgifvits:

af herrar *Billing* och friherre *J. G. Beck-Friis*, hvilka yrkat, att utskottet måtte hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning måtte af Riksdagen till alla delar bifallas; samt

af herrar grefve *Klingspor*, *Andersson* i Skifarp, *Sjö*, *Starbäck*, *Ekman* i Mo gård, *Rydén*, *Ström* i Transtrand och *Erikson* i Öfre Odensvi, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts föreliggande proposition endast måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen

a) beslutade utläggning af ytterligare ett järnvägsspår å västra stambanan från Järna station till omkring 1 kilometer söder om Saltskogs station för en beräknad kostnad af 800,000 kronor, samt

b) för berörda anläggning för år 1911 till utgående från Riksgäldskontoret anvisade ett belopp af 500,000 kronor, med

Ang. ytterligare
järnvägspår mel-
lan Rönninge och
Järna.

rätt för Kungl. Maj:t att däraf låta förskottsvis under innevarande år af tillgängliga medel utanordna 200,000 kronor.

(Forts.)

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr Ekman i Mo gård, som anförde: Herr talman, mina herrar! Såsom vi alla i denna kammare känna, är den nu föreliggande frågan icke från i går. Den är mycket gammal, och att den under alla de år, den varit föremål för behandling, icke kunnat komma till en slutlig lösning, torde bevisa, att den är icke blott gammal, utan också mycket svårlöst.

Jag skall icke gå tillbaka i frågans historia längre än till förlidet år. Såsom herrarna torde erinra sig, hade Kungl. Maj:t då i öfverensstämmelse med järnvägsstyrelsens förslag framlagt till lösning af denna fråga förslaget om den s. k. »hårnålskroken». Med herr talmannens tillstånd har jag här fått uppsatt en karta, utarbetad inom järnvägsstyrelsen, och som är något fullständigare än de kartor, som åtfölja statsutskottets utlåtande. Jag skall därför i samma mån jag nämner de olika linjerna tillåta mig att på denna karta utpeka dem.

Förra årets kungl. förslag, som omfattade »hårnålskroken», som herrarna se här på kartan, blef afstyrkt af statsutskottet och blef i öfverensstämmelse därmed också af Riksdagen afslaget. I statsutskottets då föreliggande motivering fanns ett tämligen välvilligt uttalande för en annan linje, den s. k. Glasbergalinjen. Mot den motiveringen hade reservation anmälts, och det torde framgå af debatten i bägge kamrarna, att man egentligen ville ha bort motiveringen, därför att man icke ville uttala sig så förmånligt om Glasbergalinjen, som uti den motiveringen gjordes. Motiveringen underkändes också af Riksdagens båda kamrar, och det vill synas mig, som om genom detta beslut af förra Riksdagen icke blott den af järnvägsstyrelsen då föreslagna Igelstalinjen hade kunnat anses vara af Riksdagen bestämdt afslagen, utan äfven, som om Riksdagen genom sitt underkännande af motiveringen hade förklarat, att man ej heller ville vara med om den s. k. Glasbergalinjen. Båda dessa linjer innebära en förlängning af den nuvarande statsbanan; och det syntes därför vara goda skäl för att Riksdagen genast från början uttalade sig för att man icke ville vara med om en sådan vägförlängning. Emellertid har i år det märkliga inträffat, att kungl. järnvägsstyrelsen ansett sig kunna återkomma med sitt förslag om Igelstalinjen, i trots af att Riksdagen, i öfverensstämmelse med hvad statsutskottet förra året föreslagit, icke velat vara med om denna linje. Kungl. Maj:t har — och det finner jag ganska förklarligt — dock icke ansett sig kunna till Riksdagen återkomma

med detta förslag. Däremot har Kungl. Maj:t ansett sig oförhindrad att framkomma med den förra året af båda kamrarna underkända, men i statsutskottets motivering förordade, Glasbergalinjen. Det vill af dessa förhållanden synas, som om främst järnvägstyrelsen, men därefter Kungl. Maj:t satte ett mycket stort värde på att kunna åstadkomma en *förlängning* af statsbanan, under det att reservanterna inom statsutskottet i denna fråga fästa ett mycket stort afseende vid att i hvarje fall undvika en sådan förlängning och gärna se, om en *förkortning* af den nuvarande statsbanan kunde åstadkommas.

Vid pröfningen af den nu föreliggande frågan måste man taga hänsyn till flera olika intressen, i främsta rummet till statens, det vill i detta fall säga statsjärnvägarnas, intresse, men i lika framstående rum också till den trafikerande allmänhetens intresse; vidare har man att taga en hänsyn till kanaltrafikens på Södertälje kanal intresse, därefter till Södertälje stads intresse, och slutligen äfven till ett intresse, som jag skulle vilja benämna Igelsta samhälles intresse.

Under frågans gång har alltmera trädt fram i förgrunden ett förslag, som man har benämnt Strömslinjen, och som i den kungl. propositionen i år betecknas på det sätt, som den blå linjen här på kartan angifver. Jag ber att få nämna, att Igelstalinjen var $3\frac{1}{2}$ kilometer längre än den nuvarande statsbanan, att den nu föreslagna Glasbergalinjen är 1,880 meter längre, och att den föreslagna Strömslinjen är $2\frac{1}{2}$ kilometer kortare.

När jag nu går att först granska denna fråga ur synpunkten af statens intresse, så är det gifvet, att statens järnvägar i främsta rummet måste tillse, att några egentliga trafiksvårigheter icke uppstå, och att på den järnvägslinje, som man skall gå att anlägga, äfven trafiksäkerhetssynpunkten blir tillräckligt tillgodosedd; hvarjämte naturligtvis det bör tillses, att icke anläggningen blir onödigt kostsam, och att icke höjda driftkostnader uppkomma.

Nu är det så, att Glasbergalinjen — d. v. s. denna linje ända där nedifrån upp öfver Södertälje — går med en ganska betydlig öfverbyggnad vid Södertälje sluss, denna väg genom en tunnel här och vidare öfver Glasbergasjön och Dänviken fram till Rönninge. Denna linje har beräknats draga en kostnad af 5,400,000 kronor.

Under statsutskottets arbete i år befanns det vid det besök, som afdelningen gjorde på platsen, att det skulle vara skäl i att göra en undersökning angående en ny sträckning af den s. k. Strömslinjen, hvarigenom man skulle vinna dels ett bättre förläggande af den i den ursprungliga Strömslinjen långt söder om Saltskog belägna stationen, nämligen uppe på det s. k. Näset, och dels att man finge samma öfvergång öfver kanalen på segelfri höjd, som ingått i det ursprungliga Strömsförslaget.

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Rönninge och
Järna.

(Forts.)

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Rönninge och
Järna.
(Forts.)

Denna nya sträckning har som hastigast blifvit undersökt genom järnvägsstyrelsens förmedling. Någon ingående undersökning på så kort tid, som nu stått till buds, har naturligtvis icke kunnat ske, men märklig är dock den kostnadsberäkning, hvartill järnvägsstyrelsen kommit för denna obetydliga linje. Ty denna linje härifrån, med station här och öfvergång öfver kanalen på segelfri höjd och så efter den nuvarande linjen till Rönninge, skulle kosta icke mindre än 7,450,000 kronor, under det den långa linjen jag nyss nämnde, Glasbergalinjen, skulle kosta 5,400,000 kronor. Man häpnar ju, när man på kartan ser de båda banorna, jämförda med hvarandra, man häpnar öfver den fruktansvärda siffran, hvartill järnvägsstyrelsen sålunda kommit. Häpnaden blir dock kanske något mindre, när man ingår i en närmare granskning af de värden, på hvilka järnvägsstyrelsen baserat sitt förslag. Jag skall tillåta mig att, för att herrarna skola kunna bilda sig ett omdöme om, huru järnvägsstyrelsen i detta fall räknat, få nämna några siffror; herrarna återfinna dem allesammans i den kostnadsberäkning, som är vidfogad betänkandet.

Man har för denna sträckning af järnvägen beräknat en kostnad för anskaffning af markområde, uppgående till icke mindre än 850,000 kronor. Landtmännen i denna kammare torde kunna bedöma, hvilka jordområden, som kunna anskaffas, äfven mycket nära intill en stad, för en sådan summa. Kostnaden för sidoskärning har man beräknat komma att uppgå till 1.25 kr. per kbm. för 480,000 kbm., under det att man för 600,000 kbm. beräknat kostnaden till icke mindre än 2: — kr. per kbm. Visserligen säger man där, att detta är inklusive marklösen, men då vi redan hafva en siffra på 850,000 kronor för markförvärf, synes det dock, som denna siffra varit något skrufvad. Dessa sidoskärningar tillsammans skulle således betinga en kostnad af icke mindre än 1,800,000 kronor. För bron på segelfri höjd öfver kanalen, en bro, som herrarna förstå icke kan blifva af alltför stora dimensioner, har man beräknat icke mindre än 700,000 kronor, och för stationen på Näset bakom Södertälje verkstäder nära 1,000,000 kronor eller noga räknadt 935,000 kronor. Sedan man på detta sätt fått fram alla dessa utomordentligt höga siffror, har man slutligen för allmänna omkostnader, administration, redskap, sjukvård m. m. lagt till 705,835 kronor. Det vill dock synas, som om i all hufvudsak de tjänstemän, hvilka särskildt skulle sysselsättas med detta arbete, borde få sin aflöning från annat håll, och i alla fall lär denna post vara orimligt högt beräknad.

Om jag för att göra en kalkyl, skulle beräkna, att biten från Igelsta till Rönninge kostar i rundt tal 500,000 kronor, så skulle för den återstående icke mer än 3,5 km. långa biten från

Igelsta till stambanans spår söder om Saltskog och med bispår till Södertelje återstå en kostnad af icke mindre än 6,950,000 kronor. — För jämförelsens skull ber jag att få nämna, att denna kostnad motsvarar mera än $\frac{1}{3}$ -del af kostnaden för den 18 mil långa Bohusbanan, som trots alla de svårigheter, som där uppstodo, enligt 1908 års berättelse kostat 18,765,732 kronor, vidare att kostnaden för den nu föreslagna bandelen skulle motsvara samma kostnad, som förut är beräknad för järnvägen Järna—Enstaberga med alla de bankar och skärningar, som förekomma där, samt att kostnaden är cirka $1\frac{1}{2}$ miljon kronor högre än kostnaden för den 12 mil långa Orsa—Sveg-banan, hvilken bana har stora broar öfver Ljusne älf och Storstupet vid Emån m. fl. ställen, och som dessutom har flera ej obetydliga stationer. Jag kan ytterligare nämna, att en järnväg, som väl flera af herrarna haft tillfälle att resa med, nämligen järnvägen mellan Saltsjöbaden och Stadsgården, där herrarna äfven kunnat observera en mängd svåra broar, tunnlar och viadukter, kostat blott omkring två och en half miljoner kronor fullt färdig.

Jag måste således för min del säga, att jag omöjligt kan gifva något vitsord åt den kostnadsberäkning för denna linje, som under denna korta tid blifvit af järnvägsstyrelsen uppgjord, samt att det synes mig vara nödvändigt, att för frågans noggranna bedömande en fullständig, sakkunnig och opartisk undersökning på marken får göras beträffande denna järnväg. Min öfvertygelse är då, att det skall visa sig, att denna nya Strömslinje kan framdragas, så att den blir billigare än hvad som nu ställes i utsikt och i hvarje fall icke dyrare än Glasbergalinjen, men den kan naturligtvis också framdragas på sådant sätt, att den ställer sig alltför dyr, hvilket nu synes vara fallet.

Beträffande Glasbergalinjen ber jag herrarna observera de svåra öfvergångar, som där förekomma, såväl vid Glasbergasjön som vid Dänviken, och om hvilka herr civilministern förra året uttalade en enligt min mening berättigad farhåga. Innan jag nu går ifrån den del af mitt anförande, som rör sig om de uppgjorda kalkylerna, skall jag tillåta mig påpeka en liten egenomlighet. — I det ursprungliga, för statsutskottet företedda kostnadsförslaget för Strömslinjen hade för sidoskärningar beräknats 400,000 kbm. à kr. 1:25 pr kbm., men denna summa hade utförts med 600,000 i stället för med 500,000, hvilket icke observerats. I statsutskottets förslagstryck förekom också samma siffra, men när jag i går såg på kalkylerna i statsutskottets färdiga utlåtande, märkte jag, att en rättelse af felaktigheten blifvit vidtagen. Herrarna tro naturligtvis, att rättelsen vidtagits, så att man satt ner kostnaderna för Strömslinjen med 100,000 kronor, och att dessa 400,000 kbm. à 1:25 alltså skulle komma upp till den lägre summan af 500,000 kronor. Nej, man hade icke

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Rönninge och
Järna.
(Forts.)

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Bömminge och
Järna.

(Forts.)

rättat på det sättet, utan man hade blott ökat kubikmassan med 80,000 kbm. till 480,000 kbm. och så hade man kunnat bibehålla den högre kostnadssiffran, 600,000 kronor. Jag har velat fästa uppmärksamheten på detta egendomliga förhållande, att, utan att såvidt jag vet, någon inom statsutskottet, åtminstone ingen af dem, som jag talat med, haft kännedom om, huru denna rättelse ägt rum, den dock tillkommit, och tillkommit så, som jag här omtalat. Men detta står i fullkomlig öfverensstämmelse med en hel del andra förhållanden, som förekommit under behandlingen af detta ärende. Jag skall emellertid icke ingå i några detaljer, utan endast inskränka mig till att beklaga, att det som förut ansetts som en allmän plikt för statsutskottets ledamöter, nämligen att hemlighålla statsutskottets förslagstryck, tills utskottet själf fått förhandla om den föreliggande frågan, att denna plikt i detta fall så fullständigt undanskjutits, att förslagstrycken numera gjorts så offentliga, att de icke blott anses kunna delgifvas riksdagsmän utanför statsutskottet och af dem behandlas på möten ibland riksdagsmännen, utan att de äfven ansetts böra stå till buds för utom Riksdagen befintliga personer, något, som faktiskt måste ha ägt rum såsom herrarna kunnat finna af de i går på pulpeterna utdelade utlåtandena af en herre, som heter Winell, hvilken jag för öfrigt icke vidare känner till. Han tillkännager nämligen, att han har haft del af ett förslagstryck från statsutskottet för uppgörande af sina beräkningar. Då detta förslagstryck icke blifvit öfverensstämmande ens med någon reservation i statsutskottet, synes det mig egendomligt att på det sättet utnyttja detsamma, och det skall bli intressant att få veta, på hvilka vägar det letat sig ut till obehöriga personer. Efter denna lilla afvikelse beder jag nu få återgå till själfva hufvudfrågan.

Det nu sagda gäller statens intressen rörande själfva bygandet af järnvägen. Att det skall kosta mera att trafikera en järnväg, som är $2\frac{1}{2}$ km. längre, det är ju alldeles gifvet. Den föreslagna Glasbergalinjen är nu $2\frac{1}{2}$ km. längre än den här ifrågasatta Strömslinjen, och kostnaden för att trafikera denna längre väg måste antingen drabba statens järnvägars ekonomi eller också den trafikerande allmänheten. Att det blir en ökad kostnad kan icke bestridas, och ett tredje alternativ rörande hvem som skall bestrida dessa kostnader gifves icke.

Nu har jag kommit in på den andra intressentens område, nämligen den trafikerande allmänhetens. Jag ber då först att få nämna, att enligt min åsikt, som, efter hvad jag tror, delas af fackmännen, är det icke rätt att bedöma väglängdsökningen för en järnväg uteslutande efter den ökning i tid, som det beräknas för tågen att gå fram på banan. I fackmannakretsar tror jag, att man tillmäter denna omständighet en ganska liten

betydelse, under det att den i den kungl. propositionen blifvit gjord nära nog till hufvudsak. Men snarare bör man fästa sig vid den ökade driftkostnaden. Driftkostnaderna på vestra stambanan, af hvilken den föreslagna järnvägen skulle utgöra en del, äro enligt förefintlig berättelse i genomsnitt c:a 22,000 kronor per km. Det är ju naturligt, att dessa driftkostnader ställa sig högre än medelpriset i närheten af Stockholm, där en lifligare tågtrafik äger rum, jämfördt med driftkostnaderna ute på linjen, där ett färre antal tåg gå. Således skulle den faktiska driftkostnaden på den nu föreslagna järnvägen bli icke obetydligt högre, än medelkostnaden för närvarande är. Jag ber vidare att få påpeka, att herr departementschefen i sin beräkning angående driftkostnaderna räknat med väsentligt höjda sådana; redan 1915 skulle banan befaras af 72 tåg, men gå vi till 1920, skulle 92 tåg vara i gång med en ökning af driftkostnaden i proportion härtill. Det kan sålunda icke vara rätt att uppgöra beräkningar med hänsyn fäst uteslutande till förhållandena, sådana de kunna vara år 1915, utan man bör räkna längre framåt, och då skall jag hålla mig till, att i den kungl. propositionen beräknats, att driftkostnaderna för hvar femte år skulle komma att höjas med omkring 30 procent. Det kan ju vara tillräckligt att fasthålla vid denna hvar femte år återkommande höjning i driftkostnaderna, för att herrarna skola förstå, hvilken utomordentligt betydande roll driftkostnaderna spela vid en järnväg och i förhållande till väglängden. Ett noggrant tillvaratagande af statens järnvägars intressen kräfvor enligt mitt förmenande ovillkorligen, att denna ökade driftkostnad utjämnas och icke får drabba statens järnvägars ekonomi. Den kan, som jag nyss sade, icke utjämnas på annat sätt än därigenom, att den drabbar den trafikerande allmänheten genom högre frakter. Hvad järnvägsstyrelsen menar med sitt påstående, att så icke skall bli fallet, är för mig fullkomligt oförklarligt, och ohållbarheten däraf torde ock lätt framgå för kammaren, om jag påpekar, att skillnaden mellan Glasbergalinjen och den nu ifrågasatta Strömslinjen fullt motsvarar en zon. Det synes mig alltså vara alldeles gifvet, att den allmänhet, som skall afsätta sina produkter på hufvudstaden, kommer att i sista hand drabbas af kostnaderna för en förlängning af järnvägen till Stockholm, liksom den ock kommer att åtnjuta fördelarna af en möjlig förkortning af denna järnväg. Detta anser jag vara en mycket viktig punkt, som jag ber herrarna fasthålla vid.

Det tredje intresse jag omnämnde var kanalintresset, Södertälje kanalbolags intresse af att sjöfarten på kanalen icke skall bli onödigt hindrad. Jag ber då att få fästa uppmärksamheten på, att liksom man med Glasberga-förslaget afsett att vid slussen i Södertälje öfvergå kanalen på segelfri höjd, så afser äfven Strömsförslaget att kunna öfvergå kanalen på segelfri höjd med

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Rönninge och
Järna.

(Forts.)

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Bönninge och
Järna.
(Forts.)

tillhjälp af de höjder, som finnas på den plats, där denna linje skär kanalen. Den nuvarande kanalens breddande och fördjupning bli således genom Strömsförslaget icke på något sätt förhindrade. Den nuvarande kanalens intressen kunna således anses vara i alla afseenden tillgodosedda.

Nu har man emellertid talat om en annan kanal, som skulle dragas något västligare än den nuvarande och hvilken nu trängts fram i förgrunden efter att förut icke ha låtit så mycket tala om sig. Om man nu i kammaren, såsom synes vara fallet, vill rörande själfva järnvägsfrågan fästa ett mycket stort afseende vid hvad som ifrån järnvägsstyrelsehåll uttalas, så anser jag, att det kan vara lika berättigadt att, då det gäller en kanalfråga, taga hänsyn till hvad som ifrån väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uttalas. Jag skall då be att få meddela, att beträffande detta nya kanalförslag major Broomé, som af väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förordnats att verkställa undersökning, förklarar i ett utlåtande, som nu hvilar hos Kungl. Maj:t, att en sådan omläggning af kanalen icke kan ifrågakomma och detta af den anledningen, att kanalen skulle bli tre gånger så lång som den nuvarande och därför draga onödigt stora kostnader. Jag vill icke stå för siffran, men man har sagt mig, att kostnaden för denna kanal icke skulle kunna beräknas lägre än till 4 millioner, ja, att den kanske skulle gå väsentligt högre. Det torde i alla händelser icke vara farligt att sätta siffran mellan 4 och 5 millioner. Under sådana förhållanden lär det vara gifvet, att kostnaden för kanalen icke kan bestridas af Södertälje samhälle ensamt, utan att samhället, ifall det gällde att förvärliga detta projekt, skulle komma att vända sig till staten för att få bistånd. Då skulle inträffa ett af två fall: antingen att staten med stöd af hvad sålunda från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uttalats, icke funne anledning att lämna sådant understöd, hvaraf följden väl skulle bli, att frågan finge förfalla, eller ock att staten, mot väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, skulle belasta sig med äfven denna utgift till Södertälje stads förmån, och det är jag icke viss om, att herrarna äro beredda på att åtminstone nu gifva på hand. Slutligen ber jag i detta sammanhang att få meddela, att den möjligheten ingalunda är utesluten, att Strömslinjen skulle kunna öfvergå en del af detta område på en tillräckligt hög bro, detta i all synnerhet, om vi skola räkna med de kostnader, som järnvägsstyrelsen angifvit för en bank, ty de äro så högt tilltagna, att det gifvetvis skulle bli billigare att gå fram på bro än på fast bank, om den skulle kosta hvad styrelsen beräknat.

Vidare ha vi att iakttaga ett intresse, som gifvit sig mycket lifligt till känna i denna frågas förhistoria, nämligen Södertälje stads intresse. Från Södertäljehåll ha med mycken energi fram-

ställtts anspråk på att järnvägsstationen skulle förflyttas från Saltskog, där den nu är belägen, till de så kallade Ekenbergiska gårderna i närheten af den för närvarande mest bebyggda delen af Södertälje stad. Jag tror emellertid, att det icke kan bestridas, att äfven inom Södertälje det finnes andra intressen, som anse, att en sådan förflyttning står i strid med hvad som är till Södertälje stads verkliga fördel, och jag må säga, att jag förstår denna uppfattning synnerligen väl. Den del af Södertälje, som är belägen här uppe i norr, är egentligen icke i större utsträckning något industrisambälle. Här ligga badhus, hotellen, villor för sommargäster, och så vidare. Stadens utveckling kan heller knappast gå längre åt det hållet, emedan, såsom herrarna se, vattnet här skjuter in. Den naturligaste utvecklingen af staden sträcker sig söderut, ty en del af detta område är stadens och tillhör dess planlagda område. På det området ligga Södertälje verkstäder, och i närheten af dem torde det icke vara svårt att få fram en liflig byggnadsverksamhet. I den riktningen skall enligt mitt och fleras förmenande stadens utveckling gå, och för främjandet af den utvecklingen är järnvägsstationens förläggande dit önskvärdt. Skulle det mot förmodan visa sig, att det blir alltför dyrt att förlägga stationen där, blir det mycket lätt att förlägga den strax söder om Saltskog, såsom från början beträffande Strömslinjen varit tänkt. Jag tror således, att såväl kanaltrafikens som stadens intressen med Strömsförslaget bli mycket väl tillgodosedda.

Ser man däremot på Igelstaintresset, kan man icke säga detsamma. Det samhälle, som kallas Igelsta och är beläget här, där vi på kartan se tomtindelningen, har vuxit upp på den grund, att statsbanan här gick fram och att det förlades en station på detta område. Jag tror, att det vore ett i svenska statsjärnvägarnas historia enastående exempel, som nu skulle gifvas, om man beslöte sig för att flytta statsbanan ifrån ett samhälle, som för sin uppkomst har att tacka dess befintlighet, till ett annat samhälle, hvars kommunikationer i alla fall förut äro tillräckligt tillgodosedda. Jag har velat påpeka det egendomliga förhållande, som sålunda skulle komma att uppstå, och framhålla, att, på samma gång jag icke anser, att det kan vara till någon stor fördel för Södertälje stad att få denna järnväg dragen fram enligt Glasbergalinjen, det är till väsentlig nackdel för Igelsta samhälle, om man skulle gå med på Glasbergaförslaget.

När jag summerar tillsammans hvad jag fått fram vid pröfningen af dessa olika intressen, kan jag icke komma till något annat resultat, än att allt talar för Strömslinjen, utom det af kungl. järnvägsstyrelsen uppgjorda, enligt mitt förmenande orimligt höga kostnadsförslaget. Det återstår då icke något annat än att låta underkasta detta kostnadsförslag en opartisk och sak-

*Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Rönninge och
Tärna.*

(Forts.)

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Bönninge och
Järna.
(Forts.)

kunnig pröfning, och min öfvertygelse är — och jag tror, att de flesta, som vilja opartiskt se på denna fråga med tillhjälp af kartan skola komma till samma resultat — att det skall visa sig af en sådan pröfning, att Strömslinjen kan byggas väsentligt billigare än hvad järnvägsstyrelsens beräkningar utvisa och i hvarje fall billigare än Glasbergalinjen. Med ett uppskof i frågan är intet att förlora, om man går med på reservanternas förslag, enligt hvilket Kungl. Maj:t skulle kunna redan nu få påbörja byggandet af dubbelspåret söder om Saltskog. Under den tid, detta byggande pågår, kan en opartisk och sakkunnig utredning verkställas angående kostnaderna för Strömslinjen, och på basis af denna utredning kan Kungl. Maj:t återkomma till nästa riksdag med förslag i ämnet.

Jag vill alltså uttala den förhoppningen, att en sådan undersökning — i hvilken, såsom jag anser vara nödvändigt icke minst med hänsyn till kanaltrafikens intressen, äfven väg- och vattenbyggnadsstyrelsen bör vara representerad — måtte komma till stånd, och på samma gång uttalar jag det önskemålet, att byggandet af dubbelspåret måtte påbörjas i den södra ändan, så att icke något hinder för Strömslinjen i den norra ändan däri- genom åstadkommes. Med uttalande af dessa önskemål ber jag, herr talman, att få yrka afslag på statsutskottets hemställan och bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Häruti instämde herr *Ström* i Transtrand.

Vidare yttrade:

Chefen för civildepartementet herr statsrådet grefve Ham-
milton: Herr talman, mina herrar! Då nu denna, såsom den siste ärade talaren med allt skäl framhöll, synnerligen svårlösta fråga åter företages till behandling i kammaren, vill jag till en början framhålla, att densamma i viss mån kommit i ett enklare läge än i fjor. Vid framläggandet af sitt förslag till 1909 års riksdag häfdade Kungl. Maj:t som bekant den uppfattningen, att frågan icke lämpligeu kunde lösas annorledes än genom banans framdragande på en bro på segelfri höjd öfver kanalen. Till denna Kungl. Maj:ts uppfattning anslöt sig i fjor äfven statsutskottets majoritet, men en minoritet inom utskottet var af annan mening och ansåg, att krafvet på bron anbringande på segelfri höjd ingalunda vore oeftergifligt. Nu däremot har statsutskottet *enhälligt* anslutit sig till Kungl. Maj:ts uppfattning i frågan. På sidan 6 i utskottets utlåtande finner kammaren ett mycket bestämdt uttalande, i hvilket utskottet framhåller, att omständigheterna med nödvändighet kräfva banans öfverförande på bro på segelfri höjd, och detta uttalande har, såsom

på sidan 10 i samma utlåtande framgår, ordagrannt intagits i den af grefve Klingspor, herr Ekman med flere afgifna reservationen. Åtminstone inom statsutskottet råder således numera full enighet därom, att frågan måste lösas genom banans framdragande öfver kanalen på segelfri höjd. Problemet har, som sagdt, i väsentlig mån förenklats, och det har ytterligare förenklats därigenom att två af de fyra förslag till banans framdragande på segelfri höjd, som ifrågakommit, numera kunna anses vara ur räkningen, nämligen förslaget att bygga en hög bro på samma ställe som den nuvarande äfvensom den så kallade »hårnålskroken» eller Igelstalinjen.

Nu ansåg den siste ärade talaren, att äfven det tredje förslaget, nämligen frågan om Glasbergalinjen, egentligen också skulle vara oacceptabelt, därför att, såsom han påstod, då Riksdagen i fjol strök statsutskottets motivering, i hvilken statsutskottet uttryckt sig tämligen välvilligt mot Glasbergalinjen, det skedde för att Kungl. Maj:t icke skulle komma tillbaka med detta förslag. Jag vet icke, om herrarna komma ihåg, att samme ärade talare också i fjol försökte göra samma synpunkter gällande, men då fick ett bestämdt besked, att det icke var af nu nämnd anledning, som denna del af motiveringen ströks, utan att detta tvärtom skedde därför, att Riksdagen ville lämna Kungl. Maj:t fullt fria händer. Detta betonades. Samma försök gjordes för resten äfven i Första kammaren och äfven där med samma resultat, nämligen att det från flera håll framhölls, att man måste komma ihåg, att en sådan mening icke fick inläggas i strykandet af motiveringen. Jag tror, att herr Ekmans uttalande berott på ett minnesfel. — Saken ligger så, att reservanterna utom Glasbergalinjen icke haft något annat förslag att välja på än den s. k. Strömslinjen, och det är också om denna linje, som jag nu anser mig hufvudsakligen behöfva tala.

Då förslaget om Igelstalinjen i fjol förkastades, skedde det, såvidt jag uppfattade motiveringen rätt, i främsta rummet därför, att man ryggade tillbaka för den betydande byggnadskostnad, som denna linje betingade, och det var också främst tanken på möjligheten af en billigare lösning af frågan genom banans framdragande på lägre höjd, vid hvilken fjolårets reservanter fäst hufvudvikten. Därjämte framhölls, att Igelstalinjen, utom att den var så dyrbar, också var längre än den nuvarande. Denna förlängning är dock icke synnerligt betydande, ty den är icke större, än att gångtiden för snälltågen ökas med omkring två minuter. Den siste ärade talaren sade, att man inom fackretsar icke fäste sig vid, om tågens framkomst försenades, utan att det vore driftkostnaderna man tog hänsyn till. Jag är öfvertygad om, att åtminstone den trafikerande allmänheten fäster sig ganska mycket vid tågens gångtid och att man

*Ang. ytterligare
jörnvägsspår mel-
lan Rönninge och
Tärna.*

(Forts.)

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Bömminge och
Järna.

(Forts.)

inom fackkretsar tar hänsyn till båda dessa synpunkter, både en förlängning af tiden och ökade driftkostnader. Som sagdt, gångtiden för snälltågen förlängdes icke med mer än två minuter, men jag vill icke bestrida, att det i alla händelser var en försämring i bestående förhållanden. Efter verkställd förnyad utredning af frågan har Kungl. Maj:t icke kunnat frångå sin uppfattning om den segelfria höjdens betydelse, och på grund däraf har Kungl. Maj:t varit urständsat att i år för Riksdagen framlägga något förslag, som med hänsyn till byggnadskostnaderna ställer sig billigare än Igelstalinjen. Tvärtom drager, såsom herrarna känna, Glasbergalinjen en högre anläggningskostnad än Igelstalinjen. Igelstalinjen beräknas kosta 4,800,000 och Glasbergalinjen minst 5,400,000 kronor. I fråga däremot om väglängden är ju onekligen Glasbergalinjen mera inbjudande, enär genom densamma snälltågens gångtid icke skulle ökas med mer än en half minut. Att jag ansett mig kunna förorda Glasbergalinjen har, såsom kammaren känner, hufvudsakligen berott på, att, om man, hvilket man ju bör göra, tager hänsyn till både anläggnings- och driftkostnader, denna linje blir billigare än Igelstalinjen. Obestridligt är det således, att det förslag, som nu af statsutskottet tillstyrkts, drager högre byggnadskostnad än det förslag, som i fjol af Riksdagen förkastades. Emellertid är det, såsom vi nyss hörde, icke denna omständighet, som bestämt reservanternas ställning, utan de synas, såsom herr Ekman närmare utvecklade, tvärtom vilja förorda ett förslag med ännu högre byggnadskostnad. Strömlinjen, sådan den angifvits i Kungl. Maj:ts proposition, skulle nämligen draga en byggnadskostnad af 6,200,000 kronor, och den sista ärade talaren omnämnde, att statsutskottet tänkt sig en annan Strömlinje. Denna nya Strömlinje skulle draga en ytterligare ökad anläggningskostnad, nämligen cirka 7,480,000 kronor. De olika linjerna finnas angifna på den karta på väggen, som herr Ekman nyss demonstrerade, och de återfinnas äfven på den karta, som är bifogad reservationen, så att herrarna kunna följa med. Anledningen till att reservanterna trots dessa betydligt ökade kostnader ansett sig kunna förorda Strömlinjen är, som bekant, den vägförkortning denna linje skulle medföra. Denna vägförkortning är dock enligt mitt och järnvägsstyrelsens förmenande icke så särdeles betydande. Om man jämför Ströms- och Glasbergalinjerna, skulle den senare linjen medföra en förlängning i gångtiden för snälltåg med omkring två minuter. Men man skulle kunna tänka sig, och äfven detta torde i hög grad bestämt den siste ärade talarens ståndpunkt, att denna vägförkortning skulle ha en effekt, motsvarande förhållandena vid Glasberga- och Igelstalinjerna, d. v. s. man skulle kunna tänka sig, att genom denna vägförkortning driftkostnaderna för Strömlinjen kunde

nedbringas så, att de motvägde den ökade byggnadskostnaden. Så är emellertid, mina herrar, icke förhållandet! Skillnaden mellan Glasberga- och Strömslinjernas driftkostnader är trots vägförkortningen ganska obetydlig. För Glasbergalinjen utgöra de 520,000 och för Strömslinjen 516,000 kronor. Anledningen till, att skillnaden är så oväsentlig, är att söka däruti, att, medan det på Glasbergalinjen finnes endast en station, nämligen Södertälje, på Strömslinjen däremot finnas två fullständiga stationer, en i Södertälje och en i Saltskog, och därjämte ett sidospår mellan Södertälje och Saltskog, hvilket redan nu drager en årlig kostnad af 53,000 kronor. Detta utgör, såsom herrarna känna, en bestämd nackdel för Strömslinjen. Med anledning af det yttrande, som den siste ärade talaren fällde kan det vara intressant att erinra om, att frågan om framförande af banan till Södertälje nyligen gjorts till föremål för undersökning af en mycket välkänd järnvägsteknisk ingenjör, Erik Winell, som helt och hållet står utanför statens järnvägars förvaltning och som kommit till samma resultat som järnvägsstyrelsen, utom i ett afseende, hvarom jag strax skall nämna. Han har bestämdt uttalat sig mot Strömslinjen såsom ytterligt opraktisk och dyrbar och ansett, att problemet icke kan lösas annat än genom anläggande af en hög bro på det ställe *novr* om Södertälje kanal, där Kungl. Maj:t föreslagit.

Herr Ekman nämnde något om ett papper, som utdelats här. Det är samma papper, hvars innehåll återgifvits i en artikel i en morgontidning, i hvilken herr Winell ytterligare utvecklar denna fråga. Han skiljer sig så till vida från järnvägsstyrelsen, att han anser, att styrelsen beräknat trafikkostnaderna för gynnsamt för Strömslinjen och att de bort tagas upp till ännu högre belopp. Herr Ekman talade också om, att ingenjör Winell kommit i besittning af ett förslagstryck från statsutskottet. Han klandrade detta och sade, att det skulle vara intressant att få höra, hvarifrån han fått det. Ja, jag kan icke gifva någon upplysning härom. Icke har han fått det genom mig, och jag har icke haft något att skaffa med hans uppdrag. Han är känd att vara en skicklig järnvägsteknisk ingenjör och lär på denna grund blifvit anmodad att undersöka saken af, om jag icke misstager mig, Södertälje stadsfullmäktige.

Nu hafva den siste ärade talaren och reservanterna haft åtskilliga anmärkningar att framställa mot kostnadsberäkningarna öfver hufvud taget och särskildt mot hvad Kungl. Maj:t anført rörande Strömslinjen. Innan jag går in på denna fråga, ber jag få framhålla några andra saker, som tala emot Strömslinjen. Genom Strömslinjen skulle Södertälje stads intressen blifva mycket tillbakasatta utan att på något sätt statens intressen därigenom främjades. Jag är ense med herr Ekman om, att statens

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Bönninge och
Järna.
(Forts.)

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Röminge och
Järna.
(Forts.)

intressen böra gå i första rummet, men denna Strömslinje skadar Södertälje stads intressen utan att gagna statens. Nu har det, och detta framhöll också den siste ärade talaren, till förmån för Strömslinjen åberopats, att, om man valde denna linje, trafikförhållandena vid Igelsta skulle lämnas oförändrade. Ja detta är obestriddigt, och i detta afseende har Strömslinjen en oneklig fördel. Men om man tvingas därhän att vid bedömande af denna fråga väga Södertälje och Igelsta intressen mot hvarandra, lär icke någon tvekan råda om, för hvilkendera punkten intresset bör vara störst. Södertälje stad har ett invånareantal af öfver 10,000 personer, den har en ung, ständigt framåtgående, lifskraftig industri med ett tillverkningsvärde af öfver 7,000,000 kronor. Det är belysande att omtala, att, under det Södertälje station lämnar statsverket en årlig inkomst af 200,000 kronor, biljettförsäljningen vid Igelsta hållplats icke uppgår till mer än omkring 6,000 kronor. Ännu en annan omständighet, hvilken äfven berördes af den siste ärade talaren, talar emot Strömslinjen. Genom denna linje skulle det förslag till utvidgning af Södertälje kanal, för hvilket Södertäljeborna visat stort intresse och gjort ekonomiska uppoffringar, helt och hållet omöjliggöras. Man har visserligen sagt, och herr Ekman utvecklade detta närmare, att detta förslag skulle vara ekonomiskt utförbart. Men det är att märka, att förslaget kombineras med en hamnanläggning vid Saltskogsvärden, som i sin ordning skulle medföra synnerligt stegrade värden af kringliggande markområden, som tillhöra Södertälje stad. Att under sådana förhållanden utan nödtvång afskära möjligheten till en stor och betydelsefull förbindelse mellan Östersjön och Mälaren anser jag mig icke kunna tillråda.

Hvad som framför allt — och jag återkommer härvid till frågan om dessa kostnadsberäkningar — för mig varit bestämmande, har, såsom jag redan antydt, varit kostnadsfrågan: att Strömslinjen utan att medföra i någon mån en betydande förbättring i trafikförhållandena skulle visa sig betydligt dyrbarare än Glasbergalinjen. Reservanterna ha emellertid icke ansett sig sakna skäl — såsom närmare utvecklats af herr Ekman — att antaga, att de af järnvägstyrelsen för Strömslinjen beräknade kostnaderna vid ytterligare undersökning skulle kunna nedbringas. I afseende å kostnadsberäkningarna ber jag då att få framhålla, att om beräkningarna visat sig felaktiga med afseende å Strömslinjen, så ha de naturligtvis varit felaktiga i fråga om alla linjerna, ty man har öfverallt användt samma utgångspunkt och samma system. Reservanterna ha därvid fäst sig vid att en så obetydlig sträcka som den här ifrågavarande kan draga så betydande kostnader, kostnader, som, såsom herr Ekman framhöll, till och med öfverskrida kostnaderna för åtskilliga redan färdigbyggda långa

bansträckor. Men man skall komma ihåg, att inom denna korta sträcka äro sammanträngda dels två stora fullständiga stationer och dels en mycket dyrbar brobyggnad, och att man vidare för denna linjes framdragande nödgas utföra bankbyggnader och bankfyllnader af sådan mäktighet, att de förut ej förekommit i svenska statsbanebyggnadernas historia.

Reservanterna ha emellertid, som herr Ekman nyss framhöll, ansett sig kunna sätta i fråga, huruvida icke de dyrbara bankfyllnaderna vid Ström kunde i väsentlig mån undvikas genom banans framdragande på en bro öfver sundet vid Ström. Men denna fråga är för länge sedan pröfvad. Järnvägsstyrelsen har redan tidigare undersökt ett förslag i sådant afseende i sammanhang med uppgörandet af det af järnvägsstyrelsen framlagda förslaget till Strömslinjen, och järnvägsstyrelsen har därvid funnit, att kostnaderna för ifrågavarande bro, med tagen hänsyn till de årliga underhållskostnaderna, som däraf skulle betingas, skulle ställa sig till och med något högre än kostnaderna för banken, sådan denna i förslaget blifvit upptagen.

Slutligen ha reservanterna framhållit, att förläggandet af den nuvarande Saltskogs station 1 km. närmare Järna än som ifrågasättes i det första Strömsförslaget, således dess ytterligare nedflyttande, skulle medföra en jämn lutning från kanalöfvergången fram till Ström, hvilket åter skulle hafva till följd, att den dyrbara banken skulle kunna sänkas med omkring 10 meter. Mot detta påstående vill jag erinra, att Södertälje stads kommunikationsintressen härigenom än ytterligare skulle komma att väsentligen försämras, och att i alla händelser stationen icke kan förläggas, där herr Ekman tänkt sig, bland annat därför, att Norra Södermanlands järnväg här ligger så väsentligt högre än statsbanan, så att denna bana icke skulle kunna föras in på stationen och linjen utan att en stor sträcka af densamma måste omläggas, hvilket naturligtvis också skulle kosta pengar. Och därtill kommer, att om stationen lägges längre ned, ökas i samma mån driftkostnaderna för förbindelsespåren med Södertälje. De undersökningar, som af järnvägsstyrelsen verkställts, tror jag mig kunna säga vara både noggranna, sakkunniga och opartiska. Emellertid har jag, då jag hört så mycket talas om, att man skulle vilja påpeka, att järnvägsstyrelsen här räknat felaktigt — naturligtvis har man väl aldrig velat påstå, att detta skett med afsikt — så har jag, sedan jag fick höra, hvilken position reservanterna intaga, anmodat chefen för statens järnvägsbyggnader, major Fogelmarck, som förut ej deltagit i ärendets behandling, att komma ned och underkasta saken en närmare pröfning. Han har också vistats senare dagar där nere, undersökt linjen och underkastat järnvägsstyrelsens beräkningar en detaljerad

*Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Bönninge och
Järna,
(Forts.)*

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Rönninge och
Järna.
(Forts.)

kritik, som föreligger i en skrivelse till byrådirektör Bergelmer. Jag skall be att få läsa upp detta papper för kammaren:

»Sedan från Eder den 22 dennes erhållits följande handlingar rörande alternativa sträckningar för byggande af dubbelspår mellan Rönninge och Saltskog, nämligen *dels* kostnadsförslag för linjen N:o 2 (Glasbergalinjen) och N:o 4 (Strömmlinjen) samt för en »linje med fast hög bro öfver Södertälje kanal och station i högt läge vid Näset», slutande på en kostnadssumma af resp. 5,480,000, 6,200,000 och 7,450,000, *dels* profiler och planer för de båda sistnämnda linjerna, med anhållan om mitt yttrande öfver ofvannämnda kostnadsförslag, får jag härmed meddela nedanstående.

Såvidt jag kan finna vid genomseende af kostnadsförslagen, är intet att i hufvudsak erinra mot *de beräknade kvantiteterna*, sådana dessa framgå af de mig tillställda profilerna.

Beträffande de vid kostnadsförslagens upprättande *tillämpade à-prisen* kan jag icke yttra mig om de pris per kvadratmeter, som lagts till grund vid beräkning af kostnaderna för erforderligt markförvärf, enär jag saknar kännedom om jordprisen i allmänhet där i trakten; prisen förefalla mig emellertid icke vara för högt upptagna.

Öfriga à-priser synas vara likformigt tillämpade på alla tre ofvannämnda kostnadsförslagen och har det, såsom sig bör, användts de à-priser, som betalas till entreprenören å statsbanan Järna—Enstaberga för de arbeten, som å denna bana utföras på entrepenad, hvarvid dock i fråga om linjen N:o 4 och »linjen med station i högt läge på Näset» priset per kubikmeter för större delen af sidoschakten höjts från 1:25 till 2:— kronor. Enligt uppgift har detta skett *dels* på grund af svårigheten att på nära håll kunna inköpa lämplig mark till rimligt pris för dylikt sidoschakt, *dels* ock på grund af fyllnadsämnets långa transport å den färdiga banan i anledning häraf. I detta speciella fall synes det mig emellertid icke vara fullt lämpligt att utgå från det grundpris — 1:25 —, som betalas till entreprenören för statsbanan Järna—Enstaberga; det gäller nämligen här ett så stort arbete, koncentreradt på en plats, att en entreprenör genom anskaffande af lämplig arbetsmateriel helt säkert skulle kunna åtaga sig ifrågasvarande sidoschaktsarbete afsevärdt billigare än eljest, då det gäller jämförelsevis små arbeten på spridda ställen; för min del anser jag, att å de ställen, där priset per kubikmeter sidoschakt upptagits till 2 kronor, detsamma utan risk bör kunna sänkas till kronor 1:50.

Det bör emellertid här framhållas, att de ifrågasatta bankarne öfver de sankta markerna vid Ström hafva sådan höjd, att man icke kan vara säker på att de *beräknade* massorna komma

att visa sig tillräckliga, i hvilket fall en ökning af kostnaderna mycket väl kan tänkas, en ökning, hvars storlek dock icke torde vara möjlig att på förhand med någon säkerhet bestämma.

Slutligen ber jag få nämna, att, enligt hvad som framgår af här å byggnadsbyrån förvarade concepthandlingar under åren 1898 och 1899, stakningsarbeten utförts för en »Strömslinje» med hög bro öfver kanalen; detta förslag blef dock aldrig närmare utarbetadt, enär det enligt undersökningsförrättarens utsago ansågs olämpligt. Stockholm ^{23/5} 1910.

Hj. Fogelmarck.

Öfveringenjör.»

Såsom herrarna häraf finna, har major Fogelmarck på af honom angifna skäl ansett, att priset per kbm. för sidoskärningar enligt Strömsförslaget, hvilket pris upptagits till 2 kronor, utan risk skulle kunna sänkas till 1:50. Den inbesparing eller nedprutning, som härigenom skulle kunna åstadkommas, belöper sig alltså till 300,000 kronor. Samtidigt har öfveringenjör Fogelmarck bestämdt framhållit, att beräkningarna äro mycket osäkra och att han ej vore viss om, att icke de beräknade kostnaderna komme att öfverskridas, detta på grund af markens beskaffenhet.

Men om man nu äfven iaktager den reduktion i fråga om kostnaderna för Strömslinjen, som major Fogelmarck ansett kunna göras, ställa sig i alla händelser kostnaderna för denna linje fortfarande väsentligt högre än för Glasbergalinjen. Glasbergalinjen skulle nämligen, som herrarna erinra sig, draga 5,400,000 kronor i byggnadskostnad, Strömslinjen med iakttagande af major Fogelmarcks ändringsförslag, allteftersom man väljer järnvägsstyrelsens eller reservanternas förslag, 5,900,000 kronor eller 7,150,000 kronor. Jag anser därför alla skäl tala för att fortfarande förorda Glasbergalinjen.

Slutligen ber jag särskildt, med anledning af hvad den siste ärade talaren framhöll, att frågan gärna kunde uppskjutas ännu en gång, få lägga kammaren på hjärtat det angelägna i att denna fråga nu verkligt definitivt afslutas. Som kammaren känner, ha vi för närvarande ett sammanhängande dubbelspår mellan Stockholms Central och Rönninge. Redan med nu rådande trafik har det visat sig vara synnerligen svårt att på linjerna söder om Rönninge sköta trafiken, och de betydande tågförseningar, som förekomma vid jultiden och vid andra tillfällen, då trafiken drifves upp abnormt i höjden, äro i väsentlig mån att tillskrifva saknaden af dubbelspår söder om Rönninge.

Nu tillkommer emellertid en omständighet, som förtjänar det största beaktande och som gör det helt enkelt till en tvingande nödvändighet, enligt min uppfattning, att omedelbart igångsätta

Äng. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Rönninge och
Järna.
(Forts.)

arbetet på dubbelspår mellan Rönninge och Järna. Den af Riksdagen beslutade statsbanebyggnaden mellan Järna och Norrköping beräknas vara fullständigt färdig 1915, men redan den 1 juli 1913 skall bandelen Järna—Enstaberga — Enstaberga är, som herrarne kanske känna, en station söder om Nyköping — vara färdig att öppnas för trafik. Om man ej redan vid denna tid är färdig med dubbelspåret mellan Rönninge och Järna, vet jag verkligen ej, huru det skall gå att reda sig. Järnvägsstyrelsen för sin del säger, att den fruktar, att resultatet blir, att trafiken helt enkelt »läser» sig.

Nu skulle enligt reservanternas förslag ett belopp af 500,000 kronor ställas till Kungl. Maj:ts disposition för utläggande af dubbelspår mellan Järna och någon punkt söder om Saltskog. Men härigenom är icke mycket vunnet. Ty dessa arbeten kunna fullbordas på ganska kort tid. Det är just sträckan mellan Rönninge och Saltskog, som kräfver afsevärd tid, och särskildt kan den stora brobyggnaden öfver kanalen, äfven om man får börja arbetet nu, icke bli färdig förrän ett godt stycke in på 1913. Det är därför som sagdt mycket angeläget, att frågan nu löses i hela dess vidd. Och jag tillåter mig därför vördsamt hemställa till kammaren, om icke efter den långvariga utredningen af denna fråga, som, såsom den siste talaren sade, är mycket gammal, man skulle kunna anse den mogen att definitivt lösas.

Herr Nilson i Örebro: Herr talman! Efter det mycket uttömmande anförande, som vi nyss hade äran höra från statsrådsbänken, äro de flesta af de synpunkter, som den förste ärade talaren anförde, bemötta. Men då jag emellertid har deltagit i statsutskottets behandling af föreliggande ärende, har jag ansett mig böra angifva de synpunkter och motiv, som för mig varit afgörande, då jag ställt mig på den mening, som omfattats af statsutskottets flertal.

Jag ber härvid till en början få säga det, att då jag läste den kungl. propositionen, så ansåg jag i likhet med många andra, att det är många skäl, som tala för Strömslinjen, och att jag verkligen har bemödat mig om att, såvidt i min förmåga stått, pröfva skäl och motskäl härutinnan. Jag har emellertid nödgats ge vika för de enligt min mening mer öfvertygande skäl, som föreligga för att i detta fall ansluta sig till Glasbergalinjen.

Den förste ärade talaren har sagt, att de intresser, på hvilka man hufvudsakligen måste gifva akt, äro fem, nämligen statens, den trafikerande allmänhetens, kanalens, Södertälje stads och Igelstas intressen. Jag skall söka att något stanna vid de tre förstnämnda intressena, men däremot egentligen icke vid Södertäljes och Igelstas.

Då den första ärade talaren skulle klargöra hvad statens intresse kräde, utgick han från de kostnadsberäkningar, som uppgjorts för Strömslinjen, jämförda med kostnadsberäkningarna för Glasbergalinjen, och den argumentering, han framförde, gick hufvudsakligen ut på att det måste bli billigare att bygga en kortare linje än en längre. Jag tror dock, att man icke a priori kan ansluta sig till denna tankegång. Jag ber att få erinra om den s. k. sammanbindningsbanan här i Stockholm, som blef färdig år 1871. Jag har funnit det lämpligt att undersöka hvad denna 3 km. långa bansträcka vid den tiden kostade i anläggning, och därvid har det visat sig, att anläggningen af densamma kostade staten $5\frac{1}{4}$ miljoner kronor, och detta oaktadt staten då erhöll betydande bidrag af Stockholms stad med afseende på markförvärf och dylikt. Det har redan framhållits från statsrådsbänken, att med undantag för en sidoskärning om 600,000 kubikmeter samma enhetspriser ligga till grund för kostnadsberäkningarna för Glasbergalinjen som för Strömslinjen. Äro således dessa enhetspriser för högt beräknade för Strömslinjen, så äro de lika mycket för högt beräknade för Glasbergalinjen. Följaktligen, om byggnadskostnaden på grund af att man lagt för höga å-priser som grund för kostnadsberäkningen, i verkligheten skulle kunna blifva billigare för Strömslinjen än som beräknats, skulle förhållandet också blifva detsamma för Glasbergalinjen.

Den första ärade talaren fäste sig också mycket vid att stationsbyggnaden vid Näset skulle draga en kostnad af 935,000 kronor och att den kostnaden afsevärdt öfversteg hvad samma station, förlagd strax söder om Saltskog, skulle komma att kosta, men jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på att grundläggningen för en station, som skall uppföras på en bankfyllnad af 20—22 meter öfver marken och där djupet från markens nuvarande plan till fast botten är 12 à 14 meter, kommer att draga betydande summor. Det behöfver man icke vara byggnadstekniker för att inse, ty att en grundläggning på 34—30 meters djup kräfver en ofantligt ökad kostnad, det ligger i öppen dag.

Den ärade talaren påpekade svårigheterna vid utförandet af bankfyllnad vid öfvergångarna öfver Glasbergasjön och Dänviken, om Glasbergaförslaget följes, men enligt de uträkningar, som man härvidlag har att bygga på, skulle bankfyllnaden vid dessa öfvergångar icke komma att omfatta mera än 186,000 kubikmeter. Då frågar jag kammaren, hvad är en bankfyllnad af 186,000 kubikmeter mot en bankfyllnad af 800,000 kubikmeter, som Strömsförslaget skulle kräfva?

Det andra intresset, som den ärade talaren sökte ställa i förgrunden, var den trafikerande allmänhetens. Han utgick därvid från den enligt min mening riktiga synpunkten, att den

*Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Rönninge och
Järna.
(Forts.)*

Ang. ytterligare
järnvägsspår
mellan Rönninge
och Järna.
(Forts.)

merkostnad, som vägförlängningen skulle draga, blefve den trafikerande allmänhetens, ty staten kunde icke bära den. Jag ber herrarna att vara så vänliga och se efter i slutet på den kungl. propositionen. Där finnas uppgifter på de nuvarande och de efter utförande af den s. k. Glasbergalinjen beräknade afstånden från Stockholm Centralstation till stationer söder och väster om Södertälje, och på den merkostnad, som komme att drabba den trafikerande allmänheten med afseende på såväl biljettpriser som fraktgodsafgifter från en del uppräknade stationer. Af uträkningen framgår, att för tredje klass biljett komme merkostnaden vid resa mellan Stockholms Centralstation och två af samtliga där uppräknade stationer att blifva 20 öre per biljett. Med afseende på fraktgodsafgifterna blefve enligt den högsta tariffen den högsta ökningen 5 öre för 100 kilogram och den lägsta 0 öre samt enligt den lägsta tariffen den högsta ökningen 1 öre för 100 kilogram och den lägsta 0 öre. Jag kan icke finna, att dessa siffror på något sätt äro ägnade att verka afskräckande.

Så var det kanalens intresse. Alla äro dess bättre eniga därom, att kanalens intresse bör tillgodoses på sådant sätt, att järnvägen framföres på fast bro på segelfri höjd. Om den saken råda inga delade meningar. Men jag tillåter mig erinra om att kanalens intressen, såvidt jag förstår, icke i allo äro tillgodosedda därigenom att det krafvet tillgodoses. Ty det är ingalunda uteslutet — och jag kan icke finna att den utredning, som är utförd af major Broomé, på något sätt är uttömmande såsom bevis för en motsatt uppfattning — att för framtiden tänka sig en för kanalen fördelaktigare sträckning än den nuvarande. Men hur skulle det ställa sig, om vi byggde en järnväg i enlighet med deras önsknings, som föredraga Strömslinjen? Såvidt jag förstår, blefve det omöjligt att föra fram kanalen i någon annan sträckning än den, som den för närvarande har. Och jag får säga, att detta skäl för mig varit afgörande vid pröfning af denna fråga. Jag har efter det studium, jag ägnat frågan, icke kunnat komma till annan uppfattning, än att det enda riktiga vore att förlägga öfvergången öfver kanalen norr om Södertälje, ty genom att man låter järnvägen korsa kanalen norr om Södertälje förhindrar man icke möjliga framtida planer med afseende på Södertälje kanals utveckling. Jag ber vidare få erinra därom, att man genom att låta öfvergången gå norr om Södertälje får en station mindre, ty enligt Strömsförslaget skulle det bli en ny station vid Näset och Södertälje station fortfarande vara kvar. Det är uppenbart, att två stationer kräfva betydligt ökad personal, hvaraf ökade driftkostnader blifva en följd.

Slutligen tillåter jag mig erinra därom, att staten af Södertälje stad erbjudits kontant 200,000 kronor och fri mark till ett

värde af öfver 300,000 kronor samt af C. F. Liljewalchs stärbhus mark till ganska betydande värde. Räkna man samman alla dessa bidrag, kan man enligt min mening icke åsätta desamma ett lägre värde än närmare 600,000 kronor.

Nu sade den förste ärade talaren, att man enligt Strömsförslaget — jag tillåter mig återgå dit — kommit till den häpnadsväckande summan af 850,000 kronor för markförvärf. Men om vi se efter här i papperen, skola vi finna, att man därvidlag utgått från jordområdenas nuvarande taxeringsvärden. Och jag vill hemställa till kammaren, om man kan tro, att man vid en expropriation af dessa markområden skulle komma till lägre värden för desamma än deras nuvarande taxeringsvärden. Själf har jag icke varit med om någon expropriation, men jag har varit i tillfälle att se handlingarna i flera sådana ärenden, och jag har icke sett exempel på att värderingsmännen satt värdet af exproprierad mark lägre än taxeringsvärdet.

Jag har ingen garanti för att Södertälje stad står för sitt anbud till ett annat år, om ärendet nu uppskjutes, och då sålunda enligt min mening hvarken statens, kanalens eller den trafikerande allmänhetens intressen på något sätt trädas för nära genom ett bifall till statsutskottets hemställan, utan tvärtom enligt min mening främjas därigenom, tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till densamma.

Herr *Stärner* förenade sig med herr Nilson i Örebro.

Herr Ekman i Mo gård: Herr talman! Jag skall tillåta mig att yttra några ord med anledning af de två sista anförandena i kammaren, och jag anhåller att först få upptaga till bemötande något af hvad herr statsrådet och chefen för civildepartementet nämnde i sitt anförande.

Herr statsrådet underkände min beräkning af driftkostnaden. Jag ber då att få framhålla, att den beräkningen stödde sig uteslutande på siffror i den kungl. propositionen, hvartill jag endast lade den, såsom jag tror, fullt befogade erinran, att det måste kosta mera att trafikera en längre än en kortare väg samt att denna kostnad måste drabba antingen statens järnvägar eller den trafikerande allmänheten. Då skillnaden mellan Strömslinjen och Glasbergalinjen i väglängd motsvarar fullt en zon, synes det mig tydligt i hvilket fall denna kostnad kan räknas till nackdel eller till fördel.

Vidare ber jag att få säga, att jag tror icke, att mina ord föll så, att jag helt underkände beräkningarna äfven angående tiden för tågens framförande, men jag sade, att detta icke hade på långt när samma betydelse som driftkostnaden och där-

*Ang. ytterligare
järnvägsspår
mellan Rönninge
och Järna.*

(Forts.)

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Bönninge
och Järna.
(Forts.)

för icke borde läggas till grund för beräkningarna så som skett i den kungl. propositionen.

Nu sade herr statsrådet det, att dessa beräkningar angående Strömslinjen äro, om jag förstod honom rätt, så slutförda, att man på dem borde kunna grunda sitt omdöme. Herr statsrådet omnämnde, att den kände fackmannen Winell varit i tillfälle att granska siffrorna och funnit dem riktiga. Det är rätt egendomligt, att en person, som tagit ett sådant parti i denna fråga som den för mig fullständigt obekante Winell och hans vitsord skall tillmätas sådan betydelse. Jag har emellertid nu fått höra person-er yttra, att de ingalunda hyste samma stora förtroende för denna person som herr statsrådet, och de grundade denna sin uppfattning på erfarenheterna af Winell på andra orter gjorda beräkningar. Jag känner, som sagdt icke herr Winell, men det är klart, att han är ytterst intresserad för att Glasbergalinjen må komma till stånd — af hvilken anledning är mig obekant. Icke mindre intressant var det att få höra, att i denna sena timme af frågans behandling chefen för statens järnvägars banbyggnadsafdelning fått tillfälle att yttra sig om denna järnvägsbyggnad. Jag kan icke förneka, att det förefallit mig rätt egendomligt, att icke hela denna fråga förut lagts i dennes hand och att han ej hela tiden tillmätts den auktoritet, som erfordras för att helt bedöma denna fråga. Nu, sedan frågan är slutbehandlad i statsutskottet och då Riksdagen står färdig att fatta sitt beslut, nu har herr statsrådet och chefen för civildepartementet funnit anledning att höra efter hvad chefen för banbyggnadsafdelningen, öfveringeniör Fogelmarck, haft att säga i frågan. Jag vet icke, om det kan vara så angenämt för en tjänsteman i ett ämbetsverk att på detta sätt, då ett arbete är afslutadt af en annan tjänsteman i samma verk, utöfva kritik öfver det. Jag tviflar emellertid på, att det kan vara angenämt. Dessutom vill jag säga, att det framgår af profilerna, som äro bifogade kostnadsförslagen, att de massor, med hvilka järnvägsstyrelsen räknat, icke äro omöjliga att få fram, om man skall gå just den linjen, som järnvägsstyrelsen nu förordar. Mina anmärkningar rörde sig därom, att jag tror, det man kan finna en vida bättre sträckning, blott man får någon tid på sig för att anställa en opartisk undersökning, och då är det nog skäl i att låta banbyggnadsafdelningen också vara med från början.

Trots det oangenäma för en tjänsteman att sålunda behöfva kritisera en kollegas utlåtande och trots försöken att, såvidt jag kunde höra, på det bästa möjliga sätt klargöra, huru de stora siffrorna uppkommit, var det ändå omöjligt för herr Fogelmarck att icke finna de af mig påpekade massorna och priset för deras undanskaffande för högt värderade — det blef äfven honom för starkt —. Nu är ju denna granskning så sent

utförd, att den knappast kan komma under slutlig kritik här i kammaren. Man har emellertid ingenting att förlora på ett uppskof, men man har att vinna en fullständigare utredning, som kan medföra väsentliga förbättringar både för staten och för den trafikerande allmänheten. Under sådana omständigheter och särskildt med hänsyn till att nu äfven herr statsrådet funnit anledning att låta öfveringeniör Fogelmarck som hastigast granska det här förslaget, tror jag, att det är skäl i att låta frågan hvilas.

Herr statsrådet förklarade, att man vid uppgörandet af kostnadsberäkningarna gått, hvad beträffar såväl ena som andra linjen, efter samma normer. Jag tillåter mig uttala mitt tvifvel därom och vill häfda den uppfattningen, att en sådan opartisk granskning, som jag i mitt förra anförande påkallade, skulle ådagalägga, att man icke räknat efter samma normer. Jag vill påpeka, att något sådant som två kronor per kubikmeter icke någonstädes förekommer i beräkningarna för Glasbergalinjen. Så talade herr statsrådet och äfven den senaste ärade talaren om de två stationerna. Ja, är det herrarnas mening att ställa Igelsta utan station? Annars får Igelsta lof att ha en station på annat ställe, såsom här är föreslaget.

Kostnadsberäkningar för en eventuell bro i stället för bank har järnvägsstyrelsen för länge sedan uppgjort och därvid funnit, att underhållskostnaderna ställa sig för höga, sade herr statsrådet. Äfven denna fråga borde ju få tagas under ompröfning.

Så kommer herr statsrådet till sitt sista och starkaste argument, nämligen den stora brådskan med att få detta arbete afslutadt. Herr statsrådet sade, att bandelen Järna—Enstaberga beräknas vara färdig år 1913, och att man icke visste, hur man skulle kunna reda sig, om ej banbyggnaden i sin helhet då vore färdig. Järnvägsstyrelsen, med hvilken herr statsrådet meddelat sig i frågan, hade förklarat, att den var rädd för, att det i annat fall helt och hållet skulle »läsa sig», som herr statsrådets ord föllo. Mot detta vill jag påpeka, att det i den kungl. propositionen, som är vidfogad utskottets betänkande, å sidan 42, göres följande uttalande:

»Då det är af synnerlig vikt, att detta arbete blir fullbordadt intill den tid, då statsbanan Järna—Norrköping i sin helhet kan öppnas för trafik, hvilket beräknas kunna ske senast under loppet af år 1914, torde arbetena böra fördelas på åren 1910—1914 och härför erforderliga anslag ställas till järnvägsstyrelsens förfogande enligt följande plan» etc.

Detta lämnar enligt mitt förmenande icke något tvifvel öf-rigt, om att, när detta skrefs, både herr statsrådet och järnvägsstyrelsen hade den uppfattningen, att det var tillräckligt, om arbetet blefve afslutadt först år 1914. Sedan detta skrefs, har emellertid arbetet blifvit så pass försenadt, att man nu, som

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Blinninge och
Järna.
(Forts.)

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Bönninge och
Järna.
(Forts.)

herr statsrådet medgaf, icke kan beräkna, att det blir slutfördt förrän år 1915, och här talas det om, att detta skall vara färdigt, när banan *i sin helhet* öppnas för trafik, och häri finner jag icke något skäl att påskynda företaget.

Herr Nilson yttrade något, som jag icke förstod, då han talade om att stationen på Näset blefve så dyr, därför att den skulle ligga 20 à 22 meter öfver marken och att djupet från markens nuvarande plan till fast botten skulle vara 12 meter. Af denna anledning skulle stationen sluka så kolossalt kapital. Häraf vill det synas, som om det vore meningen att bygga stationen på en galge eller något dylikt, men det är icke meningen. Stationen kommer att ligga på 20 à 22 meters höjd öfver *Södertälje nuvarande station*, ingalunda öfver marken, på en utmärkt sandbotten, och den kommer sålunda icke att ha 12 meter till fast botten. Herr Nilson förblandade området för stationen med det område, där bankfyllnaden skulle gå fram.

Så talade herr Nilson om den fria marken, som man skulle få af Södertälje, och hvilken skulle kunna värderas till 300,000 kronor. Beträffande det område, som man skulle erhålla af det Liljewalchska sterbhuset, uppgaf herr Nilson ingen siffra; men han förmenade, att det hela skulle uppgå till ett värde af icke mindre än 600,000 kronor. Om vi mot all förmodan till nästkommande år skulle finna oss vilja gå med på Glasbergaförslaget, så tror jag icke, att det är någon risk för, att ej Södertälje stad skall lämna marken för att få station å en sådan plats, att tomterna vid de Ekenbergska gårderna — desamma, som, såsom en gång ifrågasattes, skulle tagas i anspråk för Södermanlands regemente — blefve så värdefulla som möjligt. Hvad beträffar den Liljewalchska egendomen, har jag hört, att den icke kan värderas högre än till 200,000 kronor. Men äfven om man sätter värdet till 300,000 kronor, så utjämnas enligt mitt förmenande väl den saken därigenom, att vi å andra sidan nedbringa kostnadsberäkningarna högst betydligt. Man har utgått från *taxeringsvärdet* för marklösen, säger herr Nilson. Ja, så står det i propositionen, men jag har ändå icke kunnat få klart för mig vid besök på platsen, huru man kommit till sådana fruktansvärda siffror.

Såvidt jag kan finna — och det tror jag, att jag försökt ådagalägga — finnes det icke någon risk för att uppskjuta det definitiva beslutet om den riktning, i hvilken järnvägen bör dragas fram ännu ett år, då man i alla fall ställer till Kungl. Maj:ts disposition tillräckligt med penningar för anläggande af ett dubbelspår. Men jag tror, att vi därigenom ha att vinna väsentliga besparingar och väsentliga fördelar för den trafikerande allmänheten, och det vore sorgligt, om icke Riksdagen skulle vilja göra allt för att vinna dessa fördelar.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Till en början ber jag att få uttala min uppriktiga glädje öfver att hela statsutskottet nu står enigt om den meningen, att järnvägen måste dragas öfver Södertälje kanal på fast bro och på segelfri höjd, och att sålunda alla förslag om en svängbro eller en halfhög bro numera torde få anses bragta ur världen. I sammanhang därmed ber jag att få komplimentera dem af statsutskottets reserveranter, hvilka i fjol ifrade för ett sådant provisoriskt förslag med svängbro eller halfhög bro, för att de nu gifvit vika för de onekligen starka sakskäl, som tala mot en dylik olämplig anordning. Om man sålunda nu får se bort från dessa provisoriska förslag och väl också får anse förslaget om »hårnålskroken» afördt från dagordningen, skulle för lösningen af denna stora kommunikationsfråga återstå i stor sedt endast två alternativ, Glasbergalinjen och Strömslinjen. Regeringen och statsutskottets majoritet ha på grundvalen af järnvägsstyrelsens undersökningar och utredningar uttalat sig för det förra alternativet, åtta reserveranter hafva på grundvalen af misstro till järnvägsstyrelsens utredning uttalat sig för det senare. För såväl den ena som den andra meningen ha naturligtvis varit bestämmande hänsyn dels till de olika trafikbehof, som det här gäller att tillgodose, dels till den terräng, som banan har att genomlöpa och dels slutligen också till kostnaderna. Om jag nu skulle företaga mig att framlägga en motiverad mening om de inbördes fördelarna och olägenheterna utaf dessa två alternativ, och om jag skulle försöka tvinga den meningen på herrarna, skulle det helt säkert icke lyckas, ty herrarna skulle naturligtvis säga, att jag vore ortsrepresentant och liksom andra sådana icke kunde hålla isär ortsintresset och riksintresset. Det skulle icke alls förvåna mig, om man tänkte så. Jag brukar göra det själf. Ifall jag får höra en ortsrepresentant utveckla de skäl, som från allmän synpunkt tala för det ena eller det andra alternativet i en fråga, hvari hans ort är starkt intresserad, så ligger det för mig så nära till hands att tro, att han utan att veta det sammanblandar riksintresset och ortsintresset. När jag sålunda häromdagen fann, att min ärade vän på östgötabanken, Axel Ekman, i en reservation sökte förmå oss att bryta sönder järnvägsstyrelsen och flytta en viktig del däraf till det härliga Östergötlands metropol för att taga i anspråk ett par händelsevis lediga bankhus, så undrade jag, om icke den mannens eljest så klara omdöme i någon liten mån var fördunkladt af ortspolitiska hänsyn.

På grund af denna allmänna misstro till ortsrepresentanters omdömesförmåga skall jag icke här tillåta mig att utveckla min mening angående hvilket af dessa alternativ från allmän synpunkt bör föredragas. Men på samma gång gör jag anspråk på hvarje hederlig mans rätt att blifva trodd på mina ord, när jag

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Bönninge och
Järna.
(Forts.)

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Rönninge och
Järna.

(Forts.)

meddelar sakuppgifter, som jag haft tillfälle att kontrollera, och angående hvilka det bör tillerkännas mig en viss sakkännedom såsom representant för orten.

Hela denna frågas utgång hänger väl egentligen på spörsmålet, huruvida järnvägsstyrelsens uppgifter äro riktiga eller icke. Jag skall då, trogen min föresats, alldeles afhålla mig från att uttala något omdöme, huruvida järnvägsstyrelsen, i allmänhet sedt, bör anses ha förverkat Riksdagens förtroende och huruvida statens järnvägar f. n. kunna anses stå under fackmässig ledning eller icke. Jag skall ej heller inlåta mig på att söka gifva svar på den frågan, huruvida det är alldeles otänkbart, att en kortare järnvägslinje, dragen öfver en sank och mycket otjänlig terräng plus ett bispår på 2,2 eller 3,2 km. plus två stationer, verkligen kan i anläggning och drift ställa sig dyrare än en något längre linje, dragen öfver en terräng, som till större delen icke är sank och otjänlig, med *en* station och utan bispår. Men när det här anmärks mot järnvägsstyrelsens kostnadsberäkningar, att de äro i hög grad öfverdrifna, till nackdel för Strömsalternativet, skall jag be att få göra ett par erinringar. I järnvägsstyrelsens kostnadsförslag för Strömlinjen ingår en post för jordlösen med nära 850,000 kronor. Järnvägsstyrelsen har därvid utgått från jordens taxeringsvärde, som utgör kronor 2:55 per kvadratmeter. Därvid vill jag meddela, att för mark på Södertälje stads område, sämre belägen än den nu ifrågavarande, har Södertälje stad af ett industribolag varit erbjuden 3 kronor per kvadratmeter. Bolaget begärde att få marken på hand, men stadsfullmäktige afslogo anbudet, därför att de ansågo den erbjudna köpeskillingen vara alldeles för låg. Vidare ha jordägarne för ett stycke af den mark, som skulle erfordras för Glasbergalinjen, efter mycken prutning, begärt kronor 5:50 à 6 kronor per kvadratmeter. I detta afseende bör man vidare taga hänsyn till en annan omständighet, nämligen att just genom den mark, som skulle erfordras för Strömlinjen, har Södertälje stad tänkt draga en kanal från Saltsjön till Mälaren. Denna kanal är inlagd på ett förslag till stadsplan, som uppgjordes 1902, och detta förslag har vunnit Kungl. Maj:ts fastställelse.

I sammanhang härmed ber jag att få rätta en oriktig uppgift, som kommit fram under den offentliga diskussionen i denna fråga. Det har sagts, att denna nya kanal skulle vare tre gånger så lång som den gamla. Så är ej förhållandet. Den gamla är 2,800 meter lång, tre gånger detta skulle bli 8,400 meter. I själfva verket utvisa de kartor, som jag sett förslagsvis upprättade öfver den nya kanalen, att denna skulle få en längd af jämnt 6,000 meter. Den nu af mig anmärkta uppgiften innebär således en liten öfverdrift af 2,4 kilometer. Man har vidare beträffande denna nya kanal sagt, att den skulle ställa sig så dyrbar, att

det ej vore tänkbart för Södertälje att bringa den till utförande. Därvid är då att märka, att man tänkt att bygga kanalen så att säga i två tempi, först den del, som skulle sträcka sig från Saltsjön till Saltskogsfjärden och sedan den återstående delen. Södertälje stad skulle genom utförande af den förra delen af arbetet erhålla en synnerligen förmånlig hambassäng. Utmed denna har staden mark, som med fördel skulle kunna indelas till industritomter. Genom försäljning af dessa tomter, hvilka helt säkert skulle bli mycket begärliga, har man beräknat erhålla medel till betäckande af åtminstone någon del af kostnaderna för den öfriga kanalens fullbordande. Att denna kanal för staden skulle vara af stor betydelse, lär vara uppenbart, liksom att staden såsom ägare till den mark, som kanalen skulle genomlöpa och som nu erfordras för Strömslinjen, icke vill släppa den, utan håller på den samt fordrar, att ett synnerligen högt värde sättes på dessa tomter i händelse af expropriation. Jag tror ej, att det ligger någon öfverdrift i att säga, att, i händelse denna för staden synnerligen värdefulla mark exproprieras, så kan expropriationssumman mycket lätt komma att gå upp till det dubbla, ja, till och med tredubbla taxeringsvärdet, och då bli ytterligare åtskilliga hundratusentals kronor lagda på debetsidan för Strömsförslaget.

Om nu Riksdagen i år beslutar sig för att biträda reservanternas mening och således i hufvudsak afslår propositionen, så skulle nya utredningar företagas och saken komma igen nästa år. Då är att märka, att den föreslagna kostnadsberäkningen för Glasbergaalternativet är upprättad under förutsättning af bidrag till kostnaderna dels från Södertälje kanal- och slussverks aktiebolag, dels från C. F. Liljewalchs sterbhus och dels från Södertälje stad. Värdet af den mark, som skulle lämnas af Liljewalchs sterbhus, torde uppgå till omkring 30,000 kronor, värdet af kanalbolagets mark torde utgöra omkring 5,000 kronor, och beloppet af Södertälje stads bidrag torde, lågt beräknadt, utgöra omkring 482,000 kronor. Man har uppkastat den frågan: är det sannolikt, att dessa bidrag kunna påräknas, om frågan återkommer nästa år och om det befinnes, att Glasbergaförslaget skulle fortfarande anses vara fördelaktigare? Jag har gjort efterforskningar härvidlag, och såvida jag genom dessa kunnat inhämta, är det antagligt, att bidragen från kanalbolaget och Liljewalchs sterbhus fortfarande skulle stå till buds. Så är däremot icke fallet med Södertälje stads bidrag. Det torde få anses i hög grad ovisst, om detta fortfarande erbjudes. Jag har för att skaffa mig visshet i detta afseende talat med några af stadsfullmäktiges ledamöter i Södertälje och därvid fått olika besked. Att det kan råda olika meningar i denna fråga, beror därpå, att redan vid frågans föregående behandling framträdde en ganska stark opposition

Ang. ytterligare
jättnullgsspår mel-
lan Rönninge och
Järna.
(Forts.)

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Bönninge och
Järna.

(Forts.)

mot att staden på detta sätt skulle lämna bidrag till byggande af en statsbana. Man har först och främst sagt, att det vore obilligt, att staden skulle göra denna uppoffring, enär man ansett, att redan de allmänna synpunkter, som tala för att man bör draga fram banan öfver Södertäljesslussen, äro tillräckligt starka för att motivera ett sådant förslag. Man har vidare sagt, att det vore så mycket mera obilligt att fordra bidrag härtill från Södertälje, som exempelvis Glasbergaalternativet, oaktadt det onekligen medför fördelar för staden, dock medför en olägenhet, som delvis uppväger fördelarna, nämligen att staden får genom en bebyggd del af sitt område en lifigt trafikerad järnväg med tågwhisslingar och rök. Och särskildt med hänsyn till stadens egenskap af badort har man ansett detta vara i hög grad olämpligt. Motståndet har egentligen kommit från dem, som bruka förtjana på badgästtrafiken, men till dessa ha äfven sällat sig sådana, som ha egendomar på det område, som järnvägen skulle upptaga och som man nu under de sista åren försökt såvidt möjligt hålla fritt från bebyggande. Ifrågavarande personer ha hållit ett protestmöte mot beslutet att lämna bidrag till järnvägen. Om frågan kommer tillbaka ännu en gång till stadsfullmäktige, så är det fara värdt, att de, som ej vilja vara med om saken, kunna förhindra bidragets lämnande. Ty vi få komma ihåg, att numera erfordras två tredjedels majoritet inom den kommunala representationen för beviljandet af nya anslag, och det är alltför möjligt, att opponenterna i denna sak skulle kunna åstadkomma mer än en tredjedel. För att ej bli missförstådd vill jag tillägga, att jag för min personliga del sannolikt skulle anse mig skyldig att så mycket jag kan arbeta för att staden fortfarande lämnar bidraget, om frågan uppskjutes. Men, mina herrar, vi småstadsborgmästare äro icke några själfhärskare, och i en dylik ekonomisk fråga anser sig hvar och en stadsfullmäktig — kanske med rätta — begripa saken lika bra som vi. Under sådana förhållanden betyda mina åtgöranden härvidlag ej så mycket, äfven om jag skulle anstränga mig för att arbeta för anslaget.

Antag alltså, att Riksdagen biträder reservanternas mening och i hufvudsak afslår den kungl. propositionen, då måste järnvägsstyrelsen företaga förnyade utredningar och undersökningar. Antag vidare, att dessa för sjätte gången företagna undersökningar ådagalägga, att järnvägsstyrelsens förut under tjänstemannaansvar verkställda undersökningar i hufvudsak äro riktiga. Detta skulle då innebära, att Glasbergaförslaget fortfarande är för staten ekonomiskt fördelaktigare än Strömsförslaget, och det skulle därjämte innebära, att Glasbergaförslaget är så mycket fördelaktigare än Strömsförslaget, att det bör antagas, äfven om bidraget från kommunens sida icke utgår. Då det nu är allt-

för möjligt, att detta bidrag helt eller delvis icke inflyter, kan det hända, att Glasbergalinjen nästa år måste af Riksdagen accepteras, oaktadt kostnaden för densamma då ställer sig ett- eller flera hundratusen kronor högre än i år. Hvad har Riksdagen då vunnit med att i år uppskjuta frågan?

Jag skall, herr talman, icke tillåta mig framställa något yrkande.

Herr Sjö: Då sistlidet års Riksdag afslog ett liknande förslag som detta, nämligen i fråga om en ny järnvägslinje eller den s. k. Igelstalinjen, från Rönninge till Södertälje, så hoppades man, att man skulle få en ny utredning, gående i den riktningen, att järnvägen skulle dragas åt samma håll, som den nu går, såsom den genaste och ovillkorligen enligt mitt förmenande den allra bästa linjen. Man hoppades så mycket mera härför, som vi då hörde herr civilministern starkt betona, att jordmänen från Rönninge och Glasberga med där befintliga berg och två sjöar jämte dalgångar var af en beskaffenhet, som gjorde den jämförlig med den terräng, som Bohuslänsbanan genomlöper, där så många miljoner blifvit nedlagda i och för fyllande af den ena banken efter den andra, allteftersom dessa sjunkit. Jag behöver ej erinra herrarna om de antydde sorgliga förhållandena i Bohuslän, där järnvägen var kostnadsberäknad till mellan 13 och 14 miljoner kronor, men i fråga om hvilken kostnaderna nu till följd af bankernas sjunkning sprungit upp till omkring 20 miljoner kronor — vi hade tillfälle konstatera detta af handlingarna, då vi häromdagen beviljade ytterligare öfver 2 miljoner kronor för banans fullbordande.

Denna Glasbergalinje, som, såsom här blifvit nämnt, måste dragas öfver två sjöar och sprängas in i de stora bergen, där vidlyftiga tunnelanordningar måste vidtagas, kan ej gärna sluta med den summa, som kostnadsberäkningarna utvisa, 6,280,000 kronor, om man därjämte tar i betraktande, att stationerna måste utvidgas, utan kommer säkert, enligt mitt förmenande, att vålla en betydligt större kostnadssumma.

Herr civilministern nämnde, att de kostnadsberäkningar, som järnvägsstyrelsen gjort sig besvär med att verkställa öfver linjen Rönninge—Saltskog eller den s. k. Strömslinjen med fast bro öfver Södertälje kanal, skulle uppgå till 7,450,000 kronor. När det sattes i fråga, huruvida icke dessa beräkningar vore för höga, så blefvo de granskade af major Fogelmarck och befunnos i hufvudsak riktiga, men major Fogelmarck kom slutligen till det resultat, att 300,000 kronor skulle det kunna minskas på dessa beräkningar. När jag hörde detta, får jag säga, att jag tänkte, att här möjligen en nolla kunnat falla bort, ty det blir alldeles för mycket för de tre kilometerna, såsom reservanterna

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Rönninge och
Järna.
(Forts.)

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Bönninge och
Järna.
(Forts.)

omnämnde. De tre kilometerna från Igelsta till Saltskog skulle uppgå till 6,150,000 kronor, och det kan väl icke vara möjligt. Det kan enligt min uppfattning icke vara möjligt, att dessa tre kilometer skulle kunna gå upp till en så afsevärd summa. Herrarna ha nog läst reservationen, där det heter, att då sträckan Järna—Saltskog af järnvägsstyrelsen beräknats draga en kostnad af 800,000 kronor, och sträckan Rönninge—Igelsta en kostnad af 500,000 kronor, och då dessa 1,300,000 dragas ifrån de 7,450,000 kronor, som hela Strömslinjen skulle kosta, så återstå för den ej mer än omkring tre kilometer långa linjen Igelsta—Saltskog ej mindre än 6,150,000 kronor. Det är så orimligt, att till och med en icke fackman kan förstå, att det icke är, såsom det skulle vara. Hvad skälet är, det kan man väl ana sig till.

Hvad nu denna reservation angår, så får jag säga, att jag icke kan i alla delar godkänna densamma, men jag har måst vara med om den, för att man skall kunna få en ny utredning till stånd. Man har sökt få en utredning af ojäfviga, opartiska fackmän, gående i den riktning man vill ha den, nämligen åt det hållet, som järnvägen nu dragits, så att man skulle slippa gå öfver sjöar, genom berg och ner i dalar, där bankarna sjunka. Det har man önskat och velat, men oaktadt frågan är före för fjärde gången, har den ännu icke framkommit såsom man önskat.

Skulle man nu på sätt Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit taga Glasbergalinjen, hvad skulle följden då blifva? Herrarna se på kartan. Vi få för all framtid en tvärbana att trafikera, med två stationer. Jag får verkligen säga, att jag aldrig sett något dylikt under hela den tid jag varit med om att behandla järnvägsfrågor i Riksdagen, och jag hoppas också, att herrarna icke gå in härpå, ty det är något, som är underligt och mer än underligt.

Under förlidet års riksdag, då denna fråga förelåg här, tog jag mig friheten jämte några andra reservanter att påpeka, hur denna fråga lämpligast och bäst skulle kunna ordnas, nämligen på det sätt, att man byggde en ny bro i närheten af den nu befintliga s. k. svängbron, och jag tror det skulle gått lyckligt och väl, om detta beslut fattats, ty denna svängbro hade kunnat fästas på en pir midt i kanalen, kanalen hade kunnat vidgas till 18 à 20 meter, och svängbron kunde svängts, så att båtar från båda hållen skulle ha kunnat mötas i kanalen. På samma sätt hade man nu kunnat göra. Nu har ju ingenjörsvetenskapen hittat på en ny sorts bro, klaffbro, och en järnvägsman, ledamoten af Första kammaren, generalkonsul Fränckel, har genom sakkunnig person låtit upprätta ritningar till en 20 meters spantbro, som skulle förläggas så, att kanalen blir förbredd vid bron och ändan af samma, på det att båtar skola kunna mötas där till ett dubbelt antal emot de, som nu gå genom kanalen, än som nu

är fallet. Den ifrågavarande bron skulle komma att svängas upp med elektrisk kraft på 30 sekunder och igenläggas lika fort — komme att förreglas, så att trafiksäkerheten blir god.

Orsaken till att jag icke vara med om att bygga en sådan där ofantligt hög bro med åtföljande höga bankar, hvilka skulle fördyra anläggningen omkring 3 à 4 miljoner kronor, anser jag vara den, att antalet båtar på Södertälje kanal i rätt väsentlig grad minskats — under de senaste tre åren har deras antal minskats med 14 1/2 %. Orsaken härtill åter, skulle, har det sagts mig, vara den, att man börjat använda större båtar, emedan man funnit det vara i alla afseenden fördelaktigare att öfverföra på en större båt allt, som förts på tre eller fyra småbåtar.

Järnvägsstyrelsen har också uttalat sig något underligt rörande omöjligheten af att hafva en sväng- eller klaffbro, enär den har sagt, att tågans antal skulle komma att ökas rätt väsentligt under de närmaste åren, så att ifrån att nu vara 55 skulle de år 1915 ha ökats med 17, så att de bli 72, och från 1915 till 1920 skulle de ökas med 20 eller till 92 tåg. Men hur järnvägsstyrelsen har kunnat få dessa siffror å tågökningar under de närmaste tio åren, det har man icke fått någon uppgift om, utan det har, enligt min uppfattning, endast varit ett hugg i luften, en uppgift, tagen på en höft. Jag kan icke se någon annan grund för detta järnvägsstyrelsens påstående, och jag ber i detta fall få erinra herrarna om, hur tågökningen varit under de föregående 50 åren. Herrarna veta, att det är öfver 50 år, sedan denna järnväg, västra stambanan, var färdig, och de första åren var det 6 tåg dagligen fram och tillbaka från Stockholm. Under denna tid ha de ökats till 55, och alltså med icke fullt ett tåg om året. Skulle de ökas på samma sätt under de närmaste åren härefter med ett tåg hvarje år, så skulle vi under de närmaste åren hafva en ökning af tio tåg i stället för, som järnvägsstyrelsen påstår, 37. Lika gerna tror jag min beräkning är rätt, som järnvägsstyrelsens i detta hänseende.

Jag skall icke tillåta mig att beteckna dessa och andra beräkningar med någonting annat, än att jag behåller dessa uttynningar för mig själf. Underligt är det emellertid.

Nu bör man också tänka sig, att därest Riksdagen beslutar i enlighet med Kungl. Maj:ts och utskottets hemställan, så få vi en förlängning på järnvägen af 2 1/2 kilometer. Detta är visserligen en kilometer kortare i år än i fjol, då frågan om Igelstalinjen eller den s. k. härnålskroken var före; men äfven detta betyder ej så litet, när 55 tåg om dagen skola gå där, och då, efter hvad det sagts mig, kostnaderna för att uppehålla trafiken å västra stambanan skulle uppgå till 22,000 kronor för hvarje kilometer. Då skulle ju denna vägförlängning bli en utgift på öfver 50,000 kronor per år. Och det skola vi väl i all

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Rönninge och
Järna.

(Forts.)

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Rönninge och
Järna.

(Forts.)

världens namn akta oss för, att vi icke förlänga järnvägen i onödan, utan ordna det så, att trafikanterna bli tillgodosedda med bättre villkor för såväl person- som godstrafiken. Därjämte få vi äfven sorgligt nog en tvärbana emellan Klastorp och Igelsta att bygga och att allt framgent trafikera, därest Glasbergalinjen antages, och detta kostar årligen både tid och penningar.

Nu får jag, i likhet med dem som önska ett uppskof med denna järnvägsanläggning, säga, att jag icke tror, att det skadar, om vi skjuta upp beslutets fattande och återremittera ärendet till Kungl. Maj:t och järnvägsstyrelsen för bättre utredning. Det kan aldrig skada, man förlorar ingenting därpå, ty järnvägen behöfver ju icke vara färdig förrän 1915. Och om vi nu lämna det anslag, som reservanterna föreslagit, nämligen 1,300,000 kronor och redan i år låta vederbörande få 200,000 kronor för att börja utläggningen af dessa spår mellan Järna och Saltskog samt Rönninge och Igelsta, så tror jag, att man sedermera kan få fram frågan i ett sådant skick, att man kan bli tillfredsställd med den.

Mina herrar, vi böra äfven, tror jag, tänka på en annan sak, och det är, att vi under de senare 3 åren anslagit så ofantligt stora medel till järnvägar, kanaller och det ena med det andra, så att vi nu äro uppe i en summa af omkring 100 miljoner kronor under dessa tre år. Vi böra äfven tänka på, att för dessa arbeten skola ställas icke endast arbetare, utan äfven befäl, och om vi storma på alltför mycket och ställa till med kommunikationer än här och än där, såväl till lands och vatten, så kan det hända, att det går oss såsom det gamla ordspråket säger: den, som har för många järn i elden, bränner alltid något. Och äfven nu säger jag därför, att jag gärna skulle se, att kamraren ville besluta i enlighet med reservanternas förslag.

På grund af hvad jag yttrat, ber jag, herr talman, att få yrka afslag å Kungl. Maj:ts och utskottets hemställan och bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Lindblad: Herr talman, mina herrar! Jag skall ej mycket förlänga denna debatt, i synnerhet som frågan väl kan anses vara utdebatterad. På den afdelning, som behandlade ärendet, har uppmärksamheten fästs särskildt vid denna fråga, och den har där genomgått en grundlig behandling. Från början tror jag mig kunna säga, att flertalet af afdelningens ledamöter visst icke kände sig tilltalade af den kungl. propositionen. Men allteftersom diskussionen fortgick och det ena järnvägslinjeprojektet framlades efter det andra, kom man så småningom mer och mer under fund med, att Kungl. Maj:ts förslag ändock var en verklig lösning af frågan. Om man skulle gå den väg, reservanterna anvisat, och välja Strömslinjen, är det klart, att man därigenom

försvårar utvecklingen af vattenvägarna. Det kan visserligen sägas, att det är nog, om Södertälje fortfarande har den kanal, som för närvarande finnes. Men man vet icke hvad som kan ske i framtiden. Det är möjligt, att de planer, som för närvarande äro uppe om en ny kanal, kunna realiseras, såvida icke hinder läggas i vägen för desamma, och då skulle man, om man nu ginge med på Strömslinjen, för alltid stänga den möjligheten. Om Riksdagen däremot går med på Glasbergalinjen, har den möjliggjort för Södertälje stad eller hvem det nu kan bli att här öppna en vattenväg på det sätt, man då finner mest lämpligt. Det är sålunda en fördel, som jag för min del anser vara af icke ringa betydelse. För mig står det klart, att vi här ha att afgöra en fråga, som är af ungefär samma slag som den, som kammaren afgjorde i fjol, då det gällde en upprensning af Göta älf från Vänern till Göteborg. Medelst upprensningen af denna farled till 4^{1/2} meters djup var det ju meningen att möjliggöra, att fartyg skulle kunna gå ända upp till Vänerns hamnar och lossa och lasta och sedan gå ned till Västerhafvets hamnar eller hvart som helst. Omkring Mälaren ligger ett stort uppland med viktiga industriorter, som medelst järnvägskommunikationer äro förbundna med Mälarehamnarna, och det förefaller mig då ganska naturligt, att utvecklingen toge sådana vägar, att man beslöte sig för att upprensa Södertälje kanal till samma djup, som man nu bestämt för upprensningen i Göta älf, så att fartyg skulle kunna gå ut från Mälaren och till Östersjöhamnarna precis på motsvarande sätt, som är afsedt för farleden Vätern—Västerhafvet. Jag tror, att denna sida af saken icke får underskattas. Det har visserligen sagts, att detta icke kommer att ske, och att det öfver hufvud blott är en fantasi hos Södertäljeborna, som vilja ha möjligheten öppen för en sådan utveckling. Men jag tror, att likaväl som vi i fjol ansågo, att den då ifrågasatta utvecklingen var riktig med hänsyn till den västra delen af landet, så kan denna utveckling vara riktig med hänsyn till den östra delen af landet och särskildt för Mälareprovinserna.

Det har under diskussionen framhållits, särskildt af den förste talaren, att det vore något enastående, att ett sådant samhälle som Igelsta skulle blifva utan järnvägsstation. Nu är förhållandet, enligt hvad jag fått veta, att Igelsta villasamhälle består af endast 235 personer öfver 15 år. Det kan sålunda icke vara tal om, när man väger Södertäljeintresset mot Igelstaintresset, att icke Södertäljeintresset bör ha företräde. Dessutom få Igelstaborna icke mera än 7 à 8 minuters väg till närmaste stationen Klastorp. Statsutskottet har dessutom med sitt förslag att nu icke anlägga denna bana icke afsett, att den icke för *framtiden* skulle anläggas. Tvärtom har statsutskottet funnit det berätti-

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Rönninge och
Järna.

(Forts.)

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Binnings och
Järna.

(Forts.)

gadt, att Igelsta skulle stå i förbindelse med den nya järnvägen med en bibana från Klastorp till Igelsta. Det är sålunda icke någon fara för, att Igelsta icke skulle få sina kommunikationer så väl ordnade, som förhållandena kunna kräfva.

Det är sant och riktigt, att Glasbergalinjen är dyr, och det är också riktigt hvad som här framhållits, att Strömslinjen är mycket dyr, och ur den synpunkten kan det ju se plausibelt ut, att man vill uppskjuta frågan för att därigenom komma till en närmare utredning af kostnaderna. Men jag tror, att frågan om Strömslinjen så länge varit föremål för utredning, att man icke kommer kostnaderna väsentligt närmare genom ytterligare uppskof. Men hvad man därmed åstadkommer är, att man möjligen försenar banans byggande. Dessutom förlorar man kanske såväl det, som nu bjudes af Södertälje stad, som också erbjudandet från sterbhuset Liljewalch om upplåtelse af mark, där stationen skulle ligga. Och jag kan icke gå med på den uppfattningen, att Strömslinjen skulle blifva billigare med hänsyn till driftkostnaden — denna fråga diskuterades på afdelningen synnerligen ingående — ty om man bestämmer sig för Strömslinjen, så måste man bygga om den ytterst bristfälliga stationen i Södertälje eller också bygga en ny station i stadens omedelbara närhet samt dessutom utbygga ett spår till den nya station, som är afsedd för Strömslinjen. Ju längre denna senare kommer bort från Södertälje, desto större blifva driftkostnaderna på denna bibana. Om man sålunda å ena sidan minskar järnvägssträckan genom Strömslinjen, så ökar man den å andra sidan genom bispår till Södertälje; och i stället för en station får man två stationer, hvilket icke kan vara fördelaktigt.

Då jag, som sagdt, icke kan finna, att man genom en ny utredning, som dessutom skulle föra med sig ytterligare kostnader för järnvägsstyrelsen och öfver hufvud för staten, skulle kunna göra något för frågans rationella lösning, har jag för min del anslutit mig till Kungl. Maj:ts proposition med undantag af att jag anser, att det för närvarande icke må utbyggas någon bibana mellan Klastorp och Igelsta. Jag ber, herr talman, att i all korthet få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Palme: Herr talman, mina herrar! Jag kan mycket väl förstå, att reservationen på många håll kunnat vinna intresse, ty i denna sista timme af en arbetsam riksdag vill man ju gärna skjuta från sig afgörandet af viktiga frågor, hvilka man föreställer sig skola kunna utan risk skjutas upp till ett påföljande år. Jag tror emellertid icke, att vi utan risk kunna skjuta upp den här frågan, utan att vi måste afgöra den, och med anledning däraf håller jag för min del före, att vi nu böra träffa ett afgörande, och det i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Jag kan icke se, att man till förmån för Strömslinjen kun-
nat framföra flera än två egentligen vägande saksål. Det ena
är, att Glasbergalinjen skulle bli cirka 2¹/₂ kilometer längre, det
andra är Igelstaintresset. Hvad förlängning af vägen beträffar,
så har det ådagalagts, att den motsvarar en tidsförlängning af
mycket ringa betydelse — en eller ett par minuter — och att
denna för de allra flesta orter icke medför någon som helst kost-
nadsökning hvarken för passageraretrafiken eller för godstrafiken.
Hvad Igelstaintresset beträffar, så har den senaste ärade talaren
framhållit, huru ringa antalet invånare är i Igelsta. Jag vill med
afseende på längden af den väg Igelstaborna skulle ha att vandra
från sin villastad och till den hållplats de kunde få på Glas-
bergalinjen nämna, att vägen är ungefär lika lång som från riks-
dagshuset till Norrmalmstorg. Då de icke skulle ha längre väg
att tillryggalägga för att komma till sin järnvägsstation vid en
stambana, må de väl i all rimlighets namn icke anses blifva på
något sätt missgynnade.

Om dessa båda enligt mitt förmenande enda förmåner, som
Strömslinjen erbjuder, vägas mot de fördelar, hvilka synas snart
sagdt ligga i öppen dag beträffande Glasbergalinjen, tror jag, att
den sistnämnda måste bli den, om hvilken vi böra ena oss.
Jag vill särskildt lägga vikt därpå, att Glasbergalinjens utstak-
ning enligt de noggranna förnyade undersökningar af denna väg,
hvilka företagits, kunna konstateras vara af den natur, att med
all sannolikhet de fastställda beräkningarna icke torde komma
att öfverskridas af de verkliga kostnaderna. Detta är någonting,
som man sannolikt icke kan säga om Strömslinjen. Här har
påpekats i dag flera gånger, hurusom Strömslinjen går öfver en
synnerligen olämplig sank mark, och hurusom där förekommer
den största bankbyggnad, som någonstädes i vårt land förekom-
mit. Herr Sjö, som själf är reservant, har likväl i det afseendet
försatt försvararne af Glasbergalinjen med det allra yppersta
motiv till förmån för deras åsikt. Han åberopar nämligen Bohus-
banan såsom varande ett farligt exempel på, huru lätt kostnads-
beräkningarna kunna öfverskridas. Ja, det är nog sant, att
Bohusbanans kostnader väsentligen öfverskridits. Men hvarför
ha de öfverskridits, herr Sjö? Jo, af den anledningen, som också
af herr Sjö berördes, att jorden består af sank mark, och att
därför de nödvändiga stora bankarna gång på gång sjönko i den
sanka marken. Därför har Bohusbanan visat ett så sorgligt re-
sultat, och jag fruktar, att det skulle bli ett lika sorgligt resultat,
om vi sloge in på Strömslinjen.

Herr Ekman gjorde gällande, att de bidrag, som man skulle
få från Södertälje stad och från det Liljewalchska sterbhuset,
mycket väl uppvägdes af de minskade kostnader, som en förnyad
undersökning af Strömslinjen skulle gifva till resultat. Jag kan

*Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Rönninge och
Järna.*

(Forts.)

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Rönninge och
Järna.

(Forts.)

icke förstå, hvarifrån han fått en sådan uppfattning. Vi ha nyss hört resultatet af den förnyade undersökningen klagöras för oss från statsrådsbänken, hvaraf framgick, att det visserligen kan tänkas, att kostnaden blir några hundra tusen kronor mindre, än tidigare beräknats, men att man icke kan vänta en så stor kostnadsminskning, att det spelar en afgörande roll till förmån för Strömslinjen.

Vidare skulle vi med Strömslinjens väljande få två stationer i stället för en och en afsevärdt lång bibana till Södertälje att trafikera, en bibana, byggd under synnerligen svåra lutningsförhållanden. Då vi dessutom efter denna linjes framdragande skulle omöjliggöra hvarje tanke på Södertälje kanals framförande i en ny sträckning, så kan jag för min del icke vara med om den reservation, som här är afgifven, utan kommer jag att yrka bifall till Glasbergaförslaget.

Det är så, att rörande denna fråga en gammal fabel kommit mig i tankarna. Vi minnas alla fabeln om hunden, som gick öfver en spång med ett köttstycke i munnen. Han såg nere i vattnet en afspeglings af köttstycket och trodde, att den där afspeglings var så mycket förmånligare än det köttstycket han hade, att han släppte detta och gapade efter spegelbilden och förlorade på det sättet både spegelbilden och det köttstycke han hade. Jag fruktar, att om vi gapa efter spegelbilden — Strömslinjen —, förlora vi hela köttstycket och mera till. Ty det kan då lätt hända, att en kommande Riksdag ger hvarken Glasbergalinjen eller Strömslinjen, utan allenast en klaffbro eller dylikt, som skulle totalt förstöra *kanaltrafiken*.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Med herr Palme instämde herr *Persson* i Tällberg.

Herr Broström: Herr talman! Då jag är öfvertygad om nödvändigheten af att Mälaren förbindes med Östersjön genom en djupvattenskanal, synes det mig icke gifvas mera än ett alternativ, då man skall bedöma frågan om dubbelspåret sträckning, ty vill man ha en sådan kanal, får man naturligtvis icke draga fram den föreslagna linjen på en väg, som omöjliggör det alternativ för kanalförslaget, som nu ligger framme. Jag vill tillåta mig nämna, hurusom den kommission, hvilken förra året hade om hand det förberedande arbetet rörande Trollhätte kanals fördjupning, i sammanhang med den frågan lät verkställa en ganska ingående undersökning om de ekonomiska möjligheterna för anläggandet af den s. k. Sveakanalen, d. v. s. en hafskanal, som skulle förbinda Västerhafvet med Östersjön och att man kom till det positiva resultatet af undersökningen, att en

sådan hafskanal vore nationalekonomiskt sedt omöjlig, men däremot att Vänern å ena sidan och Mälaren å den andra böra förbindas med hafvet genom s. k. hafskanaler, och att däremellan liggande vattendrag böra kanaliseras genom inlandskanaler, d. v. s. kanaler af ett djup, icke öfverstigande tre meter.

Frågan om en omläggning af Södertälje kanal får därför icke betraktas ensamt ur synpunkten af ett Södertäljeintresse: det är ett stort riksintresse för hela Mälarens uppland. Och äfven om det ifrågasattes, att man skulle realisera det längre gående projektet, får det ändå medgifvas, att en kostnad af 4 miljoner kronor för att förbinda hela Mälarens uppland med hafvet i alla fall är en öfverkomlig kostnad. Då den föreslagna Strömslinjen ovillkorligen skulle omöjliggöra det projekterade alternativet om en ny kanalväg vid Södertälje, synes det mig, som sagdt, att man icke har något annat alternativ än att taga Glasbergalinjen som den mest rationella lösning af frågan om en segelfri förbindelse af järnvägslinjen öfver ifrågavarande vattendrag.

Hvad nu för öfrigt beträffar Strömslinjen, så vill jag säga — om det tillåtes mig såsom icke fackman att nämna ett ord om frågan, sedd ur järnvägssynpunkt — att det för den, som varit vid Saltskog och sett de svårigheter, som beredas persontrafiken af det stickspår, som förbinder Saltskog med Södertälje, synes olämpligt att knyta vid en ny linje på det sättet, att man alltfremgent skall ha ett särskildt spår för förbindelsen med Södertälje.

Då jag sålunda, herr talman, är öfvertygad om, att den riktiga lösningen af den föreliggande frågan innehålles uti Glasbergaförslaget, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Byström, Zetterstrand, Beckman, Fornander, Lindblad, Vennersten, Svensson* i Skyllberg, *Kronlund, Canell, Jansson* i Djursåtra, *Olsson* i See, *Camitz, Thavenius, Petrén, Räf* och *Lundgren* i Göteborg.

Herr Thor: Herr talman! I likhet med herr Lindblad har jag varit närvarande vid förhandlingarna inom afdelningen rörande dessa järnvägsfrågor, och jag anser mig därför böra redogöra för min ställning till frågan. Jag ber då få säga, att jag delar reservanternas uppfattning af densamma. Det har nämligen för mig varit en fråga af stor vikt just att järnvägen enligt utskottets förslag blefve förlängd med 2¹/₂ kilometer, hvilket är en sak, som man icke får lämna så lätt, som man synes göra. Herr civilministern och några andra talare ha affärdat detta med den upplysningen, att vägförlängningen endast skulle betyda en eller två minuters längre resa för de orter, som ligga söder om Saltskog. Det kan emellertid icke bestridas, att trafike-

Ang. ytterligare järnvägsspår mellan Rönninge och Järna.

(Forts.)

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Rönninge och
Järna.
(Forts.)

randet af en 2¹/₂ kilometer lång järnvägslinje kostar pengar, och att det för såväl person- som godstrafiken från södra och västra Sverige till Stockholm betyder ganska mycket, om vägen blir förlängd på detta sätt.

Herr civilministern sade, att vi kommit till vår ståndpunkt i trots däraf, att kostnaderna för Strömslinjen skulle bli så mycket större än de, som man beräknade för Glasbergalinjen. Jag ber att däremot få säga, att det också är en af de saker, som vi fäst oss vid, att vi icke kunnat helt lita på järnvägsstyrelsens beräkningar, utan att vi trott och velat påstå, att Strömslinjen kan byggas åtminstone lika billigt som Glasbergalinjen och möjligen billigare. Ett stöd för vår ståndpunkt ha vi funnit däri, att, såsom vi hörde af herr civilministern, den granskning, som företagits på det yttersta i dessa dagar, gifvit vid handen, att kostnaderna för bankfyllnaden skulle kunna minskas med 25 procent. Jag tror därför, att kammaren är bäst försvarad, om den gifver järnvägsstyrelsen och andra sakkunnige tillfälle att ännu en gång pröfva kostnadsberäkningarna för Strömslinjen för att komma till exakt resultat. Om man nämligen för de olika förslagen tager hänsyn till hvad det kostar att bygga efter det ena och efter det andra, bör man väl i all rimlighets namn kunna fordra, att man skall ha tillförlitliga uppgifter att gå efter för de olika kostnadsförslagen. Det kan sägas, att reservanterna icke kunna jäfva järnvägsstyrelsens beräkningar rörande Strömslinjen, och måhända är så fallet, men det framgick ändå af den jämförelse, som uppdrogs af den förste talaren, till hvars uppfattning jag ansluter mig, att väsentliga anmärkningar på järnvägsstyrelsens förslag kunna göras och det visade sig af den senaste undersökningen, att en ganska stor inskränkning kunde göras, och det är möjligt, att man äfven på andra håll kan göra sådana inskränkningar, och då, menar jag, är det tryggare för kammaren att ha exakta siffror att gå efter i bägge fallen, för den händelse man skall låta frågans utgång bero på kostnaderna för byggandet enligt det ena och enligt det andra förslaget.

Herr Lindblad förmenade, att man genom Strömslinjen skulle omöjliggöra all utvidgning af Södertälje kanal. Detta är emellertid icke fallet, utan man kan fördjupa den nuvarande kanalen, och det är meningen att bygga Strömsbron så, att den blir bredare, än den nu är, och därigenom göra det möjligt för större fartyg att passera.

Beträffande frågan, huruvida fullbordandet af den andra projekterade kanalen kan ligga inom en rimlig framtid, har en talare omnämnt väg- och vattenbyggnadsstyrelsens utlåtande i denna fråga, och han ansåg sig kunna bestämdt säga, att det icke var möjligt att framdraga kanalen, ty den blefve tre gånger eller, enligt herr Petterssons i Södertälje utsago, åtminstone två

gångar längre än den gamla, och underhålls- och driftkostnaderna skulle bli så stora, att det å kanalen nedlagda kapitalet icke blefve förräntadt.

Jag har med detta endast velat angifva min ståndpunkt i frågan, och ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Sedan herr vice talmannen härefter öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, yttrade:

Herr Nilson i Örebro: Herr talman! Endast några ord med anledning af herr Ekmans sista yttrande. Jag har uppgifvit, att de bidrag, som staten skulle erhålla dels af Södertälje stad, dels af Liljewalchs stärbhus motsvarade ett belopp af nära 600,000 kronor. Då herr Ekman förklarade sig icke kunna förstå, huru jag kommit till denna summa, ber jag att få anföra de siffror, som lågo till grund för mitt uttalande. Det kontanta beloppet från Södertälje stad skulle uppgå till 200,000 kronor och värdet af den mark, Södertälje stad skulle upplåta kan beräknas till 317,176 kronor 35 öre. Därtill komma från Liljewalchs stärbhus 13,000 kvadratmeter mark, efter 3 kronor kvadratmetern, uppgående till ett värde af 39,000 kronor. Sålunda blir det hela 556,176 kronor 35 öre.

Det har under debatten blifvit anfördt, att Strömslinjen ingalunda utesluter all utvidgning af kanalen. Ja, det är sant, men man bör icke, då man planerar en ny trafikled, planlägga den på sådant sätt, att man eventuellt omöjliggör en rationell sträckning af en ifrågasatt ny trafikled, och det är det, som man gör, om man här ansluter sig till Strömslinjen, och då jag, herr talman, icke blifvit öfvertygad genom något af de skäl, som anförts till förmån för densamma, så ber jag fortfarande att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Rydén: Herr talman! Eftersom jag är en af reservanterna, ber jag att få säga ett par ord, ehuru jag naturligtvis icke gör anspråk på att vara i samma grad sakkunnig som de talare, hvilka förut yttrat sig i frågan, utan har jag varit hänvisad till att försöka bilda mig en uppfattning blott på grund af de skäl, som blifvit anförda af utskottet.

Först och främst ber jag att få göra herrarna uppmärksamma på en sak, som en hel mängd talare synas ha förbisetts afsiktligt eller oafsiktligt och som fullkomligt faller herr Broströms anförande. Det är, att reservanternas förslag icke på något sätt *bindar* hvarken för den ena eller den andra linjen. Det innebär blott, att man skall bevilja medel för byg-

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Bönninge och
Järna.
(Forts.)

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Bönninge och
Järna.
(Forts.)

gande af ett dubbelspår med utgångspunkt 1½ kilometer söder om Saltskog till Järna. Men vi begära icke, att Riksdagen skall binda sig vare sig för Glasbergalinjen eller Igelstalinjen eller Strömslinjen, utan hvad vi begära är, att vi skola få se en grundlig och opartisk utredning af hvad den kortaste banlinjen kostar. Nu hafva vi utredningar rörande Igelsta- och Glasbergalinjerna, och af dem se vi hvad dessa linjer kosta. Men därtill hafva vi fått en mera privat och man kan väl säga tämligen på en höft gjord utredning angående den kortaste linjen. Jag har den uppfattningen, att när man skall tillgodose ett lands kommunikationer, så är det icke i främsta rummet genom sjökommunikationer utan genom landkommunikationer, som detta skall ske. Och jag vill fråga herrarna, om det skulle kunna förekomma att, låt mig säga, ett af de stora kontinentala järnvägsbolagen, som skulle framdraga en pulsåder för hela snälltågs- eller fjärrtrafiken öfver hela landet, skulle låta banan göra en krok från det ena stället till det andra, så att den skulle gå i kroklinjer eller vinklar. Fjärrtrafiken bör alltid ledas den genaste väg, som är möjligt. Hvad hafva alla de, som bo söder om Södertelje, för intresse af att, då de resa till sin hemort, göra en afstickare till Södertelje och kanhända få betala afgift för en ny järnvägsson, 20 öre för hvarje järnvägsbiljett, och hvad har allt gods, som skall föras till Stockholm, att göra i Södertelje, hvilket betyder en högre fraktafgift?

Så ställer sig frågan för mig, äfven om man i detta fall skulle anse sig kunna le åt ett sådant argument. Men icke förty tror jag, att det har skäl för sig, att man bör se till, att man icke onödigt förlänger de stora hufvudpulsåderna, utan reglerar och bygger stambanorna med hänsyn till den mera snabba och genomgående trafiken. Sedermera kan man reglera lokaltrafiken med hänsyn till dess behof. Till dem, som anse mitt argument icke vara riktigt, ber jag att få framställa den frågan: Hvarför bygger man den stora järnvägen mellan Järna och Norrköping och kastar ut en mängd penningar på den? Jag var närvarande i kammaren, då den fattade beslut i denna sak, och anledningen till att Riksdagen lät en undersökning ske var icke i främsta rummet att skaffa en kommunikationsled till Nyköping och vissa delar af Södermanland, utan hufvudsakligen var den, att därigenom blef afståndet mellan Norrköping och Stockholm 16 kilometer kortare. Nu skulle emellertid en del af hvad man vinner genom att bygga en ny järnväg gå förloradt genom att göra denna extra krok till Södertelje.

För min del har jag endast en liten begäran att framställa. Jag är tveksam om Strömslinjens lämplighet just med

hänsyn till att vi icke veta hvad den kostar. Om vi skulle votera om saken i detta ögonblick och vi skulle vara tvungna att binda oss för Glasberga- eller Strömslinjen, så skulle jag knappast våga att rösta för Strömslinjen. Jag anser emellertid, att det är en synnerligen blygsam begäran att få se en utredning rörande den kortaste järnvägssträckan — det är ingenting annat som reservanterna begärt — och därför lämna hela kanalfrågan, som jag vet, att lokalintressena i Södertelje vilja föra fram. Den som följt dem i denna fråga, kan mycket väl förstå hvad hela kanalprojektet är värdt. Jag tror för min del icke, att man kommer att draga två kanaler parallellt bredvid hvarandra. Den nuvarande Södertelje kanal är mycket kortare än den föreslagna, och jag tror icke, att man kommer att slopa den gamla kanalen och göra en helt ny, tre gånger så lång kanal, omkring 400 meter vid sidan af den nuvarande. Jag tror icke, att man kommer att göra det, utan man kommer naturligtvis att utvidga den nuvarande kanalen. Jag tror, att den stora frågan om en ny kanal mera har haft den betydelsen att vara ett led i agitationen för Söderteljeintresset än att det skulle ligga ett riksintresse däri.

Jag betonar ännu en gång, att vi icke binda oss för det ena eller andra genom att bifalla reservationen. Men jag har den uppfattningen, att kostnadsberäkningen för Strömslinjen är så uppskrufvad, att den tål vid en väsentlig jämkning. Jag är icke fackman, men jag ber att få fråga herr civilministern, som är här närvarande, om herr civilministern kan uppgifva någon enda järnvägsbit i Skandinavien — kanhända jag bör för någon punkt taga undan järnvägen Kristiania—Bergen, hvilken delvis går genom tunnlar och delvis öfver trädgränsen upp på fjällen — som utgör en motsvarighet till denna järnvägsbit på $2\frac{1}{2}$ kilometer, som skulle kosta öfver 6,000,000 kronor. Jag kan förstå, att det skulle kunna blifva en sådan kostnad, om man blefve tvungen att spränga banan genom berg eller att bygga en alpbana. Men vi hafva klarat värre grundförhållanden än hvad som finnas i Saltskog, utan att kostnaden sprungit upp till det belopp, hvarom här är fråga. Jag förstår icke detta, och det vore roligt att höra, om det kan anföras några exempel på, att man byggt i Skandinavien eller kanske i norra Europa en bana om $2\frac{1}{2}$ km. för så stor kostnad som 6,000,000 kronor, då man icke haft att utföra bergsprängning för att göra tunnlar.

Nu kan man säga, att det är äfven fråga om att anlägga en järnvägsstation. Men jag tror, att om man frånräknar järnvägsstationen, man ändock icke kunde framkomma med ett sådant exempel.

Jag vill sluta med att säga, att vi reservanter äro så re-

*Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Rönninge och
Järna.
(Forts.)*

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Bönninge och
Järna.
(Forts.)

sonliga, att om herrarne, som företråda Söderteljaintresset, varit närmelsevis så resonliga, vi icke hade behöft att hafva denna debatt. Ty vi vilja bevilja penningar för att påbörja banan, men vi begära samtidigt en utredning om hvad den genaste vägen kostar. Och sedan kan Riksdagen, när man har kostnadsberäkningar för alla tre linjerna, nästa år välja mellan dem. Ingen olycka är skedd, om uppskof beviljas. Men det är bra mycket begärdt att fordra, att då vi äro öfvertygade om att det är lämpligast att gå den genaste vägen, vi skola besluta att gå en krokväg, innan vi sett en utredning om kostnaden för att gå den genaste vägen.

Häruti instämde herr *Branting*.

Herr talmannen, som emellertid återtagit ledningen af förhandlingarna, gaf härpå ordet åt

Herr Olsson i Fläsbro, som yttrade: Jag undrar verkligen, om reservanterna, i fall det nu gällde att bygga Västra stambanan, skulle äfven då vilja hålla på sin Strömslinje. Tvifvelsutan skulle de då icke ens komma ihåg densamma. Men just därför att denna bana icke från början fick sin naturliga sträckning öfver Södertälje och en obetydlig vägförkortning till följd däraf uppkom för orterna norr och söder om Södertälje, anse reservanterna, att dessa orter böra hafva privilegium på att för all framtid få begagna sig af denna fördel. Och detta privilegium är, enligt reservanternas uppfattning, så stort, att staten bör för dess upprätthållande utöfver de kostnader, som Kungl. Maj:ts nu föreslår, bygga en station i luften samt framdraga banan genom träsk och moras på en bank, som i höjd snart sagdt gränsar till för att icke säga öfverstiger, det rena vanvettet, allt för en merkostnad närmare 2,000,000 kronor.

Det är sant, att reservanterna vilja visst icke det sistnämnda. Men den utredning, som de påyrkat, kommer i allt fall utan tvifvel icke att leda till någon afsevärd nedsättning i kostnaden, och i hvarje fall kommer kostnaden för den banan att blifva betydligt högre än enligt Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag.

Då jag för min del anser, att äfven en hufvudbana bör med risk af någon förlängning direkt angöra så många stora samhällen som möjligt, då det här kan ske utan att någon väsentlig förlängning ifrågakommer och då slutligen Kungl. Maj:ts förslag enligt min bestämda tro blir betydligt billigare än Strömslinjeförslaget, huru man än utreder och undersöker det-samma, anhåller jag, herr talman, att få förena mig med dem, som yrkat bifall till utskottets hemställan.

Vidare anförde:

Herr Schotte: Det är ju alldeles uppenbart, att med afseende på en dylik järnvägssträckning, då det gäller att förändra riktningen på en af våra förnämsta linjer, det skall råda synnerlig tveksamhet. Och jag för min del har också varit synnerligen tveksam rörande den väg, som man här skall kunna gå.

Jag delar den åsikt, som herr Rydén här uttalat, nämligen att om man skulle i dag behöfva votera mellan de båda linjerna, skulle jag för min del vara bestämd för att rösta för Glasbergalinjen. Jag kan däremot icke se några synnerliga vådor af ett uppskof, hvarigenom en ytterligare utredning af frågan kan ske. Jag tror för min del icke så mycket på Strömslinjen. Men det har förut sagts och erkänts på flera håll, att genom det uppskof, som förut ägt rum på grund af Riksdagens beslut i denna fråga, så har den i alla fall förts framåt. Det förslag, som nu föreligger rörande Glasbergalinjen, är åtskilligt bättre än det, som förelåg i fjol. Därför är det en tänkbar möjlighet att på något sätt komma från de svårigheter, som man är rädd för, och jag tror, att man kan vara öfvertygad om, att detta förslag skall framkomma till nästa år och att det således icke kan vara någon synnerligen stor fara med afseende på trafiken, då i alla fall reservanterna föreslagit ett anslag för att påbörja byggandet af dubbelspår. Jag är mycket tveksam i frågan, men tror knappast att jag kan motsätta mig en så pass billig begäran som den om ytterligare utredning.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Persson i Tällberg: Jag kan visserligen icke bestrida hvad den siste ärade talaren yttrat, nämligen att ett uppskof kunde föra frågan i viss mån framåt. Men då ett bifall till utskottets förslag skulle lösa frågan redan i dag, och jag anser, att man bör lösa den i öfverensstämmelse med utskottets förslag, yrkar jag, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Herr Persson i Stallerhult: Jag skall endast bedja att få yrka bifall till utskottets förslag, och såsom skäl för detta yrkande hänför jag mig till hvad herr Lindblad från Göteborg har yttrat.

Herr Petré: Herr talman! Jag skall blott be att få säga ett par ord, innan kammaren går att votera i denna fråga.

Äfven jag har liksom så många andra hyst stor tveksamhet i frågan. Jag begärde emellertid ordet med anledning af den anmärkning, som herr Rydén nyss riktade gentemot herr Broströms anförande, då det nämligen tycktes mig, som om många i kammaren stodo bakom herr Rydén i hans sätt att

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Bönninge och
Järna.
(Forts.)

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Bömminge och
Järna.
(Forts.)

se denna fråga. Herr Rydén förmenade, att herr Broströms argumentering skulle falla till marken därför, att han skulle förbisett det reservanternas hufvudståndpunkt var att icke vilja binda sig i dag för någon viss linje utan först få en närmare utredning till stånd angående den s. k. Strömslinjen.

Det är emellertid tydligt, att kärnpunkten i herr Broströms resonemang icke träffas af denna anmärkning. Herr Broströms anförande, i hvilket jag för min del hade anledning att instämma, var ju byggt på en helt annan utgångspunkt, nämligen den, att det nya kanalprojektet blir för all framtid omöjliggjordt, om man bestämmer sig för Strömslinjen. Och med denna utgångspunkt är det också klart, att, om man icke tror, att det nya kanalprojektet är, såsom herr Rydén förmenade, en bluff, utan att det ligger verkligt allvar bakom talet därom, ja, då är ett uppskof för Strömslinjens närmaste undersökning absolut utan värde och kostnaderna för en sådan undersökning alldeles bortkastade.

En utredning beträffande Strömslinjen gör nämligen hvarken till eller ifrån, om man så som jag har den meningen, att man i hvarje fall icke bör bygga järnvägslinjen så, att man därigenom omöjliggör det omnämnda kanalprojektet. Och vid sådant förhållande har jag ansett mig böra sluta mig till yrkandet om bifall till utskottets förslag.

Med herr Petrén förenade sig herrar *Johansson* i Jönköping, *Riiström* och *Svensson* i Nyköping.

Herr Rydén: Herr talman! Med anledning af herr Petréns yttrande skall jag be att få säga, att han visserligen har upptagit en sak i mitt anförande, men att han har förbisett en annan sak, nämligen, att, om man kommer att få en utredning angående Strömslinjen, har man tre alternativ att välja på vid det slutliga afgörandet. Vi hafva då Igelstalinjen enligt den nuvarande utredningen, vi hafva Glasbergalinjen och vi hafva slutligen Strömslinjen. De två första, Igelsta- och Glasbergalinjerna, kunna näppeligen anses vara af beskaffenhet att försvåra eller omöjliggöra det Broströmska kanalförslaget, men huruvida Strömslinjen för framtiden skulle göra det, är icke utredt. Och jag kan icke finna annat, än att man har skäl till att få den saken utredd. Ty på några lösa uttalanden om ett sådant kanalprojekt tycker jag, att man icke bör undanskjuta järnvägstrafikens intresse att få det kortaste afståndet.

Jag ber att i detta sammanhang få framhålla, hvad herr Broström säkerligen vet, likaväl som jag, att det är starka krafter i rörelse här uppe i Stockholm för att få en annan

kanal, som skall bilda hufvudutloppet för upplanden kring Mälaren, nämligen en kanal öfver Hammarby sjö. Det står mycket mäktiga penningintressen bakom detta kanalprojekt, det har jag mig bekant från den debatt, som fördes i fjol i denna fråga. Och kommer denna stora kanalfråga att lösas, hvilket jag tror har större sannolikhet för sig än de andra, då är det alldeles klart, att då dör med detsamma, förmodar jag, tanken på att bygga en hafskanal från Mälaren till Saltsjön i den egendomliga sträckning, som jag talat om.

Jag ber herrarna fortfarande tänka på, att det icke är fråga om, att man skall binda sig i fråga om valet, förr än man har sett alla alternativen och möjligheterna på bordet. Och det kunna vi få nästa år.

Herr Larsson i Västerås: Herr talman! Jag skall icke upptaga tiden, utan jag skall endast tillkännagifva, att jag kommer att rösta för utskottets förslag, hufvudsakligen på de skäl, som hafva anförts af herr Broström.

Herr Persson i Stockholm instämde med herr Larsson i Västerås.

Herr Petré: Herr talman! Jag skall blott be att få säga ett par ord till svar å herr Rydén's sista anförande. Han sade, att det skulle vara en lucka i min framställning af den föreliggande frågan. Men jag tror icke, att så är fallet. Min mening är nämligen den, att det som hvar och en i denna fråga först och främst har att taga hänsyn till, är hans ståndpunkt till frågan om det nya kanalförslaget. Har man såsom jag den meningen, att man i tilltro till förslagets realiserande i en framtid icke nu bör omöjliggöra detsamma, är det tydligtvis icke till något som helst gagn att få några kostnadssiffror beträffande en linje, som går söder om den punkt, där den nya och gamla kanalleden skola sammanträffa. Det är ju nämligen alldeles gifvet, att för hvarje linje, som bygges söder om denna punkt, måste förutsättas två dyrbara broar, dels en bro öfver den nuvarande kanalen och dels i framtiden en bro öfver den nya kanalen väster därom. Och vid sådant förhållande måste efter mitt förmenande hvarje tanke på att framdraga järnvägs-linjen å den plats, som reservanterna förorda, förfalla.

Jag tror för min del, att detta är en fullt logisk ståndpunkt, och att herr Broström's argumentering i frågan icke är i någon mån vederlagd eller förringad genom herr Rydén's sista anförande.

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Bönninge och
Järna.

(Forts.)

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Bönninge och
Järna.
(Forts.)

Herr Jespersion: Herr talman! Gentemot herr Broströms yttrande, att man icke bör stänga vägen eller möjligheten för åstadkommande af en ny kanalled, ber jag endast få erinra om, att man också då bör låta kammaren veta någorlunda, hvad en sådan kanalled skulle komma att kosta och icke tala om fyra miljoner, som han anser vara öfverkomliga. Det finnes en utredning om utvidgning af den nuvarande kanalen, och den utredningen visar, att en utvidgning och fördjupning af kanalen till 4 meters djup i segelleden skulle kosta 3,510,000 kronor, en utvidgning till 5 meter 5,300,000 kronor och en utvidgning till 6 meter 7,470,000 kronor. När nu den nya kanalleden, som det möjligtvis tänkes på, är omkring 3 gånger så lång som den förutvarande, kan det icke gärna vara tal om, att den nya kanalen skulle kosta 4,000,000 kronor, utan skulle det väl bli i det närmaste tre gånger så mycket. Jag undrar ändå, om det kan vara tänkbart att åstadkomma dessa summor.

Jag vill bara hafva gjort denna anmärkning, för att herrarna skola se saken i dess rätta belysning och ej låta fånga sig blott utaf ett yttrande, att det nya kanalförslaget skulle draga en kostnad af 3 à 4 miljoner kronor.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Lindblad: Herr talman! Med anledning af den sista ärade talarens anförande rörande kostnaden för en utvidgning eller, rättare sagdt, upprensning af den gamla kanalen och åstadkommande af en ny segelled, ber jag att få säga, att det nog kan vara så, att det kan kosta mera att utvidga en kanal, som är kortare, än att bygga en ny lång kanal. Här lära förhållandena vara så, och det synes för öfrigt, om man betraktar kanalen, att det egentligen är muddring, som behöfves här, men det behöfves gräfning för att utvidga den gamla kanalen. Det är icke alls sannolikt, att den långa kanalleden skulle kosta tre gånger så mycket som den gamla, därför att den är tre gånger längre.

Herr Broström: Herr talman! Jag ber att få nämna rörande den siffran fyra miljoner, som jag angaf i mitt förra anförande, att jag hämtat denna ur herr Ekmans tidigare uttalanden såsom motiv mot den föreslagna kanalleden. Det var alltså hans siffror, som jag därvid uppvisade, och jag sade, att, om det rörde sig om en siffra på fyra miljoner kronor, så är det en öfverkomlig summa. Således har jag icke gifvit något uttalande om hvilken siffra, som det kan komma att röra sig om.

Hvad beträffar herr Rydén's argument rörande Hammarby sjö och en kanalförbindelse den vägen med Mälaren, ber jag, å

ena sidan, att få betona, att denna kanal innebär en ganska väsentlig vägförlängning i fråga om Mälarens sjöförbindelser med hafvet, och, å andra sidan, att få uttala, att det vore ganska intressant att få höra, huru man då tänkt sig kunna eventuellt klara frågan om segelfri höjd för järnvägslinjens förande öfver den föreslagna kanalen.

Jag tror därför, att man i debatten icke alls behöfver inblanda något som helst rörande ett dylikt kanalprojekt, som i hvarje fall positivt innebär en stor vägförlängning i Mälarens sjöförbindelse med hafvet.

Herr Sjö: Herr talman! Med hänsyn till ett yttrande här af en talare, att, därest vi afslå utskottets hemställan, vi icke därmed skulle vinna något, så vågar jag påstå, att vi skulle vinna en ny utredning. Denna nya utredning skulle icke verkställas af järnvägsstyrelsens tjänstemän, utan den skulle enligt mitt förmenande verkställas af opartiska, sakkunniga män. Och vi hafva då inga bättre än tjänstemännen från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. De skulle få pröfva frågan, när järnvägsstyrelsen icke vill göra det. Detta är min uppfattning om saken. Och nog tror jag, att man skall kunna vinna ett annat resultat, än hvad som nu hittills har vunnits.

Herr Nilson i Örebro: Herr talman! Gentemot herr Sjös anförande vill jag säga, att jag är fullt öfvertygad därom, att, om väg- och vattenbyggnadsstyrelsen gör en utredning, man icke kan vara säker på, att herr Sjö litar på den mer, än om järnvägsstyrelsen gjort den, utan att herr Sjö kan komma att hafva sina tvifvel, äfven med afseende på en utredning, som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen gjort. Det har jag varit i tillfälle att bevittna på andra områden. Man har ingen som helst garanti för, att herr Sjö litar obetingadt på utredningar, som andra sakkunniga göra.

Nu säges det från andra håll, att reservanterna äfven vilja bevilja pengar, så att man icke står strandsatt i det hänseendet. Ja det är sant. Men till hvilket ändamål är det, som pengarna behöfvas? Pengarna behöfvas framför allt till de s. k. konstarbeten, som skola utföras; och till det ändamålet kan icke de pengar användas, som reservanterna vilja bevilja. Ty reservanterna bevilja i stället pengar för utläggning af dubbelspår från Järna fram mot Saltskog. Det är ett arbete, som ingalunda är kräfvande och som, strängt taget, pengar icke i år behöfs till. Alltså: till det ändamål, som pengar behöfs till, vilja reservanterna inga pengar bevilja; men till det ändamål, som det för närvarande icke behöfves några pengar till, till det ändamålet vilja reservanterna bevilja pengar.

*Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Rönninge och
Järna.*

(Forts.)

Ang. ytterligare
järnvägsspår mel-
lan Bönninge och
Järna.
(Forts.)

Herr Ekman i Mo gård: Herr talman! Med afseende å den sista ärade talarens inlägg ber jag att få påpeka, att den af mig förut omnämnda järnvägen från stadsgården till saltsjön med alla dess broar och viadukter byggdes färdig på kortare tid än 2 år. Och jag tilltror den nuvarande järnvägsstyrelsen att uppföra denna bro öfver Södertälje kanal färdig i rätt tid, äfven om frågan får anstå ett år. Däremot påpekades från statsrådsbänken, att man icke allt för länge bör skjuta upp frågan om dubbelspåret.

Jag ber därför att få inlägga min protest mot den tolkning, som den siste ärade talaren har gjort.

Härmed var öfverläggningen slutad. I öfverensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag därå och bifall i stället till den vid utlåtandet af grefve Klingspor m. fl. afgifna reservationen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 83, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet af grefve Klingspor m. fl. afgifna reservationen.

Voteringen utvisade 123 ja mot 88 nej, hvadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 10.

Vid föredragning härefter af jordbruksutskottets utlåtande nr 110, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till landtmäteriundervisningens ordnande, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 11.

Å föredragningslistan fanns vidare upptaget sammansatta lag- och jordbruksutskottets memorial, nr 2, i anledning af återremiss af utskottets utlåtande, nr 1, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition nr 50 med förslag till lag om ändrad lydelse af 1, 3, 8, 10, 17, 22, 44 och 65 §§ grufvestadgan m. m.

*Ang. lag om
ändrad lydelse af
vissa paragrafer
i grufvestadgan
m. m.*

I utlåtande nr 1 hade utskottet till behandling förehaft dels Kungl. Maj:ts propositioner nr 50, med förslag till lag om ändrad lydelse af 1, 3, 8, 10, 17, 22, 44 och 65 §§ grufvestadgan, till lag, innefattande bestämmelser angående grufdrift å viss kronojord samt till lag angående ändrad lydelse af 2 kap. 3 § i lagen om nyttjanderätt till fast egendom, nr 51, med förslag till bestämmelser angående undersökning och tillgodogörande af mineralfyndigheter å viss kronojord, nr 52, innefattande förslag till visst tillägg till de af 1908 års Riksdag antagna förändrade grunder för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner, och nr 53, angående utläggande af vissa statsgrufvefält,

dels de i anledning af berörda propositioner nr 50 och 51 inom Första kammaren väckta motionerna nr 51 och 52, af herr Tord Magnuson, samt nr 48 af herr Bosæus,

dels ock en inom Andra kammaren väckt motion, nr 153, af herr Carl Lindhagen m. fl. om upphäfvande af inmutningsrätten till mineralfyndigheter och dess ersättande med ett koncessionssystem ;

och hade utskottet i nämnda utlåtande hemställt, bland annat, att samtliga berörda propositioner icke måtte af Riksdagen bifallas.

Sedan kamrarna emellertid vid ärendets behandling återremitterat detsamma till utskottet, hemställde nu utskottet i förevarande utlåtande :

1:o att Kungl. Maj:ts ifrågavarande propositioner nr 50, 51 och 52 icke måtte af Riksdagen bifallas ;

2:o att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 53, måtte

dels för sin del antaga ett vid punkten intaget förslag till lag om ändrad lydelse af 3 och 10 §§ grufvestadgan,

dels ock för sin del besluta, att vissa angifna områden måtte förklaras vara statsgrufvefält ;

3:o att herr Magnusons omförmälda motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda ;

4:o att herr Bosæus' omförmälda motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda ;

Ang. lag om
ändrad lydelse af
vissa paragrafer
i grufvestädgan
m. m.
(Forts.)

5:o) att herr Lindhagens m. fl. förutnämnda motion icke heller måtte till någon Riksdagens åtgärd föränleda; samt

6:o) att Riksdagen, i händelse af bifall till utskottets ofvan under 1:o) gjorda hemställan, måtte för sin del antaga ett i punkten intaget förslag till lag om inskränkning i inmutningsrätten. Reservationer hade emellertid afgifvits:

vid punkten 1:o)

af herrar *Persson* i Tällberg, *Berggren*, grefve *R. Hamilton*, *Jansson* i Edsbäcken, *Jönsson* i Kvarnberga, *Kronlund*, *Lindhagen* och *Pettersson* i Södertälje beträffande utskottets motivering;

vid punkten 2:o)

af herrar *Trygger* och *Tord Magnuson* samt

af herrar *Kronlund* och grefve *R. Hamilton*; samt

vid punkten 5:o)

af herrar *Persson* i Tällberg, *Berggren*, grefve *R. Hamilton*, *Jansson* i Edsbäcken, *Jönsson* i Kvarnberga, *Kronlund*, *Lindhagen* och *Pettersson* i Södertälje, hvilka hemställt, att Riksdagen med anledning af förevarande motion ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida och under hvilka villkor inmutningsrätten skulle jämväl på enskild mark kunna upphävas och ersättas med ett annat väsentligen på koncession byggdt system för tillgodogörande af mineralier med iakttagande tillika af behörig hänsyn jämväl till jordägarens och upptäckarens berättigade intressen.

Efter föredragning af *punkten 1:o)* gaf herr talmannen på begäran ordet till

Herr *Persson* i Tällberg, som anförde: Herr talman, mina herrar! Man kan ju säga att utskottet och reservanterna i sak äro ense, då ju såväl utskottet som reservanterna anse, att Kungl. Maj:ts nu föreliggande propositioner böra afslås. Det är dock med väsentligen olika motiveringar, som vi kommit till samma beslut. Såsom saken sålunda ligger, anhåller jag, herr talman, att på de skäl, som äro anförda i reservationen, få hemställa, att kammaren måtte bifalla utskottets hemställan, men med den motivering, som af reservanterna framlagts i denna punkt.

Härpå anförde

Herr *Räf*: Herr talman! Jag skall be att få yrka, att utskottets hemställan antages med den motivering, som utskottet gifvit densamma.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan med den af utskottet föreslagna motiveringen, dels ock på bifall till berörda hemställan men med gillande af hvad herr Persson i Tällberg m. fl. i sin vid punkten afgifna reservation anfört beträffande utskottets motivering; och fattade kammaren beslut i enlighet med sistnämnda proposition,

*Ang. lag om
ändrad lydelse af
vissa paragrafer
i grufvestadgan
m. m.
(Forts.)*

Punkten 2:o) föredrogs härpå; och yttrade därvid

Herr Kronlund: Såsom synes af utskottsbetänkandet, ha grefve Hamilton och jag reserverat oss i denna punkt, men då vi icke framlagt någon motivering och icke heller gjort något yrkande, ber jag att få yttra några ord.

Vi ha icke velat göra något yrkande, därför att vi anse frågan så viktig och betydelsefull, att vi låtit våra betänkligheter i fråga om vissa delar af motiveringen fara, men vi kunna på samma gång icke underlåta att framhålla, att vi icke kunna dela den princip och de grunder, hvarpå utskottet velat bygga denna lagstiftning.

Utskottet säger:

»att föreskrifterna angående hvilka statsgrufvefält som borde utläggas äfven borde, utan att erhålla lags natur, dock meddelas af Konung och Riksdag gemensamt.»

Ja, här gäller det statsgrufvefält å kronomark, och det gäller således områden, öfver hvilka Riksdagen har att bestämma. Jag för min del har ansett det föga lämpligt att inrymma åt Kungl. Maj:t medbestämmanderätt på detta område, där enligt 47 § regeringsformen Riksdagen borde ha ensam beslutanderätt. Kungl. Maj:t har också helt lojalt i sin proposition framlagt ett förslag, gående ut därpå, att det skulle tillkomma Riksdagen uteslutande att bestämma angående dispositionsrätten å kronomark i afseende å statsgrufvefält.

Nu har, som jag nämnde, hvarken grefve Hamilton eller jag velat göra något yrkande för att icke störta frågan, emedan vi anse, att frågan om statsgrufvefält är så oerhördt viktig och att det är statsändamål, som tillgodoses härigenom samt att malmtillgångar af kanske omätliga värden skulle blifva för framtiden tryggade åt staten genom nu föreslagna bestämmelserna, och på grund däraf har jag för min del intet yrkande att göra.

Grefve *R. Hamilton* instämde häruti.

Herr *Lindhagen*: Jag vill gentemot den siste talaren få säga, att det enligt min uppfattning nog icke förhåller sig

*Ang. lag om
ändrad lydelse af
vissa paragrafer
i grufvestädgan
m. m.
(Forts.)*

på det sätt, som han här sade och som han för sin del ansåg vara själfallet, nämligen att här skulle gälla kronodomäner, öfver hvilka Riksdagen ensam äger att besluta. Hittills har nämligen den gällande grufslagstiftningen undantagit fyndigheterna från själfva jorden, och vi ha haft en särskild lagstiftning om dem. Således har äfven i fråga om den mark, som det här gäller, förhållandena i afseende å gruffyndigheter ordnats genom lag. Nu menade den siste talaren, att man skulle, med anslutning till Kungl. Maj:ts förslag, frångå hvad hittills gällt i detta afseende och förvandla dispositionsrätten öfver gruffyndigheterna på nu ifrågavarande områden från en rättighet, som lagfästes genom lag, till en rättighet, som lagfästes endast genom Riksdagens beslut. Det förefaller emellertid mig, i viss mån inkonsekvent, att dessa två reservanter, med den ställning, som de intagit i reservationen under punkten 1, göra gällande en sådan uppfattning. Där ha vi ju fastslagit, att fortfarande liksom hittills böra gruffyndigheter anses såsom en sak för sig, som bör regleras genom en särskild enhetlig lag, och då är det väl ganska olämpligt att, både med hänsyn till hvad som gäller för närvarande och hvad som, enligt hvad samtliga reservanterna säga, skall gälla äfven framgent, göra ett undantag med afseende på den mark, på hvilken statsgrufvefälten ligga.

Det är på dessa skäl som jag ansett mig böra biträda utskottets hemställan i denna del, såvidt den afser den formella delen.

Medan jag nu har ordet, skall jag be att till förklaring, hvarför jag biträdt utskottets utlåtande i denna del jämväl i öfrigt — hvilket utlåtande ju föranledts af kamrarnes återremiss — och icke förenat mig med den reservation, som afgifvits af herrar Trygger och Magnuson, få anföra, att jag visserligen, i likhet med dessa och i likhet med hvad utskottet i sitt första betänkande hållit före, anser, att det nog hade varit tryggast och riktigast, att alla dessa frågor behandlats i ett sammanhang och att vi således icke hade särskildt utbrutit frågan om statsgrufvefälten och gjort den frågan till en fråga för sig, som skulle behandlas nu och skjutit undan de andra till framtiden.

Det framhölls såsom ett skäl för återremiss, särskildt af herr statsministern och äfven af herr justitieministern, att anledningen till, att man nu åtminstone borde taga förslaget om statsgrufvefält, är den, att det är så otryggt, hur det eljest skulle komma att gå framdeles, om den nuvarande lagen, som ju endast är provisorisk och gäller ett år i sänder, fortfarande skall äga bestånd. Någon otrygghet har dock förut icke alls försports inom någondera kammaren. Man har ansett det vara

Ang. lag om
ändrad lydelse af
vissa paragrafer
i grufvestädagen
m. m.

(Forts.)

en själfklar sak, att när inmutningsrätten upphäfdes för ett år i sänder där uppe, så var det med tanke på, att det skulle bli en ny lagstiftning i den delen och således äfven med afseende på de områden, där statsgrufvefälten äro utlagda. Jag tror därför också, att utskottets ordförande slog hufvudet på spiken, då han i Första kammaren förklarade, att någon otrygghet från Andra kammarens sida har ingen människa ifrågasatt, och då skulle det ju endast vara otrygghet från Första kammaren, som kunde befaras: »man uppmanar oss således att trygga oss mot oss själfva», hvilket han tyckte vara alldeles öfverflödigt och i viss mån orimligt. Men å andra sidan är det ju intet hinder för att denna fråga tages särskildt för sig, men då vill jag för min del ha uttalat den förhoppning, att det icke, just genom ett sådant tillvägagående, på detta område måtte skapas en otrygghet för allt det öfriga, en otrygghet, som förut icke förefunnits.

Herr statsministern sade visserligen i Första kammaren — och det var ju där egentligen hans yttrande, som gaf anledning till återremiss — att det vore ytterst viktigt, att detta förslag om statsgrufvefält verkligen blefve antaget, och att, för den händelse kamrarne icke bifölle förslaget, han för sin del ville frånsäga sig allt ansvar och lägga det på Riksdagen, och han tillade, att han hoppades, att detta ansvar icke måtte komma att framdeles kännas alltför tungt. Jag vill nu å andra sidan säga, att jag hoppas, att det inlägg, som herr statsministern sålunda gjort i denna fråga och som resulterat i, att statsgrufvefälten lösryckts ur sitt lugna sammanhang med allt det öfriga, icke måtte ha skapat en otrygghet och ha till följd, att det framdeles går annorlunda på andra områden än man tänkt sig, och att det ansvar, som i det afseendet hvilar på herr statsministern, icke måtte komma att i framtiden kännas för tungt.

Jag har emellertid som sagdt icke reserverat mig mot den utbrytning af statsgrufvefälten, som här ägt rum, och jag har därmed velat tillkännagifva, att jag icke vill betrakta detta såsom en åtgärd, som man särskildt bör fästa afseende vid, utan att jag anser, att man fortfarande skall utgå ifrån, att den uppfattning, som nu råder därom, huru det bör ordnas med inmutningsrätten på kronojord, äfven framdeles måtte göras gällande i bägge kamrarne, oafsedt att man nu gått att lagstifta särskildt om statsgrufvefält.

Det är äfven ett annat, extra skäl, som skulle ha kunnat föranleda mig för min del att önska, det frågan om statsgrufvefält finge tills vidare hvila för att afgöras i sammanhang med det öfriga, och det är den omständigheten, som påpekas i vår reservation under punkt 1:o, när det heter, att det synes reser-

Ang. lag om
ändrad lydelse af
vissa paragrafer
i grufvestädgan
m. m.
(Forts.)

vanterna, som om Kungl. Maj:ts val af sakkunnige för utredning af denna fråga skett väl ensidigt. Enligt hvad som upplysts inom utskottet, äro de sakkunnige, som i denna fråga anlåtats, hela vägen utefter visserligen personer, som ha stor teknisk insikt i grufväsendet, men hvilka dock beträffande grufslagstiftningens sociala frågor så godt som alla intaga den ståndpunkten, att de för sin del äro motståndare mot att inmutningsrätten upphäfves någonstädes, således äfven här uppe. Det är ju klart, att de, som ha en sådan uppfattning, icke kunna, äfven med bästa vilja i världen, fullt tillfredsställande tillgodose den andra synpunkten, den som går ut på, att det kan vara till nytta numera, om inmutningsrätten upphäfves. Det finnes exempelvis ingenting som nu, när frågan skall afgöras, kan betrygga oss i den uppfattningen, att vi verkligen veta, att statsgrufvefälten tagits till tillräckligt stora. För en person, som helst ser, att inmutningsrätten bibehålles, för honom ligger det nämligen mycket nära att släppa en hel del mark och icke taga den med i statsgrufvefälten, helst om han tillika tycker, att det är af ganska stor vikt att vissa delar af marken där uppe fortfarande får inmutas. Nu kan det ju mycket väl hända, att mina farhågor i detta afseende äro ogrundade och att de sakkunnige verkligen i tillräcklig grad tagit med all den mark, som bör komma in under statsgrufvefälten, men det kan ju också hända, att en hel del mark, som rätteligen bort komma dit, skulle enligt förslaget komma att ligga utanför. Det finnes i de sakkunniges utlåtande åtskilliga yttanden, som antyda en sådan möjlighet, såsom då det resoneras om, att de och de trakterna kunna anses vara af mindre betydelse och därför ha de icke tagits med, ehuru äfven där finnas inmutningsbara mineralier, som kronan genom köp förvärfvat.

Jag ber emellertid, herr talman, att, såsom jag förut sagt, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Kronlund: Herr talman! Det förefinnes nog en väsentlig grundolikhet mellan herr Lindhagens och min uppfattning i fråga om grufslagstiftningen. Herr Lindhagen vill ha fram, att rätten till mineralier är oafhängig från jordäganderätten och är ett kronans regale. Då vi nu här fastslå, att denna fråga om statsgrufvefält skall afgöras genom beslut af Konung och Riksdag gemensamt, ha vi äfven öfvergifvit den grundprincipen, att det är kronan såsom jordägare, som det här är fråga om, och i stället uttalat, att det gäller ett kronans regale. Jag vill emellertid just i det afseendet uttala mina betänkligheter, och jag vill såsom min aldeles bestämda åsikt fastslå, att rätten till mineralier ingalunda är något kronans regale, utan en rättighet, som på det allra intimaste sammanhänger

med jordäganderätten, och att ur ett beslut i analogi med utskottets hemställan söka vindicera fram den åsikt, som herr Lindhagen här gjort, ber jag att alldeles bestämdt få opponera mig emot.

Vidare anfördes ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 3:o) och 4:o).

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa punkter hemställt.

Sedan *punkten 5:o)* härefter föredragits, erhöles ordet af

Herr L i n d h a g e n som anförde: Kammaren har här under punkt 1:o) antagit utskottets hemställan med den motivering, som innefattas i den vid betänkandet fogade reservation, som afgifvits af samtliga utskottsledamöterna från Andra kammaren. Det är utslutande såsom en konsekvens af denna motivering, som reservanterna här förenat sig om en hemställan, »att Kungl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida och under hvilka villkor inmutningsrätten må jämväl på enskild mark upphävas och ersättas med ett annat väsentligen på koncession byggdt system för tillgodogörande af mineralier, med iakttagande tillika af behörig hänsyn jämväl till jordägarens och upptäckarens berättigade intressen». I motiveringen till första punkten ha nämligen reservanterna framhållit önskvärdheten af en i stort sedt enhetlig gruflagstiftning och att mineralierna skulle närmast falla inom statens intresseområde, och de vilja ha till stånd en undersökning äfven om den saken. Jag ber således att i full konsekvens med detta allmänna uttalande under punkt 1:o) få yrka bifall till reservationen under punkt 5:o).

Vidare yttrades ej. Efter af herr talmannen framställda propositioner i ämnet afslog Kammaren utskottets hemställan och biföll i stället den af herr Persson i Tällberg m. fl. afgifna, vid punkten fogade reservationen.

Punkten 6:o).

Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Vidare företogs till behandling jordbruksutskottets utlåtan-
de nr 93, i anledning af väckta motioner om beredande af
ytterligare medel för den af staten utöfvade egnahemslånerö-
relsen.

*Ang. ytterligare
medel för statens
egnahemslånerö-
relsen.*

I två inom Riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hän-
visade motioner hade framställningar gjorts om beredande för

Ang. ytterligare
medel för statens
egnahemslåne-
rörelse.

(Forts.)

innevarande år af ytterligare medel till belopp af 2,000,000 kronor för den af staten utöfvade egnahemslånerörelsen, nämligen:

i motionen nr 19 inom Första kammaren af herr *Bergendahl*, som hemställt, att Riksdagen måtte medgifva, att Kungl. Maj:t finge för innevarande år af arbetarförsäkringsfonden disponera ett belopp af 2,000,000 kronor att i den ordning, som i fråga om lån ur egnahemslånefonden vore stadgad, utlämnas såsom statslån till de hushållningssällskap, aktiebolag och föreningar, hvilka åtog sig att genom utgifvande af egnahemslån bereda mindre bemedlade arbetare eller med dem likställda personer tillfälle att förvärfva egna hem, dock med skyldighet för statsverket dels att godtgöra arbetarförsäkringsfonden den förlust, som genom lånerörelsen till äfventyrs kunde uppkomma samt dels att tillhandahålla fonden de sålunda disponerade medlen, därest fonden för sitt egentliga ändamål skulle komma att tagas i anspråk, innan medlen blifvit af lånetagarne återbetalda; och

i motionen nr 58 inom Andra kammaren af herr *A. Rune m. fl.*, hvilka föreslagit, att Riksdagen måtte besluta, att Kungl. Maj:t finge för innevarande år utöfver det af 1908 års Riksdag anvisade beloppet för utlämnande af lån till egnahemslåneförmedlare disponera ytterligare 2 millioner kronor, hvilka i händelse af behof borde anskaffas genom lån.

Utskottet hemställde:

a) att herr *Bergendahls* ifrågavarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas; samt

b) att ej heller herr *Runes m. fl.* motion måtte vinna Riksdagens bifall.

Vid utlåtandet funnos reservationer fogade:

af grefve *R. Hamilton* samt herrar *Kronlund*, *Linders* och *Bosson*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till herr *Runes m. fl.* motion;

af friherre *Gyllenstierna* mot utskottets motivering; samt

af herr *Jansson* i *Krakerud*.

Mom. a).

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. b) föredrogs härpå, och begärdes därvid ordet af

Grefve *R. Hamilton* som anförde: Herr talman! Föreliggande utskottsbetänkande gifver tydligt vid handen, att utskottet har en synnerligen pessimistisk syn på tingen, då det gäller vår egnahemslånerörelse, och icke är i tillräcklig grad besjälad

af denna stora frågas sociala innebörd. Äfven om egnahemsrörelsen i ett eller annat län icke alltid gått i rätt riktning, må väl icke detta gifva oss anledning att begränsa själfva egnahemslånerörelsen, utan i stället bör det mana oss att se till, att missförhållandena, där så behöfves, blifva rättade.

Missriktningarna inom denna rörelse torde hafva förekommit just i de län, där intresset för densamma varit minst; där däremot intresse funnits för den stora frågan, har det arbetats för detsamma på rätt sätt. Jag vet särskildt, att i ett län, där 775 stycken län voro beviljade den 1 april innevarande år, till ett sammanlagdt belopp af 2,400,000 kronor, voro vid årets början alla räntor och annuiter betaldta så när som på åtta. Således måste man erkänna, att resultatet i detta län — och jag tror att detsamma är fallet i många andra län — varit synnerligen lyckosamt.

Nu har emellertid under innevarande år på grund af det stora intresse, som visats för bildandet af egna hem, ansökningar inkommit till Kungl. Maj:t å ett sammanlagdt belopp af 9,000,000 kronor; men Kungl. Maj:t har för detta ändamål endast haft 5,000,000 kronor till sin disposition, hvadan ungefär hälften af egnahemslånesökarna icke kommit i tillfälle att få lån. Detta har tydligtvis beredt dem stora svårigheter. En hel del arbetare och hemmansägaresöner hafva planerat inköp af jordbrukslägenheter för egna hem, och andra hafva redan beredt sig på att bygga. Det skulle säkerligen vara till stor skada för egnahemsrörelsen, om Kungl. Maj:t nu icke skulle få ökade medel till sin disposition, så att åtminstone en del af dessa ansökningar skulle kunna tillfredsställas; och jag är rädd för, att det skulle väcka ett visst misstroende till hela frågan och äfven till Andra kammarens goda vilja, som jag dock vet är stor just för denna sak, om icke några åtgärder nu vidtoges.

Jag ber äfven att få fästa kammarens uppmärksamhet på att Riksdagen ställt till Kungl. Maj:ts förfogande till och med 1909 års utgång ett belopp af 15,800,000 kronor; men på grund af en bestämmelse, som utfärdades år 1904, att de medel, som för hvarje särskildt år icke komme till användning, skulle återställas till statskontoret, hafva närmare 2,000,000 kronor återburits till detta kontor. Således, äfven om kammaren i dag skulle bifalla herr Runes motion, så komme likväl icke större belopp, än som Riksdagen ställt till förfogande för egnahemslån, att utgå.

Under sådana förhållanden ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den af mig jämte åtskilliga andrakammarledamöter vid denna punkt afgifna reservation, hvilket är liktydigt med bifall till herr Runes motion.

*Ang. ytterligare
medel för statens
egnahemslånerörelse.
(Forts.)*

Ang. ytterligare
medel för statens
egnahemslåne-
rörelse.
(Forts.)

Vidare yttrade:

Herr Lundell: Herr talman! På grund af hvad utskottet anfört skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Rune: Ja, herr talman, då jag begärde ordet, var det egentligen för att komma i tillfälle att bemöta herr Lundell.

Jag medger, att det bemötande, som kan erfordras, icke behöfver vara vidlyftigt. Då därför tiden är långt framskriden, skall jag, med kännedom om det intresse, som kammaren har för egnahemssaken, och med tanke på att alla politiska partier hafva upptagit egnahemssaken på sina program, inskränka mig, herr talman, till att yrka bifall till min motion.

Herr Jönsson i Slåtåker: Herr talman, mina herrar! Det är ju helt naturligt, att då en fråga sådan som denna, på hvilken Andra kammaren nedlagt så mycket arbete, och hvars lyckliga utveckling man varit i tillfälle att iakttaga inom den krets, där man verkar, kommer före i kammaren i form af ett sådant utskottsutlåtande som det föreliggande, man skall tycka, att utskottets hemställan kommer som en liten kall-dusch.

Då jag underskref denna motion, hade jag tänkt mig, att den skulle gå igenom som man brukar säga af sig själf. Men så har icke blifvit förhållandet, och det förvånar mig mycket, ty vi äro verkligen i behof af ett ganska kraftigt panningunderstöd för att kunna underhålla den rörelse för bildande af egna hem, som nu kommit fram.

Jag har af en händelse anteckningarna med mig från Malmöhus läns egnahemsnämnds senaste, det vill säga detta års första sammanträde och af dessa framgår, att i Malmöhus län har utlämnats till jordbrukslägenheter 139,100 kronor af de 170,000 kronor, som kommit oss till del. Sedan skola vi hafva ännu tre sammanträden under året; och för dem hafva vi endast 30,000 kronor kvar att röra oss med. Hur i all världen skola vi under sådana förhållanden kunna rättvist placera alla dessa sökande, som ytterligare inkomma? Det är ju därför absolut nödvändigt, att vi på ett eller annat sätt erhålla understöd. Nu säger utskottet på ett ställe i utlåtandet: »En blick på sistnämnda tabell visar, att de för närvarande tillgängliga medlen äro fullt tillräckliga för egnahemslånerörelsens, enligt de för densamma nu gällande bestämmelser, hufvudsakliga ändamål: jordbrukslånen». Ja, de här meddelade uppgifterna torde visa, att detta är oriktigt.

Utskottet säger också, att det »i egnahemslånerörelsens, sär-

skildt jordbrukslågenhetslånerörelsens utveckling under de sista åren funnit vissa med grunderna för rörelsen föga förenliga tendenser, som mana till synnerlig försiktighet vid beredande af ytterligare medel för rörelsen. Så är ej alltför sällsynt, att, ehuru i gällande lånebestämmelser uttryckligen föreskrifves, att lån ej må tilldelas annan person än den, som är känd för sparsamhet samt ej saknar medel att i någon mån bidraga till bildandet af eget hem», och så vidare. Ja, mina herrar, det tror jag att det fästes alldeles särskildt stor vikt vid; åtminstone göra vi det i det län jag tillhör, och jag förmodar, att man gör så i andra län också. Den korrekthet, med hvilken annuiteter och räntor inbetalas, vittnar om, att vi i viss mån lyckats att förvärfva goda egnahemsinnehavare.

Grefve Hamilton nämnde, att i ett län det icke var mer än 8 stycken, som resterade med annuiteter och räntor. I Malmöhus län finnes för närvarande ingen. Vid årets början var det visserligen tre, som kommo in och begärde anstånd, och det uppdrogs åt mig att se till, hur det förhöll sig med dem. Jag begaf mig följaktligen hem till vederbörande; och den förste, som då mötte mig, var en välsituerad småbrukare. Jag frågade honom, hvarför han begärt anstånd: »Ja», svarade han, »själf brydde jag mig icke om det; men när de andra ville, att jag skulle vara med, så gjorde jag det». Nå, den saken var ju snart klar. — När jag så kom till de andra, fick jag tillfälle att konstatera, att de hade köpt sig mera jord, än hvad vi hade lämnat dem lån till, alltså åter ett besannande af den gamla satsen, att om småbrukare såväl som andra brukare skaffa sig för mycket jord i förhållande till sitt kapital, så komma de i omständigheter, så att deras ekonomiska förmåga och bärkraft icke hålla ut.

Jag skulle emellertid för min del på det allra högsta beklaga, om kammaren skulle fatta ett beslut i enlighet med utskottets hemställan; och jag skall därför, herr talman, tillåta mig att yrka bifall till herr Runes motion. Men jag skall också be att få framkasta den tanken, att denna fråga icke löses bara på det sättet, att vi här i Riksdagen bevilja vissa anslag till egnahemsrörelsen; utan jag tror, att enda rätta lösningen af denna fråga är, att vi få inrättadt en hypoteksbank för densamma.

Häruti instämde herr *Linders*.

Efter härmed slutad öfverläggning, framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag därå och bifall i stället till den af

Ang. ytterligare
medel för statens
egnahemslåne-
rörelse.
(Forts.)

herr Rune m. fl. i ämnet afgifna motionen; och blef kam-
marens beslut fattadt i öfverensstämmelse med innehållet i
sistnämnda proposition.

§ 13.

Ang. förändrade
villkor och be-
stämmelser för
statens egnahems-
lånerörelse.

Härefter förelåg till afgörande jordbruksutskottets utlåtan-
de nr 94, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse
af 2 mom. i kungl. kungörelsen den 13 juni 1908 angående
förändrade villkor och bestämmelser för den af staten utöfvade
egnahemslånerörelsen.

I två särskilda inom Andra kammaren väckta, till jordbruks-
utskottets förberedande behandling öfverlämnade motioner hade
framställningar gjorts, att Riksdagen måtte besluta, det mom.
2 af kungl. kungörelsen den 13 juni 1908 angående förändrade
villkor och bestämmelser för den af staten utöfvade egnahems-
lånerörelsen måtte erhålla förändrad lydelse, därvid föreslagits

af herr *Linders*, i motionen nr 41, denna lydelse:

Egnahemslån skall utgå, då fråga är om jordbrukslägenhet,
med minst hälften och högst *sju åttendedelar* af det med led-
ning af etc. — — — — — värde.

Egnahemslån må ej utgå, där det beräknade värdet öf-
verstiger: för jordbrukslägenhet *8,000 kronor* och för bostads-
lägenhet *4,000 kronor*; och

af herr *Larsson* i Klagstorp m. fl., uti motionen nr 65,
följande lydelse af momentet:

Egnahemslån — — — — — värde.

Egnahemslån må ej utgå, där det beräknade värdet öf-
verstiger: för jordbrukslägenhet *8,000 kronor*, och för bostads-
lägenhet *4,000 kronor*.

Utskottet hemställde

1:o) att herr *Linders* ifrågavarande motion icke måtte af
Riksdagen bifallas; samt

2:o) att herr *Larssons* i Klagstorps motion icke heller måtte
vinna Riksdagens bifall.

Reservationer hade emellertid afgifvits:

af grefve *R. Hamilton* samt herrar *Kronlund* och *Bosson*,
hvilka ansett, att utskottet, med anledning af herr *Larssons* i Klags-
torp m. fl. motion, bort hemställa, att Riksdagen måtte besluta,
att mom. 2 i gällande allmänna villkor och bestämmelser för
den af staten utöfvade egnahemslånerörelsen måtte erhålla föl-
jande förändrade lydelse:

Egnahemslån — — — — värde.

Egnahemslån må ej utgå, där det beräknade värdet öfverstiger för jordbrukslägenhet 8,000 kronor och för bostadslägenhet 4,000 kronor; samt

af herrar *Jansson* i Krakerud och *Linders*.

Ang. förändrade villkor och bestämmelser för statens egnahemslånerörelse.
(Forts.)

Sedan utskottets hemställan i *punkten 1:o*) blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr *Linders*, som yttrade: Herr talman! Jag har icke ämnat att yrka bifall till min motion, som afses i denna punkt; men jag kan icke underlåta att göra ett par anmärkningar gentemot utskottets motivering.

Utskottet har framhållit, att det icke kan biträda det förslag, som jag har framlagt i min motion, och därvid särskildt pekat på den ökade risk, som staten skulle löpa genom att låna ut större belopp. Det förefaller litet egendomligt att lägga så stor vikt vid detta, när frågans innebörd är på sätt och vis ett steg mot jordbrukskreditens bättre ordnande.

Dessutom har, hvilket jag äfven velat vända mig emot, utskottet i slutet af första stycket på 7:de sidan sagt, att »det vid en eventuell höjning af maximivärdet å jordbrukslägenhet synes böra ifrågasättas, huruvida 5,000 kronor dock ej fortfarande må blifva högsta medgifna lånebeloppet», äfven om, såsom utskottet framhållit i sin motivering, det skulle kunna uttala sig för en höjning af maximivärdet till 8,000 kronor. Detta synes mig vara ett sätt att särskildt premiera och ställa det gynnsammare för dem, som äro jämförelsevis bättre ekonomiskt situerade än andra; och därför anser jag det vara ett synnerligen olämpligt önskemål. Man kan ju tänka sig, t. ex., att, ifall vi finge maximigränsen för jordbrukslägenhets värde fastslagen till 8,000 kronor, en person, som ägde 3,000 kronor, erhöle ett lån om 5,000 kronor, och därigenom beredes möjlighet att komma i besittning af en 8,000-kronors-lägenhet. Då menar jag — skulle denna person befinna sig i en gynnsammare situation än en annan, som icke ägde mer än 1,000 å 2,000 kronor, och som följaktligen icke skulle kunna med hjälp ur statens egnahemslånefond förskaffa sig en lägenhet af samma storlek som den förre, ifall utskottets mening, att lånegränsen i hvarje fall skulle liksom nu vara begränsad uppåt till 5,000 kronor, blefve gällande.

Af denna anledning skall jag hemställa om den ändring i utskottets förslag, att ur motiveringen på 7:de sidan följande satsers måtte utgå, nämligen: »Beträffande frågan om lånens storlek ställer utskottet sig däremot tveksamt», och så

Ang. förändrade
villkor och be-
stämmer för
statens egnahems-
lånerörelse.
(Forts.)

vidare ända till styckets slut, som lyder: »5,000 kronor dock ej fortfarande må blifva högsta medgifna lånebeloppet.»

Jag yrkar således, herr talman, bifall till utskottets hemställan, men med ogillande af utskottets motivering, i hvad rör de punkter, som jag nu har omnämnt.

Häruti instämde herr *Juhlin*.

Vidare anförde:

Herr Sjöberg: Herr talman, mina herrar! Som af sid. 5—6 i detta utskottsbetänkande synes, hade jag vid förra årets riksdag väckt en motion om, att maximivärdet å jordbruksfastighet måtte bli 7,000 kronor och för bostadslägenhet 5,000 kronor. Jag skall be att få anföra några ord af det uttalande jag med anledning af denna motion hade i kammaren: »Jag har i min motion icke vågat gå till 8,000 kronor, därför att de lån, som jag förmedlat de två senare åren, alltid stannat vid mellan 6,000 och 7,000 kronor. Nu säger emellertid utskottet något angående denna sak, som jag icke riktigt förstår, men om det i verkligheten förhölle sig så, som utskottet förmenar, skulle jag i viss mån vara belåten med bestämmelserna, sådana de nu äro. Utskottet uttalar sig sålunda: »Beträffande jordbrukslånen har utskottet i detta afseende visserligen ställt sig något tveksamt; men då hemmansdelar om 15 å 20 tunnland åker och försedda med nödiga åbyggnader flerstädes i landet ej torde betinga högre pris än det högsta medgifna värde å jordbrukslägenhet, hvarför egnahemslån kan erhållas, har utskottet ej heller ansett en höjning af jordbrukslånen nuvarande maximibelopp vara af omständigheterna påkallad.» Jag vet icke, om jag läst eller tolkat detta rätt, men jag har tänkt mig att utskottet först menat, att man kanske borde gå ett steg till och höja maximibeloppet till 7,000 kronor och sålunda bifalla motionärernas hemställan härutinnan, men att utskottet så tänkt, att vi icke böra göra det, då man kan få köpa hemmansdelar om 15 å 20 tunnland åker och försedda med byggnader för inalles 5,000 å 6,000 kronor. Ja, förhölle det sig så, som utskottet här säger, då vore det, som sagdt, ur en synpunkt sedt, bra som det är, men efter mitt sätt att se förhåller det sig icke så. Ty såsom herrarne väl veta, har man på alla de sammanträden, som hållits i hufvudstaden med ombud för de olika hushållningssällskapen, kommit till den uppfattning, att egnahemslån icke få utlämnas för inköp af redan bebyggd lägenhet.

Emellertid jag fick icke något svar på denna min förfrågan. Nu finner jag af detta jordbruksutskottets utlåtande, att det gifvit samma svar. Här säges nu: »Det väckta för-

slaget om höjning af maximivärdet å jordbrukslägenhet till 8,000 kronor framställdes äfven vid förra årets riksdag, men afslogs, sedan statsutskottet afstyrkt detsamma hufvudsakligen af det skäl, att, då hemmansdelar om 15 å 20 tunnland åker och försedda med nödiga åbyggnader flerstädes i landet ej betingade högre pris än det högsta medgifna värdet, hvarför egnahemslån kunde erhållas, en höjning af jordbrukslåneens maximibelopp icke syntes vara af behovet påkallad». Nu är det ju alldeles klart, att här måste vara en brist i denna tolkning, när såväl ett lagutskott som ett jordbruksutskott tolka det så, att, som det synes, man kan få använda egnahemslån att köpa hemmansdelar om 15 å 20 tunnland åker försedda med nödiga åbyggnader. Men det förhåller sig verkligen så inom det län, som jag är ifrån, att inom hushållningssällskapets förvaltningsutskott i det lånet något sådant icke fått förekomma, ty vi ha tolkat bestämmelserna så, att det gäller icke att åstadkomma ett nytt eget hem. därigenom att man köper en hemmansdel, som redan är bebyggd, för 5,000 å 6,000 kronor; och skulle man använda en sådan tolkning af denna paragraf, som utskottet här gjort eller synes luta åt, så vet jag sannerligen icke, hur många millioner, vi skulle behöfva, ty då blefve naturligtvis hvart enda hemman i Sverige, som hade ett värde under 6,000 kronor, förflyttadt så att säga under egnahemslånefonden.

Nu vill jag säga det, att under det år, som gått, har i det förvaltningsutskott, jag tillhör, det icke varit bättre utan tvärtom svårare, när man har skolat bevilja egnahemslån. För att icke allt för mycket upptaga kammarens tid skall jag anföra blott ett enda exempel. Hemma i min trakt styckades en större egendom, och en person köpte ett jordområde på $\frac{1}{4}$ mils afstand från järnvägsstation för 5,000 kronor, men därå funnos inga åbyggnader. Personen ämnade söka ett egnahemslån. Han hade alla betingelser för att erhålla ett sådant, han var en utmärkt ung man, jag vill minnas 28 år gammal, hade varit fördräng och rättare och hade de bästa rekommendationer. Han kommer in till förvaltningsutskottet med begäran om ett lån på 4,000 kronor, har bifogat köpekontrakt å jorden lydande å 5,000 kronor, ett kostnadsförslag för byggningen å 1,000 kronor och ett å 1,000 kronor för ladugården. När förvaltningsutskottet granskar hans handlingar, säger det: »Nej, detta går ej, ty här går maximivärdet till 7,000, och det måste stanna vid 6,000 kronor». Han får sin ansökan tillbaka. Då tänker han som så: »Då kan jag göra om det och försöka på nytt». Då bifogar han för andra gången sitt köpekontrakt på 5,000 kronor för jorden och kostnadsförslag på blott bostaden å 1,000 kronor, och så tänker han »nu är jag vid 6,000 kro-

Ang. förändrade villkor och bestämmelser för statens egnahemslånerörelse.
(Forts.)

Ang. förändrade
villkor och be-
stämmelser för
statens egnahems-
lånerörelse.

(Forts.)

nor; ladugård får jag väl bygga sedan, det blir min egen sak». Men då säger förvaltningsutskottet, att det är bestämdt, att kostnadsförslaget äfven skall upptaga nödiga byggnader; och så får mannen tillbaka sina ansökningshandlingar för andra gången. Men han är ändå lika envis, och han skall försöka för tredje gången. För en tid sedan sporde jag honom, hur han skulle göra. Nu skola herrarna få höra, hur han tänkt bära sig åt. Jo, han resonerade som så: »Nu har jag visserligen enligt köpekontraktet betalt 5,000 kronor, men enligt hvad jag funnit, är fastigheten icke värd mer än 4,000, därför sätter jag ned värdet till detta belopp, sedan uppger jag i ansökningshandlingarna värdet å byggningen till 1,000 kronor och å ladugården till samma belopp, och så kommer jag till en slutsumma af 6,000 kronor». Nu tror han, att det skall gå, och han har rent af på förhand känt sig för, att det skall lyckas. Häraf förstå herrarna, hur af behofvet påkalladt det är att få en ändring i de nuvarande bestämmelserna, så att en person, som verkligen är värd att erhålla egnahemslån å en lägenhet, må, äfven om dennas värde något öfverstiger 6,000 kronor, kunna få åtnjuta denna förmån. Jag vill då, herr talman, på det allra lifligaste uttala mig för, att maximivärdet blir höjdt från 6,000 till 8,000 kronor. Men det får jag också på samma gång uttala, att jag tycker, att det kan vara tillräckligt högt med 5,000 kronors lånebelopp, ty det är alldeles nog, att en liten egnahemsinnehafvare skall ha 5,000 kronors skuld på sitt jordbruk. Denna skuld är nog för honom att förränta. Dessutom är att märka, att man för att höja maximivärdet å jordbruksfastighet till 8,000 kronor icke behöfver öka lånefondens storlek, ty det går icke mera penningar åt för det. Denna ökning afser endast att hjälpa lånesökarna att komma öfver den där svåra gränsen, som för närvarande hindrar dem från att erhålla egnahemslån.

Jag ber alltså, herr talman, att i enlighet med de föreliggande motionerna få yrka, att maximivärdet för jordbrukslägenhet, hvarå egnahemslån sökes, må höjas till 8,000 kronor, men att lånebeloppet må stanna kvar vid nuvarande högsta belopp af 5,000 kronor.

Herr Lundell: Herr talman! Det är nog en missuppfattning af den föregående talaren, då han tror, att vare sig statsutskottet i fjol eller jordbruksutskottet i år uttalat sig för, att folk skulle få inköpa bebyggda hemman på 15 å 20 tunnland med hjälp af egnahemslån. Detta är icke afsedt med egnahemslånefonden, utan den är afsedd att bereda tillfälle att skapa nya egna hem.

Det är ju så, att utskottet uttalat sig för, att det ungefär-

Ang. förändrade villkor och bestämmelser för statens egnahems-lånerörelse.

(Forts.)

liga normalvärdet på så stora jordbruksfastigheter, hvarå egnahemslån kunna beviljas, skulle utgöra omkring 6,000 kronor. Jag vill icke säga, att det är oberättigadt, hvad den föregående talaren yttrat, att man kunde bibehålla maximibeloppet på lån, men likväl låta fastighetens maximivärde uppgå till 8,000. Därmed har man ju icke på något sätt gifvit på hand, att själfva penningbeloppet skulle bli större. Jag vill nämligen crinra om och fästa uppmärksamheten på, att med dessa egnahemslån det icke är samma förhållande som med lån i vanlig mening, att staten endast förmedlar lånen och tar den ränta af de utlämnade penningarna, som staten själf fått betala, utan här är fråga om, att staten verkligen betalar ungefär en fjärdedel af räntorna på dessa lån. Det är därför man får taga detta i betraktande vid bestämmande af beloppen på dessa lån.

Jag tror, att det icke är skäl att för närvarande göra några ändrade bestämmelser, förrän man får en utredning i detta hänseende och kan se, hvilka ändrade anordningar, man bör träffa i fråga om själfva sättet för lånens utlämnande. Jag tror nämligen, att denna låneförmedling kommer att bli en allt för tung apparat för hushållningssällskapen, som ha största delen af egnahemslånerörelsen om hand, utan får man inrätta en särskild institution eller rent af en bankinrättning, som kunde handhafva dessa lån.

Som det emellertid är, uppgå de för innevarande år disponibla egnahemslånemedlen till 5 millioner kronor, och det kan sättas i fråga, huruvida detta är tillräckligt för sitt ändamål, men vi behöfva icke hålla på på det sättet mer än ett tjugotal år, förrän vi äro uppe i 100 millioner kronor, och låneförmedlingen torde då bli en så vidlyftig och omfattande apparat, att den icke kan skötas af de institutioner, som nu handhafva dem och äfven med hänsyn till statens räntebidrag å lånen. Och då dessutom regeringen har utredning af hithörande frågor om hand, hemställer jag om bifall till utskottets förslag i den nu föredragna punkten.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talmannen gifvit propositioner å de därunder beträffande herr Linders motion förekomna yrkandena, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Efter föredragning härpå af *punkten 2:o*) yttrade:

Herr Larsson i Klagstorp: Herr talman, mina herrar! Till de mera värdefulla institutioner, som staten de senare åren åstadkommit för att hjälpa de mindre bemedlade i samhället, torde med allt skäl kunna räknas egnahemsrörelsen. Mången

Ang. förändrade
villkor och be-
stämmelser för
statens egnahems-
lånerörelse.

(Forts.)

arbetare har genom densamma satts i tillfälle att skaffa sig det af alla medborgare ständigt efterlängtade egna hemmet. Att egnahemsrörelsen är stadd i fortsatt utveckling, visas af det för hvarje år större antal ansökningar om lån, som inkomna, och den stegrade efterfrågan af de medel, som Riksdagen för ändamålet anslagit. Sålunda begärdes för år 1908 för jordbrukslägenhet 3,961,350 kr. och beviljades 3,126,750 kr. och för bostadslägenhet 3,908,575 kr. och beviljades 1,707,700 kronor. Motsvarande summor för 1910 äro för jordbrukslägenhet respektive 5,130,600 kronor och 3,846,600 kr. och för bostadslägenhet 3,880,600 kr. och 1,153,400 kr. Sammanlagda lånesumman för i år af ansökningar, som icke kunnat beviljas, uppgår till 4,011,200 kronor.

Denna ökade efterfrågan af egnahemslån är ju enligt min uppfattning ett bevis för, att denna rörelse är omfattad med förtroende och att statsmakterna här slagit in på rätt väg, äfven om lånesummans storlek, åtminstone hvad det rör jordbrukslägenhet, icke alltid skulle vara den mest tillfredsställande. Som bekant kan innehafvare af jordbrukslägenhet erhålla $\frac{5}{6}$ af dess värde i lån, såvida värdet icke öfverstiger 6,000 kronor. Skulle detta senare vara fallet, kan icke något lån alls erhållas. En föregående talare, herr Sjöberg, har visat några ganska belysande exempel på, hur man måste begagna alla möjligheter för att kringgå den nuvarande lagens bestämmelser. Afsikten med egnahemsrörelsen är ju att åstadkomma nya egna hem, och det kan då allvarligt ifrågasättas, om icke maximisumman 6,000 kronor är något för knappt tilltagen. Det är af den anledningen jag motionsvis har föreslagit densammans höjande till 8,000 kronor. De första åren efter denna lånefonds inrättande, medan det ännu fanns godt om bebyggda lägenheter till afsalu, kunde den summa, som nu kan erhållas i lån, vara någorlunda tillräcklig, men efter hand som de bebyggda lägenheterna mer och mer bli upptagna och egnahemsbyggaren måste inköpa ett stycke jord och där uppföra nya byggnader, måste kostnaden för anskaffandet af det egna hemmet tydligen bli relativt större än så länge han hade tillgång till gamla bebyggda lägenheter. Enligt min uppfattning bör rörelsen inriktas mera på åstadkommande af nya lägenheter än på underlättandet af möjligheten af att gamla endast byta ägare.

Om man gör en jämförelse mellan de lånemöjligheter, som erbjudas innehafvaren af bostadslägenhet, med dem, som stå en jordbrukslägenhets innehafvare till buds, måste man medgifva, att innehafvaren af jordbrukslägenhet är mindre gynnad. Det är icke nog med, att den, som vill skaffa sig ett eget hem med jordbruk, måste köpa ett stycke jord, utan han

skall dessutom där uppföra hus, anskaffa inventarier, husdjur, utsäde med mera, och då äro 5,000 kronor tämligen fort förbrukade. Härtill kommer, såsom åtminstone för hvarje jordbrukare torde vara ett känt faktum, att det är ganska mycket lättare att draga sig fram med skuld på ett något större jordområde än på det allra minsta, emedan lefnadskostnaderna för familjen i båda fallen bli precis desamma. Vidare förtjänar beaktas, att om jordbrukslägenheten är något större, så har innehafvaren däraf bättre tillfälle att tillvarataga sina barns arbetskraft om han har några.

Jag har erhållit ett bref från ordföranden i Villands härad's småbrukareförening, däri han påpekar några synpunkter, med hvilka jag skall be att få göra kammaren bekant. Han skrifver som följer: »Som bekant för hvarje jordbrukare, kan jag med sparsamhet lättare taga mig fram med skuld på en något större areal än på en mindre. Krediten är nästan alltid stängd för den mindre, men står jämförelsevis mera öppen, när jag har något större jordbruk, och krediten måste jag anlita, när jag ej har kapital för inköp af djur, jordbruksredskap, utsäde och i början äfven till familjens underhåll med mera». Vidare har han satt upp en tablå öfver inkomster och utgifter vid egnahemslägenheter af de två olika storlekar, som här äro i fråga. För en fastighet med ett värde af 6,000 kronor beräknar han inkomsterna efter omkring 100 kronor tunnlandet till 750 kronor, hvarifrån afgå följande utgifter:

5 % ränta på köpeskillingen 6,000 kronor	300 kr.
ränta å inköpta redskap, djur m. m.	50 »
utsäde, skatter, onera, gödning m. m.	80 »
	<hr/>
	Summa 430 kr.

Då skulle återstå till familjens uppehälle för året 320 kronor, hvilket han för sin del anser vara ett för litet belopp för att en familj någorlunda nödortfigt skall kunna existera på detta öfverskott. Å andra sidan har han gjort en liknande beräkning för en fastighet till 8,000 kronors värde och kommit upp till en bruttoinkomst af 1,200 kronor pr år. Utgifterna ställa sig sålunda:

5 % ränta å 8,000	400 kr.
ränta å inköpta redskap m. m. samma belopp som	
för den mindre fastigheten eller	50 »
utsäde, skatter, gödning m. m. något högre	125 »
	<hr/>
	eller inalles i utgifter 575 kr.

Ang. förändrade villkor och bestämmelser för statens egnahems-lånerörelse.
(Forts.)

Ang. förändrade
villkor och be-
stämmelser för
statens egnahems-
lånerörelse.

(Forts.)

hvadan skulle återstå för familjens underhåll ett öfverskott af 625 kronor. »För denna summa», säger han, »kan jag med familj försörja mig, då jag liksom vid det mindre bruket får använda smör, mjölk, fläsk, som jag kan producera på egen-domen». Sedan slutar han sin skrifvelse med följande ord: »Förestående beräkning grundar sig rätt mycket på egen er-farenhet. Jag köpte för 25 år sedan mitt jordbruk på 10 tunn-land åker och 5 tunnland riktigt stenrös till ett pris af 7,500 kronor, allt på skuld», men, anser han, den omständigheten, att jordegendomen var så pass stor, hjälpte honom att slå sig igenom, så att han kunnat få behålla sitt egna hem.

Utom dessa anförda skäl skall jag be att få erinra om hvad jag sagt i motionen, där jag påpekar, att man lätt kan tänka sig det fallet, att en egnahemsspekulant kommit öfver en lämplig lägenhet, som kostar något öfver 6,000 kronor, då skall han på grund af de gällande bestämmelserna vara be-röfvad möjligheten att komma i åtnjutande af något som helst lånebidrag, ehuru det kanske finns alla utsikter, att denne man här skulle kunna åstadkomma ett för honom passande eget hem. Man har ju också ett eklatant exempel på olämplighe-ten af denna gräns i hvad herr Sjöberg yttrade, då han ta-lade om en person, som köpt ett jordstycke för 5,000 kronor och icke kunde bringa ned byggnadskostnaderna under 2,000 kro-nor, hvadan fastighetsvärdet uppgick till 7,000 kronor, hvil-ken omständighet ensam hittildags omöjliggjort för denne man att erhålla något egnahemslån. Det synes mig, att så länge man kan räkna jordbruket till småbruk, d. v. s. när värdet rör sig på 5-, 6- eller 8,000 kronor, det bör ligga i statens intresse att så kraftigt som möjligt ingripa och lämna bidrag, så att således äfven innehafvare af lägenheter, som ha ett nå-got högre värde än det maximivärde, som i gällande bestäm-melser är fastslaget, kunna komma i åtnjutande af hjälp i form af egnahemslån.

Utskottet har också på ett synnerligen välvilligt sätt be-handlat motionen, och det enda man förgäfves spejar efter, är utskottets slutliga tillstyrkande af motionen. Efter det väl-villiga bemötande, som kommit densamma till del, kan man säga här såsom man stundom brukar säga i denna kammare: Här felas intet annat, än att utskottet glömt att gifva sitt för-ord åt motionen. Då jag tager i betraktande den stora för-ståelse, som denna kammare förra året visade, då denna samma fråga var å bane här, och då jag hoppas, att den betydliga minoritet, som då i Andra kammaren uttalade sig för en lös-ning af frågan i öfverensstämmelse med de af mig i motio-nen uttalade önskingarna, i år skall ha vuxit till majoritet, skall jag, herr talman, be att få yrka afslag på utskottets hem-

ställan och bifall till den af grefve Hamilton med flera vid betänkandet fogade reservationen.

Ang. förändrade villkor och bestämmelser för statens egnahems-lånerörelse.
(Forts.)

Med herr Jansson i Klagstorp förenade sig herrar *Bosson* och *Henrikson*.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Jag är så till vida enig med motionären, herr Larsson, och reservanterna, att jag anser det vara af behovvet påkalladt, att egnahemslån beviljas å fastigheter värda upp till 8,000 kronor, men jag är däremot icke lika öfvertygad, att det vore till nytta, om man låte det ifrågavarande momentet i kungörelsen förbli oförändradt. så att en egnahemsförvärfvare skulle kunna få $\frac{5}{6}$ af 8,000 kronor såsom lån. Enligt den erfarenhet, som jag har, är det icke så mycket ett behof af förhöjning af lånebeloppet, som framträdt, utan fastmera en önskan att få egnahemslån på jordbruksfastigheter, som ha högre värde än 6,000 kronor. Jag tror också, att man skulle kunna anföra ett annat skäl mot att höja lånebeloppet i så betydlig grad. Om man skulle bevilja motionärens framställning i detta afseende och sålunda icke göra någon ändring i moment 2 utan låta lån fortfarande utgå till $\frac{5}{6}$ af värdet, skulle maximilånebeloppet höjas från nuvarande 5,000 kronor till $\frac{5}{6}$ af 8,000 kronor eller 6,665 kronor. Det vore kanske icke nyttigt, att man på en så pass liten fastighet finge en så stor skuldsomma som 6,665 kronor, ty jag tror icke, att det är riktigt att understödja egnahemsbildandet i den riktning, att man frestar folk att alltför högt skuldsätta sig. Man kan i detta afseende taga miste, så att personer, som eljest skulle kunnat slå sig fram på sitt egna hem, kanske nödgas lämna detsamma, sedan de därpå nedlagt afsevärda kostnader. Utskottet är ju också enligt med motionären i det förra afseendet, men uttalar på sidan 7 ungefärligen samma uppfattning som jag. Jag var med vid denna frågas förberedande behandling inom utskottet, ehuru jag icke var närvarande, då den slutligen afgjordes, och jag gaf uttryck åt samma uppfattning, som jag nu sökt göra gällande. Jag tror, att åtminstone de största bristerna skulle afhjälpas, om man bifölle ett förslag i den riktning, som jag antydt. Det fordras då allenast en liten ändring i mom. 2 af den kungl. kungörelsen i ämnet den 13 juni 1908, hvarigenom momentet i fråga skulle få följande lydelse: »Egnahemslån skall utgå då fråga är om jordbrukslägenhet med minst hälften och högst $\frac{5}{8}$ af det med ledning af uppgjordt köpeaftal, värderingsinstrument, brandförsäkringshandlingar, kostnadsförslag eller andra tillgängliga handlingar beräknade och af låneförmedlaren godkända värdet å jorden jämte därå

Ang. förändrade villkor och bestämmelser för statens egnahems-lånmerörelse.

(Forts.)

befintliga eller för uppförande afsedda byggnader samt, då fråga är om bostadslägenhet, med minst hälften och högst $\frac{3}{4}$ af samma värde». Sedan skulle sista stycket lyda: »Egnahemslån må ej utgå, där det beräknade värdet öfverstiger för jordbrukslägenhet 8,000 kronor och för bostadslägenhet 4,000 kronor». — Nu kan man göra den anmärkningen mot mig, att jag icke föreslagit någon höjning i maximibeloppet för bostadslägenhet, men jag tror, att proportionen mellan jordbrukslägenheter och bostadslägenheter blir ganska riktig, om man följer herr Larssons i Klagstorp förslag, ty man måste komma ihåg, att på en jordbrukslägenhet måste själfva bostaden bli lika stor om icke större, än vid en bostadslägenhet, och dessutom tillkomma uthusbyggnader, som äro nödvändiga för jordbruket, så att jag tror icke, att man med fog kan framställa någon anmärkning i detta afseende.

Nu har visserligen utskottet, som ställt sig mycket välvilligt i detta afseende, framhållit såsom skäl för afslag å herr Larssons motion, att frågan är under utredning inom jordbruksdepartementet. Men jag tror, att det vore nyttigt, om åtminstone denna kammare gjorde ett uttalande i denna riktning, så att frågans lösning skulle komma att blifva den, som jag hoppas, att hela kammaren är enig med mig om att den skall bli. Jag ber således få yrka bifall till reservationen med den ändring i mom. 2, att det i stället för $\frac{5}{6}$ må stå $\frac{5}{8}$.

I detta anförande instämde herrar *Ericsson* i Ofvanmyra, *Jansson* i Krakerud, *Åkerlund*, *Lundell*, *Jonsson* i Gumboda och *Åkesson*.

Grefve R. Hamilton: Herr talman! Då Riksdagen år 1904 tog det första steget till understödjandet af egnahemsrörelsen i vårt land, så ansågo en del af de män i den kammare, jag då tillhörde, som voro med att taga detta steg, att denna rörelsens hufvuduppgift borde vara att förskaffa det större jordbruket tillräckligt med arbetskraft. Man sökte då bringa ned maximivärdet af egnahemslägenheter så långt som möjligt, men på grund af en sammanjämkning mellan båda kamrarnas beslut fastställdes detta till 5,000 kronor.

Sedan dess har man emellertid fått en annan syn på frågan. Nu önskar man skapa så stort antal som möjligt af själfständiga jordbrukslägenheter, d. v. s. sådana som kunna föda en hel familj, utan att lägenhetsinnehafvaren behöfver söka arbete på annat håll. Därför höjde man också år 1908 maximibeloppet för jordbrukslägenheter till 6,000 kronor. Det har nu visat sig, att inom vissa delar af vårt land är detta maximibelopp tillräckligt, men att det däremot i andra lands-

ändrar icke är tillfyllest. Detta framträder i synnerhet, om man önskar, att egnahemsägarna icke skola köpa redan färdiga jordbrukslägenheter med sämre byggnader, utan har till mål att stycka de större egendomarna och få nya byggnader till de egna hemmen. Det torde därvid vara af behovvet påkalladt att höja maximivärdet till 8,000 kronor. Nu har den siste ärade talaren kommit fram med ett förslag att visserligen maximivärdet skall höjas till 8,000 kronor men att lånen däremot endast skola utgå med $\frac{5}{8}$. Detta medför emellertid den oegentligheten att medan innehafvaren af en bostadslägenhet får lån till $\frac{6}{8}$, d. v. s. $\frac{3}{4}$, skulle innehafvaren af en jordbrukslägenhet blott få lån till $\frac{5}{8}$. Man skulle sålunda frångå den princip man hittills haft, nämligen att jordbrukslägenheten är mera bärkraftig än bostadslägenheten. Det medför äfven något annat, som kanske icke precis är så lämpligt, nämligen att en person, som köper en egendom på 8,000 kronor, måste, när han endast får lån på 5,000 kronor, själf äga omkring 5,000 kronor nämligen 3,000 kronor för att betala skillnaden mellan köpeskillingen och egnahemslånet och ungefär 2,000 kronor för att skaffa sig inventarier. Det torde kunna ifrågasättas, huruvida en person, som har 5,000 kronor och köper en egendom på 8,000 kronor öfver hufvud taget behöfver statslån. Han kan icke sägas tillhöra de mindre bemedlade utan kan skaffa sig hypotekslån och lån i sparbänk. Atminstone föreställer jag mig, att lånet icke är af behovvet påkalladt för honom.

Utskottet har anfört, att spörsmålet är under utredning hos Kungl. Maj:t och åsyftar härmed förslaget rörande förändrade vilkor för egnahemslånerörelsen. Men så vidt jag vet, och jag tror, att jordbruksministern, som är här närvarande, kan bekräfta det, har utredningen inskränkt sig till att man anmodat några sakkunniga att yttra sig i frågan, och dessa ha afgifvit en promemoria, som jag har här i min hand. Vidare skulle man ha anmodat en annan person att komma med ytterligare utredning, men af de sakkunniges utredning framgår just önskemålet att höja maximivärdet för jordbrukslägenhet till 8,000 kronor. Sålunda, genom att bifalla herr Larssons i Klagstorp motion går man icke denna utredning i förväg.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Juhlin: Herr talman! Som herrarna torde ha sig bekant, och som ju också framgår af herr Larssons i Klagstorp motion, väckte jag i fjol en motion om höjning af värdet för jordbrukslägenhet till 8,000 kronor. Den afstyrktes af statsutskottet och detta yrkande bifölls af båda kamrarna. Nu hade man dock tänkt sig, att en sådan fråga som denna skulle

Äng. förändrade
vilkor och be-
stämmelser för
statens egnahems-
lånerörelse.
(Forts.)

Ang. förändrade
villkor och be-
stämmelser för
statens egnahems-
lånerörelse.
(Forts.)

fått röna något bättre bemötande och större förståelse i jordbruksutskottet, som ju särskildt skall ha till uppgift att vårda sig om landets modernärning. Men det visar sig, att det just icke är någon så synnerligen stor skillnad emellan hvad jordbruksutskottet yrkar i år och hvad statsutskottet yrkade i fjol. Nu har ju visserligen i motiveringen blifvit framhållet, att det finnes fog för den gjorda framställningen, att maximivärdet för jordbrukslägenheter borde höjas till 8,000 kronor. Däremot framhåfver utskottet mycket starkt, att man bör stå kvar på den nuvarande ståndpunkten rörande det belopp, med hvilket lånen skola utlämnas, och märkligt nog har ju herr Daniel Persson yrkat bifall till en sådan framställning.

För mig synes det icke vara lyckligt, om Andra kammaren skulle fastslå ett sådant uttalande här, då man nu har kännedom om, att Kungl. Maj:t vidtagit åtgärder för att omarbota bestämmelserna rörande egnahemslåneväsendet, särskildt i hvad de afse jordbrukslägenhet. Att då fastslå detta lånebelopp till $\frac{5}{8}$ af värdet anser jag icke vara lämpligt. Jag har vid behandlingen af 1:sta punkten af detta utskottsbetänkande instämt med herr Linders, som yrkat att den del af utskottets motivering, som rör denna sak måtte utgå. Jag tror icke, att man skulle vinna så synnerligen mycket ifråga om att hjälpa fram småbrukarrörelsen, om man bibehåller denna siffra rörande lånets belopp, men ändå höjer maximivärdet till 8,000 kronor. Man må säga hvad man vill rörande nödvändigheten och nyttan häraf, men ett är säkert, och det är, att, om en person skall skaffa sig ett jordbruk, som går upp till 8,000 kronors värde och han själf måste skaffa sig 3,000 kronor till själfva lägenheten och dessutom vara i besittning af de medel, som behöfvas till inventarier, så tror jag, att han skall reda sig utan statslån; en sådan person behöfva vi icke bekymra oss om, han kan reda sig själf.

Det är för öfrigt märkligt, hvilka olika synpunkter, som ställas på egnahemsfrågan af olika personer, beroende på hvar de stå i lifvet. — Jag har egnat denna egnahemsfråga litet studier, och då har jag funnit, att den jordbruksminister, som först framlade den kungl. propositionen angående egnahemslånerörelsen, hade en helt annan synpunkt såsom jordbruksminister, än han sedermera hade såsom ordförande i jordbruksutskottet. Då denna fråga först kom på tal, gällde det hufvudsakligen hvad man borde göra för att i någon mån kunna hindra emigrationen. Då ansåg man det vara en ganska viktig fråga, och jag förmenar, att man tror det än i dag. Men då det blir fråga om att vidtaga effektiva åtgärder för att hindra emigrationen, då synas meningarna vara mycket delade. Och jag förstår, att så kan vara fallet, att man måste hysa olika

*Ang. förändrade
villkor och be-
stämmer för
statens egnahems-
lånerörelsa.
(Forts.)*

meningar, beroende på i hvilken del af landet man hör hemma. Ser jag nu frågan från Smålandssynpunkt, så kan jag nog förstå, att dessa 8,000 kronor, hvarom man nu talar anses vara ett högt belopp, och jag tror icke, att förhållandena där äro af den beskaffenhet att denna fråga är så trängande, som den kan vara i andra landsdelar. Tager jag t. ex. det län, där jag bor, eller Skåne eller Östergötland så finnas där en mängd gods och det är mycket lätt att där få köpa egendomar, ägarna vilja mycket gärna sälja dem, de behöfva icke alls exporieras. Hvad vore då naturligare än att främja egnahemsrörelsen genom att stycka sönder dem och bilda nya lägenheter, nya småbruk och nya hem, och icke som här talats om, köpa hemmandelar som förut äro bebyggda, ty det blir inga nya hem utan endast ombyte af ägare och därmed synes man icke hjälpa frågan så mycket.

Jag vill med detta yttrande endast ha uttalat den meningen, att jag mycket väl kan instämma i yrkandet om att jordbrukslägenheternas värde må höjas till 8,000 kronor, men jag kan icke vara med om att här fastslå, att lånevärdet fortfarande skall bibehållas vid 5,000 kronor. Det synes mig, som om man skulle kunna lämna Kungl. Maj:t en liten bredare marginal att röra sig inom och afvakta, hvad som må komma från det hållet och underkasta detta Riksdagens pröfning. Jag skall icke göra något yrkande, utan endast låta mitt uttalande få stå emot det yrkande, som förut blifvit gjordt.

Herr Linders: Herr talman! Då jag i förra punkten afstod från att yrka bifall till min motion, så var det i tanke, att Andra kammaren skulle bli enig om ett uttalande i den riktning, som herr Larsson i Klagstorp föreslagit. Emellertid har herr Daniel Persson framlagt ett annat förslag, just afseende den tendens till utveckling, som jag riktat mig emot i mitt anförande under förra punkten. Jag kan ej finna annat än att det vore högst orättmätigt mot de mindre bemedlade att på det viset skära af möjligheten för dem att få låna ett större belopp och afstänga möjligheterna för dem att få låna ett ligt stora egnahem, så att de kunna uteslutande sysselsätta sig på sitt jordbruk. Jag hänvisar till det uttalande, som jag i det afseendet gjort i min motion.

Man har klandrat egnahemsrörelsen under dess nuvarande form, ja, man har i denna kammare tidigare i dag talat om, hurusom utskottet i ett föregående betänkande yttrat sig klandrande mot egnahemsrörelsen. Men jag tror, att klandret skulle bli än skarpare och ännu mera motiveradt, ifall ett sådant förslag, som af herr Daniel Persson framlagts, skulle vinna bifall.

Ang. förändrade
villkor och be-
stämmler för
statens egnahems-
lånerörelse.
(Forts.)

Jag vill ytterligare framhålla en synpunkt gentemot den här uttalade meningen, att det skulle vara fördelaktigare för vederbörande att slippa låna så mycket till sin fastighet. Det är naturligtvis obestridligt, att så är förhållandet, men hufvudsaken är icke den, huruvida man reder sig bättre med ett mindre lån än med ett större, utan hufvudsaken i denna fråga är att bereda dem, som önska jordbruksegnahemslägenheter, tillfälle att få så pass stora lägenheter, att de kunna finna en själfständig bärkning å desamma.

Jag tänker sålunda, att det är högst orättmätigt mot de små och mindre bemedlade att afstånga dem från samma utvecklingsmöjlighet, som en relativt bättre bemedlad har, och detta skulle ske, om Riksdagen bifaller herr Perssons i Tällberg framställning.

Jag yrkar således bestämdt afslag å herr Daniel Perssons yrkande och ber att få förena mig med utskottsreservanterna, som yrkat bifall till herr Larssons i Klagstorp motion.

Herr Sjöberg: Herr talman, mina herrar! Sedan jag sist hade ordet, har jag funnit, att det uttalande, jag då hade, gällde mera herr Larssons i Klagstorp motion. Men jag förmodade med anledning af utskottets yttrande, att det — som man kan sluta af dess resonemang — har behandlat dessa båda motioner i ett sammanhang och så att säga sammanslagit sitt uttalande, hvilket särskildt kommit till synes, när det gäller fastställandet af jordbrukslånenens maximibelopp.

Emellertid hvad jag nu ville säga är det, att om denna kammare skulle antaga det af herr Daniel Persson framställda yrkandet, så tror jag, att de flesta länen i vårt land skulle för en lång tid framåt ha anledning att känna sig belättna, och några nya undersökningar i ämnet vore därför obehöfliga. Ty blir maximibeloppet fastställt till 8,000 kronor, så kunna de som sagdt vara belättna och kunna de få låna 5,000 kronor, så kunna de också vara belättna.

Man har sagt att lånebeloppet 5,000 kr. är alldeles för lågt; jag resonerar som så: Är karlen fattig och ingenting äger, är han icke hjälpt med, att han får ett högre lånebelopp och äger han fyra å femtusen kronor, kan han reda sig själf. Vi gillesordföranden inom olika härader göra mycket noggranna undersökningar om, hvilka som först och främst äro nyktra och ordentliga och hafva rekommendationer och vidare om de hafva så afpassade egendomar, att de kunna börja bilda eget hem. Ty det är naturligt att, om man har ett eget hem och på detta har en skuld på 8,000 kronor, som man skall förränta och därtill kanske skuld på lösöret, det blir outhärdligt att vara egnahemsinnehafvare. Jag vill på det varmaste

instämman uti herr Daniel Perssons yrkande, att maximibeloppet sättes för jordbrukslägenheter till 8,000 kronor och för bostadslägenheter till 4,000 kronor. Jag vill också instämman uti hvad herr Daniel Persson påpekade, att det bör vara så stor skillnad, ty det är alldeles klart att, om det uppstår en snickerifabrik eller en tillfällig fabrik på en plats, det genast bygges upp en hel del byggnader. Om då hushållningssällskapet lägger ned en massa penningar på 2,000 till 2,500 kronor och det sedan blir bakslag, löper hushållningssällskapet större risk med afseende på bostadslägenheter än det gör med afseende på jordbrukslägenheter.

Ang. förändrade villkor och bestämmelser för statens egnahems-lånerörelse.
(Forts.)

Herr talman, jag skall be att få instämman uti Herr Daniel Perssons i Tällberg yrkande.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Jag vet icke, hvem som intresserar sig mest för egnahemsrörelsen, herr Linders eller jag. Jag tror att vi kanske kunna vara tämligen lika i detta afseende, men jag anser det icke vara riktigt af herr Linders att säga, att det yrkande jag framställt innebar en tendens, som gick i riktning att försvåra egnahemsrörelsen. Detta påstående är, såvidt jag kunnat fatta saken, fullkomligt oriktigt. Jag har icke framställt något yrkande, som afser att försvåra, utan tvärtom att utveckla möjligheterna för de mindre bemedlade att skaffa sig egna hem. Mitt förslag måtte väl gå i denna riktning, när jag vill vara med om, att maximivärdet för jordbrukslägenheter får höjas till 8,000 kronor. Min afsikt har icke heller varit, att låntagaren i något afseende skulle få mindre, och jag har därför begärt ordet för att framställa ett litet ändringsyrkande, som går i precis samma riktning, som jag hade då frågan undergick förberedande behandling på afdelningen. Sedan min uppmärksamhet nu blifvit fästad på saken, vill jag förklara att det endast var på grund af ett förbiseende från min sida, som jag förut i dag yrkat, att fem sjettedelar skulle ändras till fem åttiondelar. Därigenom skulle i vissa fall inträffa att en låntagare finge mindre än nu. Jag anhåller därför att få ändra mitt yrkande så att momentet får följande lydelse: »Egnahemslån skall utgå, då fråga är om jordbrukslägenhet, med minst hälften och högst fem sjettedelar af det med ledning af uppgjordt köpeaftal, värderingsinstrument, brandförsäkringshandlingar, kostnadsförslag eller andra tillgängliga handlingar beräknade och af låneförmedlaren godkända värdet å jorden jämte därå befintliga eller för uppförande afsedda byggnader, dock högst med 5,000 kronor». Det kan då aldrig blifva mindre än nu men icke heller mera utan högst 5,000 kronor, och jag tror att man kan befordra egnahemslånerörelsen lika mycket här-

Ang. förändrade
villkor och be-
stämnelser för
statens egnahems-
lånerörelse.
(Forts.)

med som genom att bereda egnahemsinnehafvare tillfälle att skuldsätta sig med 6,665 kronor. Förhållanden kunna naturligtvis inträffa som göra att det kunde vid ett eller annat tillfälle vara nyttigt om ett högre lånebelopp än 5,000 kronor kunde erhållas, men det är tydligt, att om generella bestämmelser införas i detta afseende, egnahemsinnehafvare äfven där behöfvet icke är så trängande, använda sig däraf. Den erfarenhet jag har från förvaltningsutskottet i Kopparbergs län är, att man icke bör höja lånebeloppet utan i stället bereda möjlighet att få låna på en fastighet värderad ända upp till 8,000 kronor.

Jag skall, herr talman, anhålla om proposition på detta mitt senare yrkande.

Herr Åkesson: Då jag instämt med herr Daniel Persson i hans föregående yttrande, ber jag få tillkännagifva att jag vill ansluta mig äfven till hans sista yrkande.

Med herr Åkesson förenade sig herrar *Sjöberg, Åkerlund Riström, Jansson* i Krakerud och *Lundell*.

Öfverläggningen förklarades härmed afslutad. Efter det herr talmannen framställt propositioner 1:o) på bifall till utskottets hemställan, 2:o) på bifall till den af grefve R. Hamilton m. fl. i ämnet afgifna reservationen, och 3:o) på bifall till det af herr Persson i Tällberg under öfverläggningen senast gjorda yrkandet, blef det under 3:o) angifna yrkandet af kammaren bifallet.

§ 14.

Vidare föredrogos hvart för sig jordbruksutskottets utlåntanden:

nr 98, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående de till afvittringslandtmätarna i Västerbottens och Norrbottens län utgående aflöningsförmåner;

nr 99, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverlåtelse till Västerås stad af ett domprosten i Västerås på lön anslaget område i S:t Ilians socken;

nr 100, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte af kronan tillhörig mark mot ett nytt öfningsfält för Kronprinsens husarregemente.

nr 101, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra ryttmästarbostället Larum nr 1 i Kalmar län;

nr 102, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af vissa ågor från kronoparken Österåker i Stockholms län;

nr 103, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett område från det till kronopark inköpta hemmanet nr 15 a i Hede kyrkby i Jämtlands län;

nr 104, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från kungsladugården Väderbrunn nr 1 i Södermanlands län;

nr 105, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående disposition af förra löjtnantsbostället Stora Risby nr 1 i Göteborgs och Bohus län;

nr 106, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående disposition af förra mönsterskrifvarbostället Aspång och Skulestad nr 1 i Göteborgs och Bohus län;

nr 107, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående disposition af en till förra häradshöfdingbostället Hammenhög nr 31 i Kristianstads län hörande lägenhet;

nr 108, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående disposition af förra kompanichefsbostället Backa nr 1 och förra fanjunkarbostället Näs nr 1 i Södermanlands län; och

nr 109, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående tillstånd för delägarna i Gullbergs häradsallmanning att sälja viss del däraf.

Hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren, på hemställan af herr talmannen, att uppskjuta handläggningen af öfriga på föredragningslistan förekommande ärenden till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag komme att fortsättas.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4.22 e. m.

In fidem
Per Cronvall.
